

- Josip Strossmayer, Josip Juraj

(osobni)

- korespondencija s Dinkom Vitezićem
(43 pisma)

~~neoprijetanje~~ 82-6

329.7

Polisnee.
pobiti i druz
na rec. podruzi
[Klasifikacijski prepis]

PETAR STRČIĆ

Za sada se još uvijek ne zna tačno kada Vitezić lično upoznao sa dr. Josipom Strossmayerom...

**DOPISIVANJE DINKO VITEZIĆ — JOSIP JURAJ STROSSMAYER
(1874—1904)**

nalazio u Rimu. Na Vatikanu...
katoličke crkve svi istarski biskupi...
tolomej Jernej tršćansko-kvarnerski...
krškP. Od ove trojice...

kod K : 93

ukupno 98 jedinica (pisma, brožave,
koncepte i prepise)

P.l.

+ Vitezić, Dinko

- korespondencija s J.J. Strossmayerom
(1874-1904)

+ Strossmayer, Josip Juraj

- korespondencija s Dinkom Vitezićem
(1874-1904)

1 Jerko Granić, ...
Viteziću, ...
Petar Strčić, ...
2 Matko Mandić, ...
na 1902. I. Zagreb 1902. ...
str. 1. 4. 1902. ...
1. Panj 1907. str. 27.

Katolička »Istara« (Vrbnik, otok Krk)
- besposredna je s. vitezic - Josip Juraj
Strossmayer (35 pismima)

Katolička
- istarski, otok Krk (Vrbnik) - Vid: Katolička
»Istara« (Vrbnik, otok Krk)

1.

Za sada se još uvijek ne zna tačno kada se je Vrbničaniin dr Dinko Vitezić¹ lično upoznao sa dr-om Josipom Jurjem Strossmayerom. Jerko Gršković pretpostavljao je 1924. godine da je do tog susreta došlo za trajanja Vatikanskog koncila 1869—1870. godine, kada se i Dinko Vitezić nalazio u Rimu². Na Vatikanskom koncilu učestvovali su u radu sabora katoličke crkve svi istarski biskupi: Juraj Dobrila porečko-puljski, Bartolomej Jernej tršćansko-koparski Legat i Ivan Josip Vitezić biskup krčki³. Od ove trojice posljednji je bio najstariji brat Dinka Vitezića;

1 **Dr Dinko Vitezić** (Vrbnik, 24. VII 1822 — Krk, 25. XII 1904), pravnik i političar. Skolovao se u Krku, Mölku, Zadru, Beču i Padovi. Učesnik je političkog života Dalmacije (na strani narodnjaka) gdje je (u Zadru) službovao u financijskoj struci od 1848—84. Od 1884. do smrti odvjetnik u Krku. Istaknuti je političar i jedan od vođa hrvatskoga, odnosno krvratskoslovenskog građanskog pokreta i narodnog preporoda u Istri od 70-ih god. XIX st. dalje. Pristaša je jugoslavenske ideje u smislu Strossmayerovih političkih koncepcija. Jedini hrvatski zastupnik Istre u Donjem domu bečkog parlamenta od 1873—91. god., prvi predsjednik »Bratovštine hrvatskih ljudi u Istri«, »Družbe sv. Cirila i Metoda za Istru«, »Kotarske gospodarske zadruge na otoku Krku«, itd. U Carevinskom vijeću učestvovao u nastojanjima oko stvaranja kluba slavenskih ili jugoslavenskih poslanika austrijskog dijela Monarhije. Posebno je važan njegov govor od 14. III 1884. god. u kojem je dao analizu političkog i kulturno-prosvjetnog stanja našeg naroda Istre u tom razdoblju (iza tog govora bio je prisilno penzioniran); ne mogu se mimoći njegovi govori i misli posvećene npr. glavnim privrednim problemima — propadanju jedrenjaka i malih luka, jačanju parobrodarskog i željezničkog prometa, itd. Govori su skupljeni uglavnom u dvije »Poslanice« (Trst, 1885. i 1891), koje je uputio svojim biračima. — **Antun Barac**, Dinko Vitezić (Jedno poglavlje nacionalne borbe u Istri), Nova Evropa 6, Beograd 1922; **Matko Rojnić**, Dr Dinko Vitezić Povodom 30. godišnjice smrti prvog hrv. narodnog zastupnika iz Istre. Obzor LXXVI, 18, Zagreb, 22. siječnja 1925; **Petar Strčić**, Četiri krčka advokata u političkom životu Istre i Kvarnerskih otoka. Odvjetnik, XVIII, 9, Zagreb 1968; isti, Da li su Josip Juraj Strossmayer i Dinko Vitezić učestvovali u osnivanju prvog hrvatskog lista za Istru. Istarski mozaik 1—2—3, Pula 1968; isti, Dinko Vitezić. Istarski mozaik 4—5, Pula 1964; isti, Dinko Vitezić i ribarstvo uz istočnu obalu Jadrana u drugoj polovini XIX stoljeća. Jadranski zbornik VI, Rijeka — Pula 1966; isti, Pismo Antuna Karabaića Dinku Viteziću uoči parlamentarnih izbora u Istri 1873. godine. Istarski mozaik 3—4, Pula 1966; isti, Pisma Dinka Vitezića Vatroslavu Jagiću (1891—1893). Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu XI—XII, Rijeka 1966—1967.

2 **Jerko Gršković**, Nekoliko listova biskupa Strossmayera Dinku Viteziću. Jugoslavenska njiva, VIII, I, II, Zagreb, 1. lipnja 1924, str. 442; usp. i **Petar Strčić**, Da li su, n. dj., str. 74—76.

3 **Matko Mandić**, Tri pisma biskupa Dobrile. Veliki Ciril-Metodski kalendar za 1907, I, Zagreb 1906; **Drago Gervais**, Biskup Dobrila o Vatikanu. Riječka revija, I, 4, 1952; **Božo Mlianožić**, Hrvatski narodni preporod u Istri, I, Pazin 1967, str. 252 i dalje.

Gršković je pretpostavljao da je Dinka Vitezića upoznao u Rimu sa Strossmayerom upravo brat — biskup Ivan⁴. Gršković nije napisao odakle je uzeo podatke da je Dinko Vitezić boravio u Rimu za trajanja Vatikanskog koncila; čini se, ipak da je Grškovićev navod tačan, jer je Vitezić zaista pošao u Rim 1869. godine, vjerovatno u mjesecu studenom⁵ Dinko Vitezić mogao se u Rimu поближе upoznati sa Strossmayerom već i zbog toga jer su Ivan Josip Vitezić i Strossmayer stanovali zajedno s Dobrilom u Gostincu sv. Jeronima kod Ivana Črnčića⁶. Zajedno sa svojim bratom mogao je i Dinko Vitezić biti gost poznatog povjesničara iz Polja na otoku Krku⁷. U skladu s iznesenim mogla bi biti zaista tačna Grškovićeva pretpostavka da su se Dinko Vitezić i Strossmayer upoznali u Rimu.

Smatram da je do prvog susreta između Vitezića i Strossmayera došlo 1784. godine. To se vidi iz Vitezićevog pisma Strossmayeru od 11. lipnja te godine⁸. Isto tako ovo pismo ispravlja Grškovićevu tvrdnju da se korespondencija Vitezić — Strossmayer od prije 1888. godine nije sačuvala⁹. Najstarije pismo koje je Grškoviću poznato iz tog dopisivanja datira tek iz te godine¹⁰. Doduše, ni danas nisu poznata sva pisma što su ih oni uputili jedan drugome, ali ipak ih je nađen priličan broj. Isto se tako može ispraviti i navod Antuna Barca iz 1922. godine, koji je stavio početak dopisivanja između Strossmayera i Vitezića u 1887. godinu¹¹. Početak dopisivanja između ove dvojice istaknutih Hrvata ja pomičem u 1874. godinu, odnosno desetak godina unatrag.

2.

Bez obzira na dan ličnog susreta Vitezić — Strossmayer, odnosno na prvi njihov međusobni kontakt, može se sa sigurnošću tvrditi sljedeće: Vitezić je čitavog svog života, tačnije rečeno, od doba kada je ušao u redove političkog građanskog pokreta u Dalmaciji na strani narodnjaka, bio i ostao vjeran sljedbenik Strossmayerovih političkih ideja.

U svojoj »štrossmajerovštini« Vitezić nije bio ortodoksan, nije npr. sve odbijao ni iz Starčevićeve pravaške ideologije, ali je, povremeno, ipak dolazio i ulazio u sukobe s mlađim hrvatskim političarima u Istri u pogledu svojih i njihovih idejnih stavova prema odnosima među našim

4 J. Gršković, *Nekoliko*, n. dj., str. 442.

5 Ante Palavršić-Benedikta Zelić, *Korespondencija Mihovila Pavlinovića*, Split 1962, str. 131, pismo br. 87, Kazimir Ljubić — M. Pavlinoviću, Zadar, 21. XI (1869).

6 *Narodni List*, 29. Zadar, 9. travnja 1870, str. 1; *Domovina*, III, 51, Gorica, 24. prosinca 1869, str. 114.

7 O Črnčiću usp. Tade Smičiklas, *Dr Ivan Črnčić*, *Ljetopis JAZU za godinu 1897*, 12, Zagreb 1898, str. 244—262; Vjekoslav Štefanić, *Dr Ivan Črnčić*, *Obzor*, 3, Zagreb, 5. siječnja 1937.

8 V. prilog br. 1.

9 J. Gršković, *Nekoliko*, n. dj., str. 442.

10 Isto.

11 A. Barac, *Dinko Vitezić*, n. dj., str. 387.

narodima¹². Ovi su političari većinom pripadali drugoj generaciji hrvatskih političara u Istri koja je bila uglavnom pravaški nastrojena¹³, pa je kao takva u pravaškom smjeru diktirala razvoj političkog života u Istri od druge polovine 80-ih, a osobito od početka 90-ih godina XIX stoljeća i dalje. Tada je, naime, Vitezić zadnji jaki stup »štrosmajerovštine« u ovoj austrijskoj pokrajini u Istri — ispao iz rukovodstva hrvatskog građanskog pokreta. Vitezić se 1891. godine nije kandidirao za poslanika u bečkom parlamentu jer mu je ubrzano slabio vid, ali i zbog toga što su ga mlađi suradnici naprosto natjerali da se povuče i da kao nasljednika imenuje Vjekoslava Spinčića¹⁴. Otada pa do svoje smrti 1904. godine Vitezić je u mnogočemu ostajao usamljen, a posebno u svojoj podršci jugoslavenske ideje đakovačkog biskupa^{14a}. Doduše, ni Vitezićevi nasljednici u Carevinskom vijeću — Vjekoslav Spinčić i Matko Laginja — nisu mogli bogzna što izmijeniti u toj politici, barem što se tiče Istre¹⁵. U tome su najvažniju ulogu igrale konkretne istarske prilike, ali i Vitezić. Ovaj stari političar i dalje je javno istupao u prilog ostvarivanju jedinstva naših naroda na bazi ideje o Jugoslaviji; istodobno, on je oštro razlikovao naše narode jednog od drugog, svjesno smatrajući da se njihov budući razvitak može odvijati samo ako budu ujedinjeni u jednu jedinstvenu državnu zajednicu¹⁶.

3.

Dopisivanje između Vitezića i Strossmayera, vođeno (barem koliko je meni dosada poznato) od 1874. do 1904. godine (do Vitezićeve smrti), opravdava trud Antuna Barca učinjen 1922. godine¹⁷. Naime, na prvi je pogled zaista čudno da je jedan književni povjesničar Barčevih kvaliteta posvetio čitav esej — suhoparnom pravniku, i to još financijskom stručnjaku, Viteziću, kojega su čak i suvremenici, već krajem 90-ih godina XIX st. počeli gotovo zaboravljati. Barac je izvanrednom

12 Npr. javni sukob se odigrao već 1877. godine, kada je Dinko Vitezić odlučno izjavio da Slovenci nisu Hrvati. Fran Barbačić, Narodna borba u Istri od 1870. do 1915. godine. Prema bilješkama iz »Naše Sloge«. Građa za noviju povijest Hrvatske, I, JAZU, Zagreb 1952, str. 32, bilješka 87.

13 O generacijama usp. Matko Rojnić, Vjekoslav Spinčić. Istra, V, 22, Zagreb, 2. lipnja 1933, str. 1; Isti, Hrvatski narodni preporod u Istri. Narodno sveučilište, III, 2—4, Zagreb 1957, str. 220—221; Berislav Lukić, Borba za ravnopravnost hrvatskog jezika u Istarskom saboru. Jadranski zbornik II, Rijeka — Pula 1957.

14 P. Strčić, Pisma, n. dj., str. 207, 211—212.

14a O ovoj politici usporedi Jaroslav Sidak, Mirjana Gross, Igor Karaman, Dragovan Sepić, Povijest hrvatskog naroda g. 1860—1914. Školska knjiga, Zagreb 1968, str. 135 i na drugim mjestima; Jaroslav Sidak, Jugoslavenska ideja u hrvatskoj politici do prvog svjetskog rata. Enciklopedija moderna 3—4, Zagreb 1967; Isti, Prilog razvoju jugoslavenske ideje do g. 1914. Naše teme, IX, 8—9 (80), Zagreb 1965.

15 Usp. Bratulić Vjekoslav, Hrvatski zastupnici u Istarskom saboru i u Carevinskom vijeću devedesetih godina XIX stoljeća i suradnja južnoslavenskih naroda. Jadranski zbornik III, Rijeka — Pula 1958, str. 149 i dalje.

16 Usp. Vitezićovo pismo Ujedinjenoj hrvatskoj i srpskoj akademskoj omladini 20. ožujka 1897. u: Narodna misao. Za ujedinjenu hrvatsku i srpsku akademsku omladinu izdali Jovan P. Banjanin, Milan Kostić, Ivan Lorković, Dušan Mangjer, Lav Mazzura, Svetozar Pribičević. U Zagrebu 1897, str. 317—318.

17 A. Barac, Dinko Vitezić, n. dj.

pronajliivošću uočio značenje Vitezića kao političara i preporoditelja Istre, kao povijesne ličnosti koja je, uz Dobrilu, u svoje doba predstavljala vrhunac hrvatskog građanskog pokreta u Istri, predstavnika Hrvata (i Slovenaca) Istre, kao čovjeka koji je taj pokret od kraja 70-ih do polovine 80-ih godina predstavljao — osobito izvan Istre — sam, svojom ličnošću¹⁸. Nije Barac bez razloga naslov svog rada o Viteziću sročio kao — »Jedno poglavlje nacionalne borbe u Istri«, čime je Vitezićev rad vezao upravo uz borbu hrvatskog i slovenskog naroda u Istri za narodnosni opstanak. Spominjući Vitezićevo djelovanje na ostvarivanju jugoslavenske ideje u Istri, Barac je smatrao potrebnim da ovu aktivnost poveže s dugotrajnim dopisivanjem između Strossmayera i Vitezića.

Vitezić se oduševljavao Strossmayerovom ličnošću, a ovaj je gajio veliko prijateljstvo prema Viteziću. Iako je npr. Strossmayer bio poznat kao komunikativan i društven čovjek, ipak nije bilo mnogo njegovih suvremenika kojima se obraćao s prisnim — »ti«; između tih njegovih odabranika takvu je čast imao i Vitezić. Osim toga, korespondencija otkriva da je Vitezić bio u više navrata Strossmayerov gost u Đakovu, da su se susretali i u Rogatecu, da je Vitezićev sinovac bio godinama biskupov službenik, da je Vitezić na svojevrsan način bio osoba povjerenja ovog vodećeg hrvatskog političara i kulturnog radnika. Vitezić je to Strossmayerovo povjerenje znao opravdati i u trenucima kada je Strossmayeru zaista trebalo ohrabrenje. Vitezić je to učinio npr. u obliku javne odbrane biskupa pred napadajima u samome središtu monarhije i javno u samom Donjem domu bečkog parlamenta 1889. godine; takav jedan potez zahtijevao je i osobnu hrabrost kada se uzme u obzir da je prošlo svega nekoliko mjeseci od sukoba samoga cara sa Strossmayerom u Bjelovaru¹⁹ i nekoliko godina od dana kada je Vitezić prisilno penzioniran²⁰.

Pisma Strossmayer — Vitezić pokazuju žive veze matice-zemlje s Istrom, ukazuju na neke malo poznate momente u političkom životu ove hrvatske zemlje, omogućuju bolje razumijevanje Vitezićeve četvrtstoljetnog rada u društveno-političkom, gospodarskom, kulturnom i prosvjetnom životu Istre²¹. Vitezićevo pismo Strossmayeru od 20. veljače 1891. godine²² još jednom potvrđuje²³ dosad malo poznatu činjenicu, da nije samo njegov slabi vid igrao ulogu kod odustajanja od kandida-

18 Usp. **Petar Strčić**, U povodu jednog pismenog kontakta Augusta Senoe i Dinka Vitezića 1880. god. Riječka revija, XIII, 3, 1964.

19 Sukob Franje Josipa sa Strossmayerom u Bjelovaru rujna 1888. god. u vezi s čestitkom koju je Strossmayer poslao rektoru Sveučilišta Sv. Vladimira u Kijevu (povodom proslave 900-godišnjice pokrštenja ruskog naroda). Usp. **Ferdo Šišić**, Korespondencija Rački — Strossmayer, IV, JAZU, Zagreb 1931, str. 21—23, pismo br. 1033, Strossmayer — Rački (Križevci), 13. rujna 1888. i slijedeća pisma; **Josip Horvat**, Politička povijest Hrvatske, Zagreb 1936, str. 292—295; **J. Sidak i drugi**, Povijest, n. dj., str. 135.

20 1884. godine u Zadru.

21 Usp. ocjenu prepiske kod **Vladimira Koščaka**, Strossmayerova ostavština u Arhivu JAZU, Historijski zbornik XI—XII, Zagreb 1958—1959, str. 363.

22 Prilog br. 22.

23 Usp. bilj. 14.

ture za Carevinsko vijeće na izborima 1891. godine već da su pri tome bitnu ulogu igrali upravo pravaški nastrojeni mladi rukovodioci hrvatskog građanskog pokreta u Istri. Pisma otkrivaju i dubok jaz koji je početkom 90-ih godina XIX st. u Istri — slično kao u užoj Hrvatskoj — dijelio »štrosmajerce« od »starčevićevaca«. Taj jaz je bio toliko dubok da je npr. sam Vitezić morao posebno intervenirati kod Matka Laginje²⁴ da »Naša Sloga« ipak objavi zahvalnicu »Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru« Strossmayeru za krupan novčani dar²⁵. Sam je Strossmayer bio jako ogorčen političkim pravcem kojim su se kretali Dobrićini i Vitezovići nasljednici u Istri 90-ih godina, pa o tom govori i ova korespondencija²⁶. Pisma pokazuju da je i Vitezić bio jedan od aktivnijih ljudi koji su se angažirali oko sastanka hrvatskih i slovenskih političara u Ljubljani 1890. godine, pa je čak i opetovano insistirao kod Folnegovića da on ili netko drugi od njegovih ljudi učestvuje u radu ljubljanske konferencije²⁷. Iz pisma koja su izmijenjena u početku 90-ih godina XIX st. uočljivo je da je već tada trajala koordinirana akcija Strossmayer — Vitezić u odbrani krčke biskupije pred nasrtajima talijanaša; ti su naponi — poslije smrti biskupa Feretića 1893. godine — bili potrebni da se sačuva njeno stoljetno glagoljaško-narodno obilježje²⁸. Činilo se da je imenovanjem Feretićevog nasljednika u osobi narodnjaka Andrije Strka borba završena s uspjehom. Međutim, uskoro je Strk premješten u tršćansko-koparsku biskupiju, pa je obnovljena borba Strossmayera i Vitezića s Vatikanom i Bečom za mjesto biskupa u Krku. O tome je svojevremeno postojala korespondencija Strossmayer — Vitezić. S obzirom da je sadržavala podatke o nastojanjima da u Krk ne dođe osoba koja bi iznevjerila narodne tradicije (pretpostavlja se da će takva osoba biti dr Anton Mahnič, tada već ozloglašeni konzervativac)²⁹, ona ima prvorazredno povijesno značenje. Međutim, pisma su nestala. Budući da o tom dopisivanju nema zasada drugih podataka osim onih što ih je 1924 godine iznio Gršković, prenašam slijedeće njegove riječi³⁰:

»Bilo je više Strossmayerovih pisama u Vitezićevoj biblioteci u Vrbniku, ali ih je netragom nestalo. Čudnovato je — ili bolje — nije čudnovato — da su nestala upravo pisma iz god. 1897, a ticala su se imenovanja krčkog biskupa.

24 Prilog br. 39.

25 Sjećanje Viktora Cara Emina, izražena samo u najopćenitijoj frazi (Moje uspomene na Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru, Zagreb 1953, str. 23: »I Družbin odgovor, što ga potpisahu svi članovi Uprave, bio je srdačan i pun tople i dirljive zahvalnosti«), na taj način dobivaju drukčiju težinu. — Zahvalnica je objavljena u *Našoj Slogi*, XXIV, 38, Trst, 21. rujna 1893, str. 1.

26 Prilog br. 50. — Usp. o 90-im godinama u Istri *J. Šidak i drugi*, *Povijest*, n. dj., str. 182—192.

27 Usp. bilj. br. 95, 96 i 97.

28 Čak je i vlada bila unaprijed pokazala svoje namjere: za saupravitelja imovine krčke biskupije u razdoblju poslije smrti biskupa Feretića imenovan je bio Anton Schinigoj, predsjednik krčke podružnice talijanskog prosvjetno-političkog udruženja »Lega Nazionale«. *Naša Sloga*, XXIV, 25, Trst, 22. lipnja 1893, str. 3.

29 Dr Antun Mahnič (Kobdilj na Krasu, 14. VII 1850 — Zagreb, 14. XII 1920). Profesor bogoslovlje u Gorici, 1897, krčki biskup. Nastupao je u javnom životu s uspjehom kao vrlo aktivni, ekstremni klerikalac u Sloveniji i Hrvatskoj gotovo sve do pred I svjetski rat.

30 *J. Gršković*, *Nekoliko*, n. dj., str. 445.

Te je godine krčka biskupska stolica bila prazna. Kako se Vitezić brinuo i starao za sve što bi našem narodu moglo biti od koristi, tako je nastojao da na to mjesto dođe naš čovjek, pa moli biskupa Strossmayera nek i on za to radi. Predlaže mu za to mjesto dva domaća čovjeka — dra Antuna Frankija³¹ i dra Franju Volarića³². Strossmayer je obećao da će to zagovarati, da će svojim moćnim utjecajem nastojati da dođu na biskupsku stolicu jedan ili drugi. Drugim pismom javlja da nailazi na poteškoće, jer su bečka i vatikanska diplomacija složne i nama Slavenima protivne. To je aristokratska diplomacija, ne mari za nas — male narode i boji se svakog našeg uspjeha, a »katoличка crkva, koja bi po svom bitju morala biti universalna, ona je talijanska«. — Nakon malo vremena javlja biskup ogorčen Viteziću: »Zaman je sve. Uvenut će vrbnički bosiljak³³ i omišaljska ružica³⁴, dolazi Vam čovjek Beča i Rima dr. Antun Mahnič, profesor iz Gorice!«

Eto, tako je neumrli biskup pisao god. 1897.«

3.

Dopisivanje između Dinka Vitezića i Josipa Jurja Strossmayera, prvotno se sastojalo iz dvije grupe pisama; danas se — stjecajem okolnosti — sastoji iz tri.

Jedan se niz listova čuva u Arhivu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu^{34a}; u Arhivu su, uglavnom, Vitezovićeve pisma Strossmayeru, pa je prema broju listova Vitezić jedna od najznačajnijih ličnosti iz austrijske pokrajine u Istri, koje su zastupljene u Strossmayerovoj ostavštini u Arhivu JAZU³⁵.

Drugi dio pisama nalazio se, a i danas se najvećim dijelom nalazi, u rukopisnoj ostavštini Dinka Vitezića, koja je smještena u Biblioteci »Vitezić« u Vrbniku na otoku Krku³⁶. Ovdje se nalaze Vitezićevi kon-

31 Dr. Anton Franki (Omišalj, 2. XI 1844 — Omišalj, 30. II 1908). Profesor Teološkog fakulteta u Zagrebu do 1893, kada je bio otpušten iz službe usprkos naporima Strossmayera i Račkoga da ga se zadrži. Nakon otpusta iz službe boravio je u Rimu. (Usp. F. Šišić, *Korespondencija* 4, n. dj., str. 210 i dalje). Strossmayer je već 1889. g. predlagao Frankija za unijskog biskupa u Križevcima (F. Šišić, *Korespondencija* 4, n. dj., str. 69, pismo br. 1078, Strossmayer — Račkome, Đakovo, 18. ožujka 1889). Budući da Franki nije mogao dobiti stalno namještenje niti u Rimu, vratio se na otok Krk, gdje je u Omišlju radio kao župnik-dekan.

32 Dr. Franjo Volarić (Vrbnik, 27. VIII 1851 — Krk, 1. IX 1908). Vikar i kanonik krčki. Jedan od osnivača Staroslavenske akademije u Krku i njen prvi predsjednik. Poslanik Istarskog sabora u Poreču, neobično oštar branitelj prava hrvatskog naroda u Istri, posebno što se tiče upotrebe glagoljice, hrvatskog jezika i pisma. Utjecao je na Antona Mahnića da ovaj promijeni svoj negativni stav prema upotrebi glagoljice u krčkoj biskupiji.

33 Franjo Volarić.

34 Antun Franki.

34a Signature XI A/Vitezić Dinko; XI A, 1, Ncadresirana, i druge.

35 Usp. i V. Koščak, *Strossmayerova ostavština u Arhivu*, n. dj., str. 363.

36 U Biblioteci usp. Petar Strčić, *Istraživanja u Biblioteci Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Ljetopis JAZU za godinu 1965, 72, Zagreb 1967, str. 353—355; *Isti*, što je s Bibliotečkom Vitezić u Vrbniku, Novi list, XIX, 224, Rijeka, 25—26. rujna 1965, str. 8; *isti*, *Zapušteno knjižno blago u Vrbniku*. Novi list. XVIII, 18, Rijeka, 22. siječnja 1964, str. 10.

cepti, Strossmayerova pisma prepisana Vitezićevom ili drugom rukom, kao i Vitezovićeva izvorna pisma ili brzojavke. Strossmayerov dio korespondencije većinom je pisan rukom samog Strossmayera, a samo je neka pisma pisao njegov tajnik Mihovil (Milko) Cepelić³⁷. Vitezić je pisma i koncepte u većini slučajeva sam pisao, ali ima i takvih koja su pisana meni zasada nepoznatom rukom (pretpostavljam da je bio netko iz obitelji Vitezićeva rođaka inženjera Mata Vitezića, kod kojega je Dinko Vitezić živio). Za razliku od prve zbirke pisama, koja se nalazi sređena u Arhivu JAZU, ova druga (vrbnička) serija listova nalazi se u nesređenom stanju; listovi (i omotnice) su bili razbacani u raznim fasciklima i bustama rukopisne ostavštine Dinka Vitezića, u kutijama, ladicama ormara Biblioteke, u sanducima, među listovima raznih knjiga, novina i drugdje. Zlonamjerni bi čovjek mogao pomisliti kao da je takav nered učinjen upravo po nekom — planu! Izgleda, naime, da su se listovi prvotno nalazili na jednom mjestu, u jednom fasciklu Vitezovićeve ostavštine. Kako je došlo do toga da se rastepu po raznim kutijama i fasciklima rukopisne ostavštine i po raznim prostorijama Biblioteke, koje su to osobe učinile — nisam zasada uspio utvrditi. Svakako da to nije bio Jerko Gršković, koji je iz vrbničkog niza pisama objavio manji broj, odnosno izvode iz njih, jer on i sam navađa da nije našao cjelokupnu korespondenciju; Gršković je posebno naglasio da nije bilo onog dijela korespondencije koja se odnosila na akciju oko imenovanja krčkog biskupa 1897. (naprijed citirani tekst).

Strossmayerova pisma Viteziću, koja je Gršković objavio u izvodima ili u cjelini (ukupno 13 komada), bila su — čini se — poslana Jugoslavenskoj akademiji; tako 1924. godine piše sâm Gršković i dodaje da će biti objavljena »s ostalim listovima Strossmayerovim«³⁸. Međutim, njima se zameo trag i danas se u Arhivu JAZU u Zagrebu ne nalaze izvornici onih Strossmayerovih pisama koja je Gršković objavio u cjelini ili djelomično. Čini se kao da su se još 1955. godine ta pisma nalazila u — Vrbniku, a možda se tamo nalaze još i danas. Naime, Historijski je institut u Zagrebu 10. travnja 1955. god. zamolio Državni arhiv u Rijeci da mu javi podatke da li se na geografskom području, koje Arhiv pokriva svojom djelatnošću, nalaze spisi J. J. Strossmayera. Rijčki je arhiv 22. travnja 1955. god. zatražio obavijest od župnog ureda u Vrbniku. Župnik Ivan Volarić je odgovorio Arhivu, a ovaj 19. svibnja Historijskom institutu JAZU u Zagrebu da je bibliotekar Narodne biblioteke Vitezić u Vrbniku odgovorio »da u biblioteci ima dosta pisama, a među njima i korespondencija Strossmayer — Vitezić«. Uz ovaj dopis Arhiva u Rijeci, dobio je Institut u Zagrebu i rukom pisani tekst na posebnom papiru:

»Pisma Strossmayera dru. Dinku Viteziću

Spis Jug. akademije br. 77/1906. od 20. III 1906. kojim vraća Upravi Narodnog doma »Vitezić« u Vrbniku 19 pisama Strossm. Viteziću,

37 Mihovil (Milko) Cepelić (Vuka, 20. IX 1853 — Đakovo, 26. III 1920). Strossmayerov ceremonijar do 1882. i tajnik do 1894, a onda župnik-dekan i kanonik u Đakovu.

38 J. Gršković, Nekoliko, n. dj., str. 445.

što su ih bili predali »da ih uzmognemo prepisati i pohraniti medju spisima blagopokojnoga biskupa«³⁹.

- 1) 14 travnja/1889 na večer
- 2) 7 feb. 895
- 3) 25. 12. 892
- 4) 22. 3. 890
- 5) Djakovo 5 aprila 889. (ima 3 dvolista)
- 6) 894 (o Novoj Godini)
- 7) 28 feb. 893 (cifra 3 je nepouzdana)
- 8) 12 feb. 894
- 9) 25 pros. 895
- 10) 23 ožujka 1901
- 11) 29/12 902
- 12) 22 ožujka 902
- 13) 9 feb. 903
- 14) 27 feb. 1901
- 15) 23 ožujka 889
- 16) 7 velj. 901
- 17) U Djakovu 14. II 888. (Od Strossm. ruke je samo potpis)
- 18) U Djakovu 10. II. 1904 („ „ „ „ „ „ „ „).«

Na dnu ovog papira dopisao je Vladimir Koščak, prema nečijoj informaciji, slijedeće: »Čuva se u župnom uredu u Vrbniku. Pripada knjižnici Vitezić u Vrbniku«⁴⁰.

Zbirku od 18 Strossmayerovih pisama Dinku Viteziću i njezinu posudbu Akademiji 1906. god. spomenuo je V. Koščak 1960. god. i uočio da nema 19-og lista. U bilješci je V. Koščak dao nadnevke 16 pisama, ali se svi ne slažu s gore citiranim popisom datuma⁴¹. U stvari, od 18 nabrojanih pisama u citiranom tekstu deset je onih koje je Gršković objavio 1924. godine u cjelini ili izvodima. Dva Strossmayerova pisma (od 29. prosinca 1902. i 9. veljače 1903) nalaze se u rukopisnoj ostavštini Vitezića u vrbničkoj biblioteci »Vitezić«, ali u prijepisu. Budući da je

39 Zajednički koncept dopisa br. 77/1906. naslovnica u Selca, Vrbnik i Travnik: »Jugoslaven-ska akademija vraća pisma pokojnoga J. J. Strassmayera«. Kao drugi naslovnik bio je naznačen »Veleučeni gospodin Dr Dinko Vitezić Vrbnik otok Krka«, a onda je preko toga napisano »Narod. dom „Vitezić“«. Zajednički tekst dalje glasi:

»U prilogu pod ./ čast nam je povratiti Vam izvorna pisma

ad 1) (28 komada)

ad 2) (19 komada)

ad 3) (49 komada)

za sve

našega pokrovitelja slavnoga biskupa J. J. Strossmayera, koje nam dobrostivo predaste da jih uzmognemo prepisati i pohraniti među spisima blagopokojnoga biskupa.

Na Vašoj spremnosti i dobroti izričemo Vam ovom zgodom našu najtopliju hvalu. (nečitak paraf)

20/3 906«.

40 Sve podatke dobio sam od Historijskog arhiva u Rijeci i Arhiva JAZU u Zagrebu, te od dr Vladimira Koščaka, na kojima mi zahvaljujem.

41 Vladimir Koščak, Strossmayerova ostavština — ostali fondovi, Historijski zbornik XIII, Zagreb 1960, str. 272.

V. Koščaka netko informirao da se pisma navedena u gornjem tekstu nalaze u župnom uredu u Vrbniku, a najveći dio listova otpada upravo među one koje je Gršković objavio u cjelini ili u izvodima, može se pretpostaviti da se Grškovićeva pisma ili izvjestan dio njih još uvijek nalazi u Vrbniku, u župnom uredu; na žalost, stariji je arhiv tog ureda nesređen⁴² i nisam mogao provjeriti da li zaista ima Strossmayerovih listova u tome uredu. Zbog toga i svrstavam — zasada — pisma koje je Gršković objavio u cjelini ili u izvodima u posebnu, treću grupu listova. Ova pisma zaista potječu iz Vitezićeve ostavštine u Biblioteci »Vitezić« u Vrbniku; to se vidi ne samo po uzgred nabačenoj Grškovićevoj obavijesti već i po tome što je Gršković uzeo samo listove, a u Vrbniku ostavio izvorne omotnice.

4.

Neki su izvornici listova, zasada još, izgubljeni, a vjerojatno je da se neki neće više ni pronaći. Zbog toga sam, ako nisam mogao naći neko Vitezićevo pismo Strossmayeru, za objavljivanje priredio sačuvani koncept; postoji li izvornik i koncept pisma, objavljujem izvornik, a u bilješka-ma dajem promjene koje su nastajale u konceptu.

Ukupno objavljujem 98 izvornih listova, brzjava, koncepata i prijepisa. Od toga broja Gršković je 1924. godine objavio 13 Strossmayerovih listova u cjelini ili u izvodima. Tekstovi su pisani tintom, olovkom ili strojem (brzjavu).

Pisma objavljujem bez uplitanja u njihov sadržaj ili u način pisanja Strossmayera i Vitezića.

KRATICE:

AJAZU — Arhiv Jugoslavenske akademije znanosti u umjetnosti, Zagreb.

RODVV — Rukopisna ostavština Dinka Vitezića, Biblioteka »Vitezić«, Vrbnik, otok Krk.

Gršković — Jerko Gršković, Nekoliko listova biskupa Strossmayera Dinku Viteziću. Jugoslavenska knjiva, VIII, 1, 11, Zagreb, 1. lipnja 1924, str. 442—445.

1.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 11. lipnja 1874.

Vaša Preuzvišenosti!

Imade uspomena koje se toli duboko uvriježe u srce, da nam ostanu slatkim melemom, u prijatnih i u teških momentih života.

Među takove vječite uspomene, ja uvrstjujem i one preliepe nu prekratke danke, što sprovedoh onomadne u preporodjenoj domovini; gdje se naužih svježeg zraka one bašće, koja se je hvala Stvorcu ča-

⁴² Prema obavijesti koju mi je uputio župnik u Vrbniku Ivan Kirinčić 13. lipnja 1968. god.

rovno razpupala: dočim bijaše posijana kroz samrtnu noć dračem i korovom; i gdje mi se pruži zavidna sreća, da okusim bezgraničnu gostoljubivost prvoga Sina domovine⁴³.

Da izrazim Vašoj Preuzvišenosti moju duboku harnost, čim stignem u rodni zavičaj: to mi bje vruća želja; ali iztaknuv da sam putovao po mojih biralištih⁴⁴, i po istarskih narodnih ognjištih sve do 6. t. m. namdam se za cielo da čeme Blagost Vaša izvinuti.

Mojega dičnoga Brata⁴⁵ se jest veoma dojmilo obećanje Vaše Preuzvišenosti; te i očekuje čas posjeta, čuvstvom, u kojem se očevidno zrcali živa i iskrena rodost. Bio bi sam Brat upravio u tom smislu pismo, ali mu žalibože bolestan vid uzkraćuje to zadovoljstvo.

Pretvorilo se dakle obećanje Vaše Preuzvišenosti i to čim skorije u gotovi čin; a ja si laskam da će Preuzvišenost Vaša zateći u mojih zemljaka, one krieposti, koje se za čudo slažu sa dobro poznatim i divnim geslom: »Sve za vjeru i domovinu«⁴⁶.

Budući evo na domaku, nek mi bude prosto umoliti Vašu Preuzvišenost, da bi dobrohotno izvolila dostaviti M. Č. gg. kano: Pavlinoviću⁴⁷ — ako se još tamo nahodi — Tajniku i kapelanu, kao također GG. Seitz⁴⁸ i Doregani⁴⁹ moj srdačni pozdrav; a u jedno nemogu a da ne uskliknem: da Bog poživi još kroz dugi vjek plemenitog Mecena, toli za ures i dobit Crkve, koli za posvemašnji uzkrš otačbine.

Vaše Preuzvišenosti

U Krku 11 Lipnja 1874.

smierni štovatelj i sluga

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 1. Izvornik, vlastoručni potpis.

43 Dinko Vitezić je vjerojatno posjetio Strossmayera na povratku iz Beča, zajedno s Mihovilom Pavlinovićem (kojeg spominje niže u ovom pismu). Pavlinović je o svojoj želji da posjeti Strossmayera pisao već krajem 1873. godine. (A. Palavršić — B. Zelić, *Korespondencija*, n. dj., str. 212, pismo br. 147, J. J. Strossmayer — M. Pavlinoviću, Đakovo, 2. siječnja 1874). Mihovil Pavlinović je stigao kod Strossmayera prije 24. svibnja 1874. god. (F. Šišić, *Korespondencija* 1, str. 307, pismo br. 299, Strossmayer — Račkome, Đakovo, 24. svibnja 1874), a ostao je do poslije 3. lipnja (Isto, str. 312, pismo br. 304, Strossmayer — Račkome, Đakovo, 3. lipnja 1874).

44 Dinko Vitezić bio je 15. listopada 1873. godine izabaran za poslanika u Carevinskom vijeću u seoskim općinama istočne Istre (Pazinština, Kastavština i Kvarnerski otoci) (F. Barballić, *Narodna*, n. dj., str. 30, bilj. 55).

45 Dr Ivan Josip Vitezić, krčki biskup.

46 Strossmayer je pomišljao da bi, u društvu s Nikolom Voršakom i Đurom Pulićem, posjetio Dalmaciju, prošavši najprije kroz Trst ili Rijeku (F. Šišić, *Korespondencija* 1, n. dj., str. 313, pismo br. 305, Strossmayer — Račkome, Đakovo, 21. lipnja 1874). Vjerojatno je planirao da, tom prilikom, usput, posjeti i krčkog biskupa Ivana J. Vitezića. Čini se da je Strossmayer 1874. god. ipak posjetio Istrane, ali samo one u Trstu na putu u Mletke i Rim (A. Palavršić — B. Zelić, *Korespondencija*, n. dj., str. 212, pismo br. 147, Strossmayer — Pavlinoviću, Đakovo, 2. siječnja 1874, i str. 233, pismo br. 160. Strossmayer — Pavlinoviću, Rim, 6. siječnja 1875).

47 Mihovil Pavlinović. Usp. bilj. br. 43.

48 Alessandro Massimiliano Seitz (München, 1811 — Rim, 1888) i sin Lodovico (Rim, 1844 — Rim, 1909), autori niza slika u đakovačkoj katedrali.

49 U stvari Donegani Vatroslav (Rijeka, 28. VII 1836 — Đakovo, 5. VII 1899), autor niza kipova u đakovačkoj katedrali.

2.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

19. ožujka 1877.

Preuzvišeni Josip biskup Strossmajer

D j a k o v o

(Na — precrtano, op. Strčić Petar, dalje: S. P.) Imendan Preuzvišenosti Vaše sirotna Istra, (sa — precrtano, op. S. P.) njezin (im — precrtano, op. S. P.) zastupnik(om — precrtano, op. S. P.) vapiju: Živio Crkvi Narodu Mecenar hrvatski

Dr Vitezić

spedito

19/III. 77.

Sign. RODVV. Koncept pisan nepoznatom rukom. Riječ »spedito« i nadnevak napisao je Vitezić.

3.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Beč, 6. veljače 1879.

U Beču 6 veljače 1879.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

U znak harnosti prema mome dobročinitelju i bratu, bivšemu krčkomu Biskupu dao sam kovati kolajnu⁵⁰.

Sjećajući se prijateljstva kojega je Vaša Preuzvišenost prema pokojniku svegdjer prikazivala, držim da neće Vam bit žao ikoj spomen od njega imati, te zato usudjujem se jedan primjerak iste kolajne od okisenoga srebra V. P. poslati.

Proseći da izvolite to maleno poklonstvo moje neograničene harnosti poznatom dobrohotnošću primiti, ostajem najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

najpokorniji sluga

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 2. Izvornik, vlastoručni potpis.

⁵⁰ Usp. P. Strčić, U P o v o d u, str. 207—212.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krak, 5. travnja 1882.

U Krku 5 Travnja 1882.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Netom sam primio Vaše veleccjenjeno pismo od 23 p. m. pohodio sam Nuncija te mu kazao što ste mi pisali, dapače sam mu doslovce preveo onaj diel Vašega lista, koji se njega tiče. On mi je naručio, da Vam što srdačnije odzdravim nadodajući, da, što se stvari tiče, će činiti što bude moguće⁵¹.

U Vaše ime sam pak preporučio stvar i Hohenwartu⁵², Riegeru⁵³ i Pražaku⁵⁴, koji su obetali, da će se za to zauzet. Navlastito Pražak mi je rekao, da će propitat kako stoji posao, ali zutradan, t. j. on isti dan kad sam odputovao mi je kazao, da će biti teško šta učiniti. Kako sam dočuo, Vlada će predložiti Caru Biskupa Glavinu⁵⁵, koga je na prvom mestu predložio Prabiskup Gorički⁵⁶ i koji sve sile ulaži, da na ono mjesto dojde; s druge strane pak se čini, da nijedan Biskup nije stavio u terni kanonika Strka⁵⁷.

Stvar dakle žalibože posve slabo stoji⁵⁸.

Želeći, da projdete u veselju nastajuće Vazmene Praznike ostajem najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i štovatelj

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 3. Izvornik, vlastoručni potpis.

51 Mislim da bi se sadržaj pisma i Vitezićev posjet papinom nunciju u Beču mogli ticati Strossmayerovih neprilika u vezi s otkrićem nepravilnosti u sječi šuma na njegovom biskupskom vlastelinstvu. Međutim, sadržaj bi se pisma mogao odnositi i na imenovanje Dobrilina nasljednika u tršćansko-koparskoj biskupiji — s obzirom na daljnji tekst pisma. Strossmayer je odmah poslije Dobriline smrti (13. siječnja 1882), u veljači, boravio u Trstu (F. Šišić, *Korespondencija* 3, n. dj., str. 4—12). Trst je napustio 22. veljače. Prije toga pisao je nunciju. (*Isto*, str. 12, pismo br. 734, Strossmayer — Račkome, Trst, 22. veljače 1882), a dan poslije napuštanja Trsta pisao je isto Viteziću.

52 Grof Karlo Siegmund Hohenwart. 1874. god. predsjednik vlade, a tada vođa kluba desnice. Klub su sačinjavali njemački klerikalni i feudalni elementi, zatim poslanici iz Češke, Poljske, Slovenije, Dalmacije; u tom klubu nalazio se i Vitezić iz Istre. Klub je podržavao Taaffeovu vladu.

53 Dr. František Ladislav Rieger, češki političar.

54 Alojz Pražak, poslanik u Carevinskom vijeću, vođa češke stranke, ministar.

55 Dr. Ivan Nepomuk Glavina (Boršt u Dolini, 1828 — škeđanj kod Trsta, studeni 1899) bio je nasljednik Dobrile i u porečko-puljskoj (od 1879. god.) i u tršćansko-koparskoj biskupiji (od 1882. god. — nakon što je kratko vrijeme bio biskup Zorn, koji je imenovan za nadbiskupa u Gorici — do 1895, kada se povukao s položaja zbog bolesti). Usp. *Nad biskup Iv. N. Glavina. Naša Slova*, XXX, 40, Pula, 17. novembra 1899, str. 1.

56 Dr. Vjekoslav Matija Zorn (Prvačina kod Gorice, 1834 — Beč, srpanj 1894), knez-nadbiskup gorički.

57 Dr. Andrija Strk (Varljeni kod Voloskog, 28. XI 1827 — Trst, 17. IX 1901). 1880. kanonik u Trstu, 1894. biskup krčki, 1896. biskup tršćansko-koparski. Istaknuti učesnik narodnog preporoda i hrvatskog političkog pokreta u Istri (1877—1882. izabrani hrvatski poslanik u Istarskom saboru).

58 Akcija koju su vodili Strossmayer, Vitezić i drugi odnosila se na imenovanje nasljednika Jurja Dobrile (umro je 13. siječnja 1882) za mjesto biskupa tršćansko-koparskog. Ovu je dužnost preuzeo Glavina koji nije bio naklonjen Hrvatima i Slovencima.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Zadar, (1. X) 1882.

Preuzvišeni Gospodin Strossmajer Biskup

D j a k o v o

Neodolivim poslim zapriečen prisustvovati današnjoj (za — precrtano, op. S. P.) celom Slavenstvu važnoj svetkovni, (po — precrtano, op. S. P.) žirim se žicom Vam prikazati najiskrenije čestitanje, što vidite dovršeno velemno Vaše poduzeće, nagradjeno dugotrajno Vaše nastojanje.

Veličanstveni hram, koji se danas u slavjanskoj zemlji posviećuje na (pro — precrtano, op. S. P.) slavu Svemogućem, bio utočište (na utjehu — precrtano, op. S. P.) naših nevolja i sredotočje (spojenja — precrtano, op. S. P.) naših čuvstva.

Uz ostala, ostati će i ovo uzor (remek — precrtano, op. S. P.) djelo (ostat će — precrtano, op. S. P.) vječnim spominom neizmjerne Vaše ljubavi prema Bogu i Narodu, a slavno Vaše ime biti će zlatnim slovim zabilježeno u poviesti Slavenstva⁵⁹.

Bog Vas poživio Rodu na duku a Bogu na ugodu!

Dinko Vitezić
Zastupnik Istre

Sign. 1. RODVV, Vitezićev koncept brzojava.

2. Pozor, 236, 13. X 1882, str. 3.

3. Narodni list, XXI, 83, Zadar, 25. X 1882, str. 2⁶⁰

⁵⁹ Vitezić je poslao čestitku u povodu posvećenja nove stolne crkve u Đakovu (1. X 1882).
⁶⁰ Brzojav je najprije tiskan u »Pozoru« a onda u zadarskom »Narodnom Listu«. U »Pozoru« je tiskan s pogrešnim tekstom, pa je Vitezić koncipirao slijedeće pismo (za koje ne znam da li ga je i poslao):

»Častni Gospodine Uredniče!

U brzojavu, koga sam imao čast poslati preuzvišenome G. Biskupu Strossmayeru prigodom posvećenja njegove stolne crkve (jedna riječ nedostaje jer je papir progrižen, op. P. S.) i koga ste objelodanili u prilogu br. Vašega velicjenjenog Lista, uvukla se, po svoji prilici krivnjom brzojavnoga ureda nekoliko i to ne sitnih pogrešaka.

Ja Vam ga evo šaljem popravljena, da ga pretiskate u tom obliku, ako držite za shodno (podcrtao sam Vitezić, op. P. S.)

Srdačno Vas pozdravljajući ostajem

Vami

odani prijatelj
DV.«

Zadar 18/X 82.

Na poledini ovog koncepta pisma napisan je koncept brzojava kojega gore, u tekstu, objavljujem, a identičan je s tekstom što se nalazi otisnut u zadarskom »Narodnom Listu«. U RODVV nalazi se, međutim, još jedan koncept brzojava, čiji se tekst neznatno razlikuje od onoga kojega donosim.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(Đakovo), 6. veljače 1887.

Dragi prijatelju!

Hvala liepa na bratskoj čestitsci k mojemu Rodjendanu. Bog i Vas poživio i u Vašem plemenitom radu za narodnu stvar obilno blagoslovio. Preporučujem se i u buduće Vašoj ljubavi i prijateljstvu a napose molitvi.

Sa ljubavlju

Vaš prijatelj
Strossmajer
Bisk.

6/2 1887⁶¹

Presvj. g. Vitezić Dr
Dinko

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

Đakovo, 14. veljače 1888.

Presvjetli gospodine i vrlo moj prijatelju!

Prigodom moga rodjendana izvoljeste mi i Vi čestitati. Ja Vam se na toj bratskoj ljubavi i prijateljskom spominjanju od svega srдца zahvaljujem. Bog dragi uzdržao i Vas i još mnogo godina živa, jer ste siromašnoj i progonjenoj Istri vele nuždan, jer ste joj sada jedino sunce i jedina nada, počem joj i oni, koji bi joj kac vrhovni pastiri pravi otci biti morali, okrenuše ledja. Tiem je Vaš rad zaslužniji, tiem je Vaš život istarskom Hrvatuu dragocjeniji. Mogu Vam, moj brate i prijatelju, reći, da nimalo ne odobravam put, kojim tamošnji biskupi udariše. Ali valjda dragi Bog hoće nas i u tom pogledu prokušati, da nas prije ili kašnji svih tih nevolja oslobodi⁶².

Sa starom ljubavlju

Vaš prijatelj i brat
Strossmayer, biskup

U Djakovu, 14. II 1888.

Sign. Gršković, str. 442.

⁶¹ Nadnevak je dodan olovkom i drugom rukom.

⁶² Strossmayer misli na biskupe: porečko-puljskoga Ivana Flappa i tršćansko-koparskoga Ivana Glavinu.

MILKO CEPELIC — D. VITEZICU

Đakovo, 6. ožujka 1888.

Presvjetli gospodine!

Liepo Vas molim, da bi ste bili tako dobri, ter ovaj list uručili g. Buliću⁶³, ako je u Beču; ako pako nije u Beču, da bi ste ga poslali tamo, gdje se on ovaj čas nalazi. Ja bo neznam gdje je, a buni me to, što je oko polovice veljače bio u Zagrebu⁶⁴.

Pester Lloyd se tuži, da ste Vi zaveli Čehe i Poljake, koji niesu znali za sadržaj one brzojavne čestitke biskupu. Mi dvojimo o tom; a nadamo se, da će češki zastupnici znati odgovoriti »Pester Lloyd«.

Sa odličnim poštovanjem

Presvjetlosti Vašoj

ponizni službenik

Milko Cepelić

U Djakovu 6. III 888.

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

(Đakovo), 23. ožujka 1889.

Veleštovani moj prijatelju!

Hvala Vam na častnoj uspomeni i na liepoj čestitki. Bog Vas blagoslovio i svake svoje milosti dionikom učinio. Mi svi ovd Vaš rad za nesrietni i zapušteni narod naš sa udivljenjem i ponosom pratimo. Krasan naš narod svagdje je zapušten i progonjen; osobito pako u Istri i otoci naših. Vi se za njega divnom energijom i postojanošću zauzimate. Bog Vas, vrli moj prijatelju, blagoslovio, a naknaditi će Vam jamčno Vaš trud onaj, koji je na ovaj svijet došao, da se osobitim načinom zauzme za sirote zapušćenike i progonjenike. Težka je i pretežka je

63 Frano Bulić (Vranjic kod Splita, 4. X 1846 — Zagreb, 29. VII 1934), arheolog i povjesničar.

64 Dinko Vitezić bio je dobar prijatelj Frana Bulica i s njim se često sastajao u Bcču (Marin Pavlinović, Mihovil Pavinović i narodni preporod u Dalmaciji od godine 1848—1887. u svijetlu nepoznatih izvora, Zagreb 1936, str. 6). Vjerojatno je zbog toga Cepelić — a preko njega i Strossmayer — tražio uslugu od Vitezića. Istoga dana kada je Cepelić pisao Viteziću, Strossmayer je pisao Račkome. Sadržaj pisma koje je Vitezić imao predati Buliću vjerojatno se odnosio na vijest o razgovoru papinog nuncija u Beču Galimbertija i Bulića (koji je tada bio poslanik u Carevinskom vijeću) što su ju donijele jedne galičke novine, a prenio ju je zagrebački »Obzor«. Usp. F. Šišić, Korespondencija 3, n. dj., str. 358—359, pismo br. 998, Strossmayer — Račkome (Đakovo, 6. ožujka 1888).

stvar danas se za slavljanstvo zauzimati, jer je tu odmah hiljada i hiljada sumnja, osvada i svakojakih napadaja; teška je, velim, ali je i vrlo čična i slavna stvar, pak makar mi današnji radnici i sijali, orali i kopali u znojnu lica svoja; doći će, ako Bog da, vrijeme, kad će potomci obilno žeti i slaviti one muževe, koji su znali na se i na svoje interese posve zaboraviti i samo svetoj stvari naroda svoga služiti, prem su predvidjeti mogli, da osim truda i muke i osvade i progonstva nikakve druge nagrade osim Boga i mirne svoje sviesti doživjeti nećeju.

Stopot Vas ljubim i blagosivam i ostajem vazda Vaš prijatelj i štovatelj

Strossmayer
Biskup.

23. ožujka 1889.

Sign. 1. Gršković, str. 442

2. AJAZU XI A, 1/Nead. 37. Prijepis⁶⁵

10.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Beč, 31. ožujka 1889.

Preuzvišeni biskup Strossmayer
Wien 31/3 2,30 sati

Sinoć saboru popravio njetke izreke zastupnika Wurmbranda⁶⁶, tičuće se Vaše preuzvišenosti i hrvatskog naroda⁶⁷.

Zutra šaljem zapisnik.

Zahvaljujem na vele prijatno pismo.

Vitezić

Na poledini brzovanja plavom i crvenom olovkom nalazi se ova zabilježba.

» Dra Vitezića brzovajka o Wurmbrandovu napadaju na biskupa i Vitezićevu izpravku, koji se pod br. 403-1889. u dice arhivu čuva. g. 1889.«

Sign. AJAZU XI A/VD 39. Brzovav.

65 Razlike između Grškovićevog prepisa i prepisa u AJAZU su beznačajne. Na poledini prepisa u AJAZU, Neadresirana pisma, stoji (tintom): »Na broj 154/1905—8/1 komad«, i (olovkom): »Povraćeno 20/3 1906. 19 komada. Dr. Vinku (!) Vitezicu. Vidi br. 1906.«

66 Stajerski grof, zastupnik trgovačke komore iz Graca u Carevinskom vijeću.

67 5-o poglavlje, »Stvarni izpravak na navale zast. grofa Wurmbrandta na Hrvate i na biskupa Strossmayera« u djelu **Dra Dinka Vitezića** zastupnika na Carevinskom vijeću u Beču Druga Poslanica kojom obaviešćuje svoje birače o svojem zastupničkom djelovanju u saborskom razdoblju 1885—1891, U Trstu 1891, str. 110—114; ... Iz Carevinskog vijeća, Naša Sloga, XX, 14, Trst, 4. travnja 1889, str. 3; ... Na obranu, Naša Sloga, XX, 16, Trst, 18. travnja 1889, str. 1—2; notice u Obzoru, 76, Zagreb, 1. travnja 1889, str. 2, i 76, 3. travnja, str. 2; notica u Agramer Tagblatt, IV, 76, 1. travanj 1889, str. 3; notica u Narodnom listu, XXVIII, Zadar, 6. travnja 1889, str. 1—2; usp. i slijedeća pisma.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

Đakovo, 5. aprila 1889.

Prepis biskupova lista Dr. Dinku Viteziću, zastupniku na bečkom Reichsrathu, a uslied obrane od Wurmbrandovih⁶⁸ napadaja na biskupa u sjednici od 3. ožujka 1889.

Veleštovani i veleljubni moj prijatelju!

Neimam rieči, da Vam se dovoljno na ljubavi i dobroti zahvalim, kojom ste me neki dan javno branili. Nerazbor, strast i zloba napala me javno u najnježnijoj stvari, koja se tiče moga katoličkoga uvjerenja i one svete jedinstvene sveze, koja me sa svetom Stolicom i sa sviem ostalim katoličkim svietom u jedno tielo spaja. Dobro ste jim vi odgovorili. U toj stvari je jedini nadležni sudija sveti otac papa. Da sam ja onakav, kakog me strast i zloba slika, ja nebi ovd mogao biti i sveto apoštolsko zvanje vršiti. Sveti otac nebi ni jedan čas trpiti mogao na biskupskoj stolici čovjeka, koji crkvi o glavi radi i onu svetu svezu jedinstva, u kojoj katolicizam postoji, razvrgava. Već sam čin, da sam i ja i poslije belovarske affaire⁶⁹ ovdje i da mirno svoje zvanje vršim, nedvojbeni je dokaz, da ja povjerenje svete rimske stolice i sada, kô i do sada, uživam. Strast i zloba su sliepe, a namjera im ujedno bila i moju lojalnost i viernost u sumnju staviti. Osim ovoga, što gore rekoh, imam ja sjajnih dokaza ljubavi i povjerenja sv. rimske stolice⁷⁰, koji se u mom arhivu čuvaju, da se poslije moje smrti obielodane. Jedan sam ipak, i to poslednji takav dokaz u svojih diecezanskih novinah oglasio i naredio, da vam ga moj tajnik priobći. Zabadava se te budale muče, nikad jim za rukom neće poći niti moj kotolicitet, niti moj lojalitet u sumnju staviti. Zazubica je tiem ljudem, što ja kršćanstvo branim i što isto spasu i životu svih narodâ namjenjeno, na to upotrebljujem, da se slavjanski narod oplemeni, uzvisi i višje božje svrhe vriednim i dostojnim postane. Hinc illae irae; ja pako velim: vanae sunt sine viribus irae.

Ja sam do sad mislio, da je grof Wurmbrand izbiljam učen i uman čovjek; sad sam pako tako, kô i Vi, uvjeren, da je to neznalica i slabić. Sve, što je dva sata i više govorio pravi je nesmisao. Onu pako n a k a z n u m i s a o, da je austrijski liberalizam pozvan, da kršćanski zakon u život prenaša, tako je absurdna i nova, da bi se imala patentirati, a grof Wurmbrand uputiti, da svoj patent pošalje u Paris onim advokatom i liberalcem, koji Isusa iz škola, hospitalâ itd. proganjaju, da ga zapečate i potvrde. Luda je prava taj štajerski grof, jednim te istim

68 V. bilj. 66.

69 Usp. bilj. 19.

70 Isto.

duhom, kojim želi, da se naziva katolikom, tjera i progoni crkvu, njezin ugled i njezino pravo iz škole, što je pravo pravcavo protuslovlje. Da je taj površni i lakoumni čovjek izbiljam prošio posljednu papinu okružnicu »O slobodi«, znao bi zacielo, u koju vrst liberalizma stavlja papa onaj liberalizam, koji crkvu iz škole goni. Smiešno i meni u oči palo, kako taj površni grof citira jednu stavku svetoga otca iz iste okružnice. Veli naime: papa je rekao: da treba za istinom ići, a istina će nas osloboditi.

Budala nijedna! ni nesanja o tom, što je papa reći htio. Papa se poziva na Isusa i na njegovu izreku: si sermonem meum, a na drugom mjestu: si legem meam servaveritis, cognoscetis veritatem et veritas liberabit vos. Ovaj stavak je divan te vriedan i dostojan Boga našega i spasa našega, koji ga iz duše svoje izvadio i baštinom cieloga roda ljudskoga učinio, da mu bude živim zalogom istine i slobode. Pitanje je samo, što će reći: si sermonem meum, si legem meam servaveritis. U ovom je bitnost božanstvene misli. Sermo meus, lex mea, kô što Isus na mnogo mjestâ jasno tumači, osobito poslije divnoga nauka sa brda, jest zakon svete ljubavi, zakon per eminentiam novoga zavjeta, zakon, koji je Isus upućenjê svojim i otajstvom sv. Križa potvrdio i ovjekovječio; zakon, koji ovako glasi: ljubite se medjusobno, — što želite, da vam drugi učini, učinite i vi drugomu; a što ne želite da vam drugi učini, nečinite ni vi drugima. — Kad se ovako stvar uzme, kô što se uzeti mora, onda papa Lav XIII. po Isusu Kristu želi reći i cielomu čovječanstvu preporučiti zakon, koga je lako poznati, o kom se nitko na svijetu prevariti nemože, zakon, komu je Isus Krist vječiti i živi uzor i zalog, jest zakon ljubavi; ljubite se medjusobno, kô što nas je sve Isus ljubio, — što god želite, da vam drugi učini, učinite i vi a i još obilnije drugomu; a što želite da vam drugi nečini, nečinite ni vi drugomu, — pače: alter alterius onera portate i jedan drugomu tako oprašćajte, kô što želite, da vam Bog vaše duge odpusti. — Takvi zakon i takva božja pravda na sve naše, ne samo skromne i familiarne, nego i na naše javne, državne, medjunarodne i društvene odnošaje uporabljena, jest istina božja, jest istina vječita, a taj zakon, ta pravda, da istina sviestno uvijek i sdušno u život pojedinaca i cielih naroda prenešena jest prava i živa sloboda. Evo smisao izreke papine i Onoga, koji je svjetlost od vječite svjetlosti, koji je put, istina i život naš. Ova izreka posve je duši čistoj i kršćanskim duhom opojenoj jasna; a što je iz nje ta grofovska kukavica učinila? Učinila ono, što negda Pilat, kad je Isusa upitao: što je istina? prem je istina sama i živa pred njim stajala, i prem istinu i nevinost Sina božjega i sam priznaje; ali se pod pitanjem: što je istina? kukavština, strast i strah sakriva. Tako i taj štajerski grof, razvratio pismo, izopačio božju izreku i njeku svoju utvoru u istinu pretvorio, koju iz svoje oholišavosti i svoje sebičnosti crpi, pak pripisujuć ludo sebi i svojima infallibilitet, dovikuje drugoj strani: mi smo istina, mi jedini zatočnici slobode! — Budalaština skrajnja, oholost i sebičnost, grob vječiti svake prave istine i svake prave slobode. Ti ljudi bez uma i pravoga srдца nemare svako pitanje pretvoriti u onu

glavnu opreku, koja i onako Austriji jedva oddahnuti dade, a koju Magjari, asijatske oholice, i Niemci gospodstvu navikli u pitanje sile i moći svoje pretvaraju i to proti svakomu pravu i prirodjenomu i pozitivnomu zakonu.

Oprostite, što ovo tako na dugo pišem. Rad bi, da sa onim što ste mi u tom obziru vi poslali, i ovo za buduća vremena u mom arhivu uzdrži. Još jedanput: stoput hvala na ljubavi i prijateljstvu. Molim Vas, ako je pristojno, zahvalite se u ime moje i onoj braći i prijateljem s Vaše strane, koji su Vam odobrali i koji su Vas branili proti predsjedniku, koji je šutio, kada se je na odsutnika navaljivalo, a u zlu volju pao, kada se je odsutnik velikodušno branio.

Sa osobitom ljubavlju i štovanjem ostajem Vam vazda vierni prijatelj

J. J. Strossmayer sr.

B.

U Djakovu 5. aprila 1889.

Sign. 1. AJAZU XI A, 1/VD 1. Prijepis.

2. Gršković, n. dj., str. 442—443⁷¹.

3. AJAZU XI A, 1/Ožegović Metel⁷², 96. Prijepis.

4. AJAZU XI A, 1/Neadresirano 38. Prijepis⁷³.

12.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Beč, 9. travnja 1889.

Preuzvišenosti!

Hvala, srdačna hvala za velecijenjeno i velevažno Vaše pismo od 5 t. m. Divio sam se baš uzvisitim mislim izraženim u istom pismu, a samnom su se divili Vaši ovdašnji štovatelji, kojim sam dao ono pismo čitati; navlastito pako radošću ga čitao i prepis uzeo, naš zajednički prijatelj Barun Metel Ožegović⁷⁴, koji Vas najsrdačnije pozdravlja.

Dapače ja bih molio, da mi Vaša Preuzvišenost dozvoli, da dajem u kojem konservativnom listu ono interesantno pismo tiskati, izpušćujući one stavke koje su privatne naravi i ublaživ kojugod za javnost preoštru izreku.

71 J. Gršković, Nekoliko, n. dj., str. 442—443, objavio je samo dio ovog lista.

72 Barun Metel Ožegović — Barlaševački (Zagreb, 4. V 1814 — Beč, 9. III 1890) istaknuti hrvatski političar od 30-ih do 50-ih godina XIX st. Od 1868. god. živio je u Hietzingu kod Beča, gdje su se često okupljali Vitezić i dalmatinski poslanici u Carevinskom vijeću.

73 Na poledini (tintom): »Na br. 154/1905—8/2«, i (olovkom): »Povraćeno 20/3 1906 19 komada dr. Vinku (!) Viteziću«. — Pismo donosim prema Sign. br. 1. Između sva 4 primjeka prijepisa postoje beznačajne razlike.

74 V. bilj. 72.

Baš na vrijeme mi je došlo krasno pismo papinog Tajnika Rampolle⁷⁵, budući ono najsjajnije potvrđuje što sam u sabornici tvrdio, t. j. da ste Vi u Rimu persona grata sada, kako ste i prije bili⁷⁶. Sbog toga bio sam tako slobodan dati ga obielodaniti u Vaterlandu.

Grof Wurmband ima samo plašt od učenog čovika, budući je dobar govornik; u bitnosti nije van plitka i smusena glava, kako se je i u naručnoj prigodi sa svojim blesastim ideam ukazao⁷⁷.

Zahvalio sam u Vaše ime onim zastupnikom, koji su me proti Predsjedniku branili, što njim je vrlo prijatno i ugodno bilo.

Želeći da Svevišnji Vas čila i zdrava na probitak Crkve i Domovine još na mnogaja uzgrži, čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

U Beču 9 Aprila 1889.

pokorni prijatelj i vierni prijatelj
Dr. Dinko Vitezić

(Na poledini): Vitezićev list biskupu
g. 1889.

Sign. AJAZU XI A/VD 4. Izvornik, vlastoručni potpis.

13.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

(Đakovo), 14. travnja 1889.

Vele štovani i vele mili prijatelju!

Hvala Vam i opet na lijepom pismu. Drago mi je, da Vam se je dopao sadržaj moga pisma, a ne samo Vami nego i Vašim prijateljem, napose našem slavnomu i neumrlomu Metellu⁷⁸, koji je u najhudje doba naš narod takim junačtvom branio, da su ga i neprijatelji u zviježde kovali. Bog ga blagoslovio, a i Vas sve, koji stalno njegove stope slijedite.

Slobodno objavite sve, što Vam se sviđa shodno iz moga posljednjega lista⁷⁹. Meni je poglavito bilo do toga stalo, da u mom archivu i u ruku mojih dobrih prijatelja kakvi takvi spomenik ostane, što sam ja sam o tom mislio. Zato sam u tomu dost obširno i nunciju bečkom pisao, pa sam naredio, da Vam se i to pošalje ne s druge svrhe, nego da se još jedan exemplar moga spisa u Vaših čestitih ruku sačuva⁸⁰.

⁷⁵ Mariano Rampola, kardinal i državni tajnik u Vatikanu.

⁷⁶ Usp. F. Šišić, *Korespondencija* 4, str. 74, pismo br. 1084, Strossmayer — Račkomu, (Đakovo), 11. travnja 1889. V. i slijedeća pisma Strossmayer — Vitezić, kao i literaturu u bilj. 19.

⁷⁷ Usp. prethodna dva lista.

⁷⁸ Metel Ožegović. Usp. bilj. 72.

⁷⁹ Strossmayer misli na opširno pismo od 5. travnja 1889.

⁸⁰ V. Cepelićevo pismo od 13. svibnja. Usp. F. Šišić, *Korespondencija* 4, n. dj., str. 67, pismo br. 1076, Strossmayer — Račkomu (Đakovo), 3. ožujka 1869, i slijedeća pisma.

Ujedno naredjujem, da Vam se jedan exemplar moga posljednjega Glasnika pošalje. Tu ćete na prvom mjestu naći moj odgovor grofu Bergenu⁸¹ koji me je na Congres Kath.⁸² pozvao. U tom tiskanom odgovoru samo su jedna ili dvije frase promijenjene, ostalo je sve ko list pisan⁸³.

Stoput Vas ljubim i svu braću pozdravljam, osobito pako Metella. Preporučujem se Vašoj ljubavi i molitvi Ovdje Matija Ban iz Biograda⁸⁴.

Strossmayer B.

14. travnja na večer 1889.

Sign. 1. Gršković, str. 442

2. AJAZU A, 1/Neod. 39 Prijepis⁸⁵.

14.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Beč, 2. maja 1889.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Primio sam Vaše vele milo i volecjenjeno pismo od 14 proš. travnja u Krku, gdje sam prošastne Vazmene praznike u veselju proveo.

Primio sam također Br VII Glasnika i divio se čitajući važan Vaš odgovor na poziv Predsjednika katoličkoga Kongresa. Sbog toga najsrdačnije Vam zahvaljujem.

Vaše pismo na ovdašnjega nuncija nisam jošter primio⁸⁶.

Vrativši se u Beč sam se savjetovao sa barunom Metelom⁸⁷ o načinu objave Vašega interesantnoga pisma od 5 proš. travnja, t. j. glede pitanja, što bi se imalo u slogu premieniti i u koje novine dati ono tiskati.

Preinake koje smo opravili posve su neznatne; a u pogledu novina smo zaključili, da se daje pismo tiskati naprije u Obzor i Agrarmer Tagblatt, pak iza toga da će se nastojat da se obielodani u koje god druge konservativne novine izlazeće u Beču, u Dalmaciji i u Istri.

81 Grof Antun Pergen.

82 ..., Katolička skupština u Beču. Naša Sloga, XX, 19, Trst, 9. svibnja 1889, str. 1.

83 Usp. F. Šišić, Korespondencija 4, str. 74, pismo br. 1085, Rački — Strossmayeru, Zagreb, 17. travnja 1889, i str. 77, pismo br. 1087, Rački — Strossmayeru, Zagreb, 6. svibnja 1889.

84 Matija Ban (Petrovo Selo kod Dubrovnika, 16. XII 1818 — Beograd, 14. III 1903), književnik. Usp. i F. Šišić, Korespondencija 4, str. 71, pismo br. 1081, Strossmayer — Račkumu, (Đakovo), 26. ožujka 1889. i dalje.

85 Pismo donosim prema Grškoviću. — Na vrhu primjerka koji se čuva u AJAZU među neadresaranim pismima stoji: »Na broj 154/1905—8/3. Prijepis. Po izvorniku«. Između ovog i Grškovićevog primjerka postoje beznčajne razlike u tekstu.

86 Usp. slijedeće pismo. — Strossmayer je 9. svibnja pisao Ožegoviću — znajući da je ovaj u stalnom dodiru s Vitezićem — da je naredio sekretaru neka pošalje Viteziću primjerak svog dopisa bečkom nunciju (AJAZU XI A, 1/Ožeg. M. 97).

87 Ožegović. Usp. bilj. 72.

Mr. Voršak⁸⁸ uzeo na se govorit o tom sa urednicim *Obzora i Tagblatta*, kad se bude na povratku u Zagrebu priustavio, ja ću pak za ostalo misliti.

Sve ovo smo ustanovili jučer u Hitzingu, gdje nas je barun Ožegović poznatom svojom gostoljubjom častio. Pri objedu navlastito se pilo na Vaše liepo zdravlje.

Metel najsrčenije Vam odzdravlja. Isto i ja čineći ostajem najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti
pokorni štovatelj i vazda vjerni prijatelj
Dinko Vitezić

U Beču 2/V 1889.

Sign. AJAZU XI A/DV 5. Izvornik, vlastoručan potpis.

15.

M. CEPELIĆ — D. VITEZIĆU

Đakovo, 13. svibnja 1889.

Veleučeni i poglaviti Gospodine!

Po milostivom nalogu preuzv. gosp. biskupa čast mi je ovie^m u privitku priposlati Vam njegov promemorij na nunciija M. Galimbertia⁸⁹ sa uprosom, da ga nakon pročitanja opet ovamo povratiti blagoizvolite⁹⁰.

G. Wurm bio kod nas i danas nas dosta naglo ostavio.

Sa odličnim poštovanjem

ponizni Vam službenik
Milko Cepelić

u Đakovu 13. V. 889.

(Omotnica): Hoch gelehrten
Dem Herr Dr Dinko Vitezić
Reichsrathabgeordneten
Racomandirt u Wien
I. Abgeordnetenhaus

(Prilog)^{90a}

Prov. 4m 1889 B 314. Ima se čuvati u arhivu.

Copia literarum Exi^l D^{mi} I. G. Strossmayer ad Nuntiam aplcum Viennae
Excel^{me} ac Rev^{me} Dome^e Aepie et Nuntie apclae!

⁸⁸ Vjerojatno Vitezić misli na Anđelka Voršaka, đakovačkog svećenika, koga je Strossmayer poslao na katolički kongres u Beču (Usp. F. Šišć, *Korespondencija* 4, str. 74, pismo br. 1085, Rački — Strossmayeru, Zagreb, 17. travnja 1889).

⁸⁹ U Beču.

⁹⁰ V. bilj. 80.

^{90a} Zahvaljujem na čitanju dr Mirku Zjačiću, višem naučnom suradniku Sjeverojadranskog instituta JAZU, i Antunu Herljeviću, arhivisti Historijskog arhiva u Rijeci.

Dom^e singulari veneratione et fraterno amore dignissimo!

Hisce fraterna cum fiducia communium Ex. Vestra in adnexo folio bina documenta. Primum litterae meae scriptae ad Banum regni nostri, ut aliqua gravissima negotia ecclesiastica, post anno et anno inconvenientium moratura, tandem aliquando ad finem suum deduceret. Secundum sunt litterae eiusdem Bani ad me datae, quibus rationes suae praeposterae agendi explicat.

Primo statim conspectu videbit E. V. litterae meae scriptae esse debita cum observantia et omni cum respectu, qui supremo Regni nostri Gubernatori debetur.

E contrario mox observabit E. V. responsum Bani scriptum esse ab inato et indignabundo. Sola jam modesta et prorsus conveniens quaestio, aut potius solae praeces, ut mihi aut satisfaciat aut respondeat, adeo hunc irascibilem et vere insolentem hominem irritaverat, ut formam respondendi eligeret plenam contempta et despectu. Antequam ad rem ipsam adeam juverit observare: nullam esse miserae gentis nostrae ius, nullam libertatem, nullum delicatorem cordis ejusdem affectum, quem hic immaturus sui ipius (!) plenus, arrogans et insolens homo non laeserit et isolaverit. Inter caetera unum saltim publici juris publicaeque notorietatis adducam.

Judiciorum et judicum libertatem et independentiam cum morali Gentis nostrae conditione inconciliabilem coram toto terrarum Orbe iniquus hisce homo declaravit. Per se autem patet quod sublata Tribunalium et judicum libertate et independentia et vita, et fortunae et libertas et caetera omnia nationis bona arbitrio, paessione, vindictae, studio unius hominis expositae habeantur Principium, quod ubicumque demum terrarum et Gentium, tribunalium et judicum libertas et independentia sublata esse debeat, summum et nefandum absolutismum, quaecumque alias sit regiminis publici forma, involvit, et nationem, cui idem dedecoris publici destinatur, praesupponit prorsus barbaram et in omne genus criminum et vitiorum effusam, Deum testem invoco gentem meam mitem, bonam, religiosam et ad omne genus rationabilis obsequi item efficacissimae fidelitatis in Principem suam effusam esse. Et tamen terribilis haec macula, coram toto terrarum Orbe, et contra omnia regnantis juris publici principia, Genti meae infelici inusta manet, et vix eidem spes gravissimae hujus injuriae et iniquitatis reparandae undecumque demum effulget. Deo sit tam immortalis, Genti nostrae cum fide divina et amore in Deum, congenita est fidelitas in Principem et amor in Monarcham suum; secus iniquissimus hisce homo jam pridem avitam Gentis nostrae fidelitatem ed gloriam dissipasset, et quidem in favorem eorum, qui anno 48 Dynastiam exautorarunt, quive apud nos eodem tempore 40 millia viduarum et orphanorum progenuere; nunc autem totam gentem nostram vere viduam, desolatam et orphanam reddunt. Ignoscat E. V. ex ucleratissimo cordi hanc doloris manifestationem.

Nunc adeo ad objectum. Omnis juris et omnis libertatis in genere contemptor contemnit et odit maxime libertatem Ecclesiae et Sacer-

dotii; cui corrumpendo nunc omnibus viribus intendit. Ego ante duos cireiter annos proposui pro titulari Episcopo praepositum Capitoli mei Georgium Tordinac, virum integerrimum et vocationi suae aequae ac Principi suo semper fidelissimum. Vir hic senetio est 76 annorum; et quum omnes ante eum Praepositi titulum gesserint Episcopi Risanensis, miser senetio nunc dolens quaerit, cur sibi haec gratia denegetur? Quaerimus omnes quid criminis committere potuerit exemplaris hisce sacerdos, ut ad exitum dum vitae suae prostituatur et publicae vilipensioni exponatur? Idem valet de duobus aliis sacerdotibus senioribus, quos uti dignissimos pro Canonicis honorariis proposui. Animadverto; numerum Canonicorum honorariorum uti etiam realium conclusum esse, ut adeo, si Comes Khuen-Hedervary diutius adhuc Genti nostrae praeferat, evenire possit, ut nulli omnino Cononici honorarii in Diocesibus meis existant. Animadverto porro, juxta juris nostri publici principia et juxta relationem inter Ecclesiam et Suam sacr. Majestatem ab immemoriali tempore statibilitam, jus titulares Episcopos et Canonicos honorarios nominandi at Suam Sacr. Majestatem seu Regem apostolicum et Supremum Ecclesiae et Sacerdotum potronum pertinet. Quum igitur Episcopus individua pro memoratis dignitatibus proponit, ea nulli alteri, pro jure suo et obligatione sua et aeterna traditione quam Augustae Personae Suae sacr. Majestatis; Caput autem regni, ad quod propositiones huiusmodi immediate mittuntur, nullo absolute modo jus habet hujusmodi propositiones, eludendi, supprimendo, et aerumdem aditum ad supremam deffinitionem suam quoque modo impediendi. Totum ejusdem jus eo absolvitur ut Suam sacr. Majestatem informet, an non, ea specialissimis quibusdam rationibus, huic vel alteri individuo suprema nominatio deneganda sit? Sed hoc etiam in casu, aequitas et constans traditio et usus deposcit, ut hujusmodi specialissimae rationis respectivo Episcopo communicentur, quo eidem occasio praebeatur, individua ecclesiastica deffendendi et innocentiam eorundem probandi. Jam autem his omnibus, quae certa et indubitata sunt, spectatis, Banus Regni nostri essentialiter violat et laedit non solum jus sanctum ecclesiastice auctoritatis, i. e. Episcopi, verum etiam jus supremam Patronatus regii; dico jus Episcopi, nam quid iniquus et vere protervus hisce homo mihi, post moram plurium annorum respondet? Respondet: Suam propositionem non expedii nec expedicam nunquam ad suam destinationem, i. e. ad augustum Caesarem et Regem apostolicum; rationem autem hujus rei aperte assignat: sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas; est haec est essentialis laesio juris episcopalis, qui Episcopus nempe semel, mediante Capita Regni ad augustam Personam Suae sacr. Majestatis et supremum Superiorum ecclesiasticorum beneficiorum patronum convertit. Minime stat in potestate et arbitrio Capituli Regni hujusmodi propositionem suprimendi et frustrandi. Totum ejusdem jus consistit unice in informatione debita Suae Majestati praestanda. Banus itaque Regni in hoc praesenti casu, aperte et arbitrarie laedit jus episcopi et deest suae s. obligationi. Sed item laedit nefasto et arbitrario suo modo etiam jus supremam Patronatus Suae sacr. Ma-

jestatis. Episcopus semel convertit plena cum reverentia et fiducia ad Suam sacr. Majestatem; Sua sacr. Majestas, quae cuicumque demum mortalium aditum ad se permittit, si praetensio Bani jus esset et non summa iniquitas, excluderet ab aditu suo et quidem in negotio gravissimo Episcopum; et quidem ad arbitrium purum hominis qui iniguus, immaturus et ad omnem suspicionem et vindictam pronus esse potest, uti id, juxta intiam meam convi(n!)ctionem, in praesenti casu obtinet. Qui sibi pro arbitrio suo; ea et potestatem arrogat propositiones episcopales supprimendi et frustrandi, idem apertissime jus et potestatem sibi pro arbitrio suo: sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas — arrogat: supremum Patronatus jus et gratiam augustissimi Caesaris et Regis apostolici supprimendi et frustrandi. Ecce quo prolabitur homo iniquus, immaturus fidei et Ecclesiae sanctae non solum incurius, sed plane hostis et inimicus.

Tertius casus magis adhuc serius est; et ipsi currae animarum summo operae fatalis et nocivus evadere potest. Sua sacr. Majestas jus patronatus in Paroeciis sic dicti confini militaris durante istata militari exercuit. Ad laudem et gloriam Suae sacr. Majestati dictum est: exercitium hujusmodi juris semper juri episcopi, semper S. Ecclesiae intentionibus prorsus conforme et accomodatur fuit. Sublato confinio militari Sua Majestas exercitione hujusmodi juris ad caput Regni, i. e. Banum transtulit; et hisce incipit passio nostra et vera cura nostra. Possum coram Deo dicere: modo beneficia hujusmodi stricto sensu venduntur, et quidem praetio immolatae conscientiae et convictionis. Iu id totis intenditur viribus, ut Sacerdotes, a vocatione sua abstracti instrumenta cacca evadant regnantium opinionum, quae hodie tales, oras aliae esse possunt. Quod si autem Episcopus pro beneficio proponat virum gravem, qui novit gravissimas esse Ecclesiae leges circa omnem symoniae speciem, tunc hujusmodi parochiale beneficium in aeternum manet. In mea diocesi periculo expositus sum ut nullos habeam veri nominis Parochos, verum solummodo vicarios, aut uti apud nos dici amat, administratores; quod quantopere currae animarum praejudiciosum sit, facile novit omnis qui quocumque demum experientiam gravissimarum hujusmodi rerum habet. Spectata hac gravissima Sacerdotii corruptione, in quam exercitium supremi patronatus juris et sanctissima certe Suae sacr. Majestatis intentio degenerat, ego si mihi accessus ad Suam Majestatem poterit, ad pedes ejusdem provolatus rogarem, ut Sua sacr. Majestas jus suum sanctae Matri Ecclesiae cedat, et beneficia Sua patrimonialia in beneficia liberae collationis episcopalis convertat. Hoc unico modo saltem irruenti Sacerdotii corruptioni efficaciter obviari potest. Quod autem praesentes hos casus meos rogo humillime E. V. ut apud Suam sacr. Majestatem, si opportunum et utile judicaverit, efficere dignetur: ut Bano regni nostri serio intimet, ut nunquam propositiones episcopales ad Caesaris et Regis apostolici Majestatem directas supprimat, verum semper pro sacrosancto debet suo ad definitionem suam expediat. Quod autem parochialia beneficia in sic dicto confinio militari, ut eadem prompte, sancte et de regula, uti illud olim semper obtinuit, desiderio

Episcopi coformiter expediat nec damnosas vacantias in expectativas possimae sortis converti sinat.

E. V. has meas litteras secure ulteriori loco communicare poterit; nam Deus scit, quod non mentior, non exaggerem, sed veritatem loquar. Ego utique Bano nostro suo tempore suaviter (!) in forma graviter (!) autem in re respondebo; rogo autem E. V., ut mihi super hocce gravissimo objecto suam sententiam, suum consilium, et quod mihi gratissimum eset suum forsitan remedium significare dignaretur.

Caeterum cum veneratione et fiducia sum et maneo E. V. R. humilis servus et ingenuus frater

Josephus Georgius
Episcopus

Diakovae 3 Martii 1889.

Sign. RODVV. Cepelićevo pismo je izvornik, vlastoručni potpis. Prilog je prijepis, pisan rukom Vitezića.

16.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

(Đakovo), 26. prosinca 1889.

Vele cjenjeni moj prijatelju!

Hiljadu put hvala na čestitki. Bog Vas obilno blagoslovio i svako Vam dobro podielio. Pravo imate, da se a la Kneip kupate⁹¹, Vaše godine koje ste proživili brišete. Da sam kod mora, i ja bi se Vami pridružio, ja bo bi želio pomladiti se. U ostalo što Bog da. Sto put Vas grlim i ljubim

Vaš priatelj

Strossmayer
B.

26/12. 89.

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

⁹¹ Pridržavajući se savjeta župnika — »liječnika«
Sebastiana Kneippa iz Worishofena u Bavorskoj Vitezić je naročito pokušao liječiti svoj oslabljeni vid; tako je hodao bos po snijegu, a kupao se u moru i usred zime. (Usp. P. Strčić, Pisma, n. dj., str. 205, 206, 210 i 211). Kada je u rujnu 1890. god. Strossmayera boljelo oko, Rački mu je bio savjetovao da ga »po Kneippovu propisu pokuša liječiti«
(F. Šišić, Korespondencija 4, str. 193, pismo br. 1161, Rački — Strossmayeru, Zagreb, 30. rujna 1890. Usp. i dalje).

17.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

(Đakovo), 2. siječnja 1890.

Velecijenjeni Gospodine!

Vaša čestitka k Novome ljetu i u njoj izražene plemenite želje Vaše jesu meni vazda mile i cienjene. Ja Vam se za to zahvaljujem ter za uzvrat želim i Vam da Vam nova godina bude sretna a Vaš domorodni rad obilno blagoslovljen.

Ja sam hvala Bogu prema mojoj starosti prilično zdrav.

Preporučujuć se i nadalje u Vašu ljubav i prijateljstvo ostajem Vam vazda odani

Strossmayer
B.

U Djakovu 2/I. 890.

g. Dinko Vitezić
nar. zastupnik
Veglia

Sign. RODVV, Izvornik, pisan rukom Cepelića, potpis Strossmayerov.

18.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU I DRUGIMA

(Đakovo), 22. ožujka 1890.

Vele ugledna i vele zaslužna moja Gospodo, vele cijenjени prijatelji!

Hvala Vam liepa na čestitci povodom moga imendana. Bog i Vas sve preobilno blagoslovio, svakom svojom milosti obdario! Narod će Vam vječito ostati zahvalan, što ga u samom središtu Carstva tako muževno odvažno i mudro branite. Svaka Vaša riječ u tom smislu izušćena cijelom je Slavjanstvu na utjehu i korist. Ostajmo i odsele uvijek jedne težnje i jedne duše; u slogi nam je bratskoj i solidarnosti zalag slobode i bolje budućnosti. Bog dao, da svi Vi doživite ljepše i sretnije dane za cijelo austrijsko Slavjanstvo, na pose za nas južne Slavene, koji iz svega srдца i sve duše, ko za slobodom i neodvisnosti tako isto i za jedinstvom svojim težimo. Što se mene samoga tiče, koji sam, Bog vidi, sav život svoj svetomu zvanju svomu i svomu narodu posvetio, ja sam već prestar

i preslab, nego da bi nadu gojiti mogao, da potpuni i bezodvlačni dan naše bolje sreće ugledam, ali bi, iskreno ispovijedani, presretan bio, kad bi mi Bog dao, da prije preminuća svoga barem zoru i zvijezdu danicu boljega našega vremena doživim. Sad polag svoje starosti i slabosti manje pozitivnim radom, nego više mukom i patnjom, koju danomice podnijeti moram, zvanju i narodu svomu služim.

Još jedan put: Hvala! Preporučujem se i nadalje Vašemu prijateljstvu i Vašoj molitvi.

Strossmayer B.

22. 3. 1890.

(Omotnica): Hochgelehrtnem
dem Herrn Dr Dinko Vitezić
Reichsrathabgeordneten etc. etc.

in Wien

recom. I. Parlament haus.

Sign. 1. Gršković, str. 443—444. Omotnica izvorna, iz RADVV.

2. AJAZU XI A, 1/Nead. 41. Prijepis⁹².

19.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 15. rujna 1890.

U Krku 15 Rujna 1890.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Netom sam stignuo kući smatrao sam kao poglavitu svoju dužnost najsrdačnije zahvaliti, kao evo zahvaljujem V. P. na osobitu prijaznost, kojom ste me počastili prigodom svetkovanja četrdesetgodišnjice blagoslovljenog Vašeg biskupovanja⁹³.

Budite uvjereni Preuzvišeni Gospodine, da ja scienim kao najčestitije one časove moga života, koje mi je dato provesti u žudjenom društvu V. Preuzvišenosti

Svevišniji poživio Vas na mnogaja!

Najdubljim počitovanjem čast mi je bilježiti se

Vaše preuzvišenosti

pokorni sluga i štovatelj

Dr. Dinko Vitezić

Na pozadini rukom J. J. Strossmayera: »Medju gratulacije. J. J. S.«

Drugom rukom: »1890 Vitezić«

Sign. AJAZU A XI/DV 6. Izvornik, vlastoručni potpis.

⁹² Pismo donosim prema Grškoviću. Na vrhu primjerka iz AJAZU stoji: »Na broj 154/1905—8/4. Prijepis, Pismo pisano vlastoručno«. Između teksta kod Grškovića i teksta u AJAZU postoje beznačajne razlike.

⁹³ Bila je 8. rujna.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krak, 27. rujna 1890.

U Krku 27 rujna 1890.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Uručitelj ovoga pisma je moj sinovac Ivan Vitezić, koji, kao sam imao čast V. P. ustmeno kazati, želio bi dobiti mjesto vježbenika kod Uprave dobara Vaše biskupije. Nebudeli medju suprosaoce valjanijih od njega, tad prosim da V. P. izvoli uvažiti njegovu prošnju. Svakojako to Vam možem jamčiti, da će on bit, ako žudjeno mjesto dobije, poslušan i pouzdan službovnik.

Ovih dana primio sam poziv od g. Murnika⁹⁴ u ime Kluba narodnih zastupnika kod pokrajinskog sabora u Kranjskoj na skupštini, koja se ima održavati dne 2 nastajućeg listopada u Ljubljani.

Da se dogovorimo o stanovištu koje istarski zastupnici imaju zauzeti kod te skupštine, ja sam posebnom okružnicom zazvao hrvatske zastupnike istarskog sabora, da dne 30 t. m. dodju na sastanak u Trst. U tu svrhu ja ću odputovat dne 29 t. m. u Trst a dne 1 listopada u Ljubljani⁹⁵.

Pristavivši se onomadne u Zagrebu sam opeta preporučio Folnegoviću⁹⁶, da nostoji oko toga da se oživotvori njegov predlog glede sastanka jugoslavenskih zastupnika na Rieci, a on mi obetao da će se zauzeti za taj posao. O naznačenom predlogu imao sam čast ustmeno V. P. obavijestiti.

Gori navedene stvari o sastanku u Ljubljani javio sam istomu Folnegoviću, cienesći da morda on te koji gospodin od neodvisne stranke želio bi doći u onoj prigodi u Ljubljani da se takodjer razgovorimo o sadašnjem političkom položaju, navlastito pako o sada postavljenom glavnom pitanju glede odnošaja izmedju Slovenaca i Hrvata⁹⁷.

Na taj način mogao bi se valjda započeti dotik, da se jednoč dodje do tako potrebitog približenja i sporazumljenja medju većim dielom

94 Ivan Murnik je tada bio predsjednik kluba kranjskih zastupnika. Usp. Sastanak zastupnika u Ljubljani. Naša Sloga, XXI, 41, Trst, 9. listopada 1890. str. 1.

95 Usp. V. Bratulčić, Hrvatski, n. dj., str. 146—149; Sastanak, n. dj., u bilj. 94; Sastanak narodnih zastupnika u Ljubljani. Naša Sloga, XXI, 39, Trst, 25. rujna 1890, str. 3; K sastanku slovenskih i hrvatskih zastupnika u Ljubljani. Isto, 40, 2. listopada, str. 2; Sastanak zastupnika u Ljubljani. Isto, 41, 9. listopada, str. 1, i u slijedećim brojevima. Iz Istre su učestvovali svi hrvatski i slovenski zastupnici u Istarskom saboru (devetorica) i Dinko Vitezić.

96 Fran Folnegović (Slanovec kod Zagreba, 17. II 1848 — Zagreb, 18. VII 1903), hrvatski političar.

97 Iz Zagreba su trebali da idu u Ljubljani Fran Folnegović i Ivan Zahar (Usp. F. Šišić, Korespondencija 4, str. 193, pismo br. 1161, Rački — Strossmayeru, Zagreb, 30. rujna 1890).

jugoslavena, što, kako je svim poznato, najveća je briga i skrb Vaše Preuzvišenosti.

Najdubljim poštovanjem ostajem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i štovatelj
Dinko Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 7. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept⁹⁸.

21.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(Đakovo), 8. listopada 1890.

Moj mili prijatelju i brate u Isusu!

Vaš sinovac⁹⁹ bio je ovd. U koliko sam od njega razumio, radi se poglavito o tomu, da se on u svih grana gospodarstva praktično izvježba. Tomu je vrijeme od prvoga prolića pak sve do posljednje jeseni. Nek se Vaš sinovac u tomu obziru u sporazumljenju drži sa Direktor mojih dobara Čačinovićem¹⁰⁰.

Što se tiče moj mili prijatelju politike: očividno je svakomu, ko zdrave oči ima, da nam je dogorilo do nokata. Pri današnjem organizmu državnomu radi se upravo o životu ili o smrti slavjanskih plemena u Austriji. Da što, da su nam protivnici premudri, za to za sad misle nas samo uškopiti »—————«¹⁰¹ a kad jim to za rukom podje, onda nam je smrt i propast gotova. Sad dakle sramota a poslije smrt; to nam je neizbježiv udes, ako se ne složimo i živo neopremo. Naša je slaboća razciepkanost, i mlitavost naša. Tražimo dakle jednodušno i sa svom energijom bića koje živjeti i to častno i slobodno živjeti želi, svoje ujedinjenje, svoju slobodu i ne-

⁹⁸ Razlike između izvornika i koncepta su beznačajne. — U konceptu je Vitezić dodao i upute, vjerojatno sinovcu Ivanu: »(...) Čini mi se 12 ili 24 sata, samo da to prijaviš biljeteru ili u kasi kad budeš se izkrcao na kolodvoru u Zagrebu. Dumić (vjerojatno Dinko Trinajstić, Vitezićev nećak, op. P. S.) te pozdravlja. Isto i ja (dvije riječi nećitke, op. P. S.) Pazi dobro da ne zgubiš priloženo pismo, te da mi ga vratiš, ako slučajno nebiš pošao u Đakovo.«

⁹⁹ Ivan Vitezić.

¹⁰⁰ Vladoje Čačinović.

¹⁰¹ Nećitka riječ; možda »Kastrieren«?

¹⁰² V. bilj. 91.

odvisnost. U tom nam je jednomu spas i život. Nješto me oko desno boli¹⁰². Sto put Vaš prijatelj i brat

Biskup

8 obern 890
(Omotnica):

Presvjetlomü gospodinü
Drü Dinkü Vitezicü
p. n.

u
K r k u

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručan potpis. — Adresa na omotnici nije pisana rukom Strossmayera.

22.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 20. veljače 1891.

U Krku 20 veljače 1891.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Zahvaljujem najsrdačnije na liepi dar Vaše krasne korizmene poslanice, koju Vaša Preuzvišenost imala je dobrodu meni poslati; žalim samo da onaj iztiskak kog sam ja primio nije podpun buduć mu fale četiri strančice, naima strančice 53—56, koje, kako se čini spadaju medju najinteresantnije onoga važnoga spisa. Vele drago bi mi bilo, ako bih mogao i one naknadno primiti¹⁰⁵.

Kako je Vašoj Preuzvišenosti poznato, ja sam otišao u Wörishofen, da se podvržem zbog slabosti moga vida hidropatičkoj kuri župnika Kneippa¹⁰⁴. Boravio sam ondje okolo misec i pol, t. j. od 20 Decembra do konca Januara. Ona kura prudila mi je za zdravlje u obće, jer mi ojacila živce i okriepila cieli organizam: moji poznanci uvjerali me, da nisam tako zdravo izgledao kao onda kad sam se iz Wörishofa vratio; ali što se očih tiče nisam oćutio nikakovo poboljšanje, buduć da za one vrsti bolesti kura mora dulje trajati. Stoga, ako mi bude ikako moguće, gledatću opet se vratit i dulje ostati¹⁰⁵.

Ovdi se sada obave izbore izbornih odbornika (Wahlmänner) za biranje zastupnika na carev. vieće. Izbori idju posve gladko u ovom kotaru; naša stranka posvuda u većini; talijani vide da nemogu ovdje ništa polučiti. Kako će bit V. P. doznala, ja neću ov put kandidirat, a to

103 Poslanica od 18. siječnja 1890. godine tiskana je u dijecezanskom »Glasniku« 1891, str. 9—58. Prema F. Šišiću, *Korespondencija* 4, str. 219, 221—253.

104 U konceptu je precrtana rečenica da se lijećio »od bolesti očih, nadošle mi lanjske godine«. Prema ovome, čini se, da je Vitezic počeo naglo poboljevati.

105 V. bilj. 91.

sbog naznačene bolesti, pak i stoga što mladje naše sile toliko¹⁰⁶ za odlikovanje čeznu. Došla njim dakle zgoda. Dao Bog da bude na bolje¹⁰⁷. Gosp. Ravnatelj uprave Vaših dobara¹⁰⁸ kazao je mojemu sinovcu kad je imao čast Vam se predstaviti, da će mu prijaviti kad bude imao stupiti na službu kod iste uprave. Buduć da do sada mu nije još ništa javio, to bih molio, da bi on izvolio moga sinovca za njegovo ravnanje, o tom obavjestiti.

Najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokoran sluga i iskreni prijatelj
Dinko Vitezić

(*Na poleđini rukom J. J. Strossmayera:*) nek G. Čačinović učini, što se učiniti ima. Ovaj pak list ima se inaktivirati i sačuvati.

Bisk

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 8. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept¹⁰⁹.

23.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU I OSTALIMA

(Đakovo), 20. ožujka 1891.

Moja vele štovana Gospodo i prijatelji!

Hvala liepa na čestitki. Bog i Vas sve blagoslovio, svakom svojom srećom i utiehom obdario. Preporučujem se i na dalje Vašoj ljubavi i molitvi.

Strossmayer
B.

20/3 891.

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

¹⁰⁶ Vitezić je u konceptu prvobitno bio posebno naglasio: »neuztrpljivo čekaju«, ali je to precrtao.

¹⁰⁷ U Vitezićevom izbornom području (Pazinština, Kastavština s Voloskom i Kvarnerski otoci) izabran je bio Vjekoslav Spinčić (Sjajna izborna pobjeda. Naša Sloga, XXII, 10, Trst, 5. ožujka 1891, str. 1). Vitezić se na prethodnom sastanku vođa hrvatskog građanskog pokreta u Istri veljače 1891. god. usprotivio da mu Spinčić bude nasljednik u Carevinskom vijeću (P. Strčić, Pisma n. dj., str. 211—212). Međutim, javno ga je ipak podržao i preporučio svojim dotadašnjim biračima (Dinko Vitezić, Vrlim i čestitim biračem ladanjskih občina u pazinskom, voloskom i krčkom kotaru. Naša Sloga, XXII, 9, Trst, 27. veljače 1891, str. 1).

Gosp. Ravnatelj uprave Vaših dobara¹⁰⁸ kazao je mojemu sinovcu kad

¹⁰⁸ Vladoje Čačinović.

¹⁰⁹ Osim značajnih razlika između izvornika i koncepta, navedenih u bilješkama 104 i 106, drugih razlika između originala i koncepta nema.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krkk, 21. prosinca 1891.

Vaše Preuzvišenosti!

Prigodom nastajućih Božićnih Praznika i Mladoga lieta čast mi je naviestit Vam svako dobro duševno i tielesno. Svevišnji pozivio Vašu Preuzvišenost još mnogaja lieta u zdravlju i zadovoljstvu. Kako mi sinovac piše, Vi ste doista, hvala Bogu, zdrav i vazda dobre volje. Bog dao tako i unapried!

I meni idje, hvala Svemogućemu dobro. Ja nastavljam ovdje Kneippovu kuru, t. j. šećem se svako jutro i svaki večer b o s po sobi ili po škriolah, i kupao sam se do 17. t. m. skoro svaki dan po 2—3 časovah u otvorenom moru; ali, od onoga dana nastala je bura i zima, te sam morao odustat od takove kure, a mislim da do pramaljeta neću ju već preduzet; miesto toga ću kupati noge u studenoj vodi (Wassertreten) a la Kneipp¹¹⁰.

Najdubljim počitovanjem ostajem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i iskreni prijatelj

Dinko Vitezić

U Krku dne 21 XII 91.

Sign. AJAZU XI A/VD 9. Izvornik, vlastoručni potpis.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krkk, 1. listopada 1892.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Prošle godine¹¹¹ obratio se na Vašu Preuzvišenost guardian ovdašnjeg manastira sv. Franja O. Ljudevit Brusić¹¹² molbom da biste blagoizvolili udielit mu milotivu podporu za popravak crkve istoga manastira. Kad sam ja iste godine imao čast doći k Vam u pohode i biti Vašim gostom reklo mi se, da ste Vi Preuzvišeni Gospodine odredili u to ime svotu od 50 for., što sam ja došavši kući naznačenomu O. Brusiću i objavio. On je međutim popravio a još i sada popravlja sa velikim

110 V. bilj. 91.

111 U konceptu stoji nednevak 3. travnja 1891. godine.

112 Ljudevit Brusić (Poljica na o. Krku, 1850 — Krk, 1911), kasnije urednik »Hrvatske straže« Antona Mahnića i svećeničkog glasila »Euharistija«

troškom ne samo crkvu, nego i jednu krasnu sliku glasovitoga slikara Girolima de Santa Croce, koja je bila strašno oštećena i pokvarena. Ova zadnja radnja posve liepo je izpala. Pošto guardian naznačenu svotu jošter nije primio i jer mu je ona za dovršit započeto dielo posve potrebita, to si uzimam slobodu u njegovo ime prositi, da Vaša Preuzvišenost blagoizvolj dotična narediti.

Kod Vas je sada, kako mi sinovac¹¹³ piše, veliko veselje, jer imate u Vašoj blizini i okolo sebe sve što Vam je najbliže i najmilije, a toli Vaša Preuzvišenost koli ostali od obitelji uživete najliepše zdravlje. Budite uvjereni Preuzvišeni Gospodine, da akoprem neprisutan, ipak u duhu učestvujem Vašemu veselju.

Liepu propovjed, koju ste držali na »Malu Gospoju« u Vašoj krasnoj katedrali, učinila je, kako su mi pisali, najliepši utikas kod mnogobrojnih slušaoca, sbog česa Vam najsrdačnije čestitam.

Prosio bih Vas pako, da biste izvolili poslati mi, ako imate na razpoloženju jedan iztiskak Vaše tako pohvaljene pastirske Poslanice o Kristoforu Kolumbu.

Moleći, da izvolite izručiti moje najdublje počitovanje Milostivoj g. Barunici Sestri i Netjakinji, te Preuz. Gosp. Divisioneru¹¹⁴, ostajem sa istim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 1 Listopada 1892.

pokorni sluga i izkrni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 10. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept¹¹⁵.

26.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEŽIĆU

(Đakovo), 5. listopad 1892.

Dragi prijatelju!

Evo Vam 50 f u ponatu svrhu. Naredjujem ujedno, da Vam se dva tri exemplara moje okružnice o Kolumbu pošalju.

Sto put Vas ljubi Vaš

prijatelj

Biskup

5 ob. 892

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

¹¹³ Ivan Vitezić.

¹¹⁴ Magdalena Pupiće — Strossmayer, udata barunica Unukić, Albertina barunica Unukić, udata pl. Adrowski i Henrich pl. Adrowski.

¹¹⁵ Između izvornika i koncepta nema značajnijih razlika. — Na konceptu je Ljudevit Brusić napisao: »Preuzvišenomu Biskupu Strossmayeru pisao sam u obće za popravak Crkve Sv. Franje u Krku dne 3/4 1891. a ponovio istu molbu dne 2/7 1891. fr Ljud Brusić.«

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 10. listopada 1892.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Predao sam O. guardianu ovoga monastira sv. Franja for. 50, koje ste izvolili dobrohotno poslati za popravu crkve istoga monastira.

Primate Preuzvišeni Gospodine i od moje strane srčenu zahvalu za taj milodar kao i za krasnu Vašu Poslanicu o Kristoforu Kolumbu, koje ste mi blagoizvolili dva iztisaka poslati. Jedan od ovih sam pridržao za se, dotično za našu obiteljsku biblioteku, a drugi sam dao ad circula¹¹⁶ndum, da ga pročitaju mnogobrojni ovdašnji Vaši štovatelji¹¹⁶.

Najdubljim počitovanjem i srdačnim pozdravom čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i izkrni prijatelj
Dinko Vitezić

Krk 10¹¹⁷ Listopada 1892.

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 11. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept¹¹⁸.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 22. prosinca 1892.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Izvolite blagohotnošću primiti moje najsrdačnije i najizkrnije čestitanje prigodom nastajućih Božićnih Blagdana i Mladoga lieta. Podielio Vam Svevišnji liepo zdravlje i svako zadovoljstvo na mnoga i mnoga lieta!

Drago mi je čuti, da je Vaša Preuzvišenost zdrava i uvijek dobrog humora. I meni idje, hvala Bogu, dosti dobro, a nasljedujem i sada ku-

¹¹⁶ Vitezić je ovdje ispustio nastavak koji se nalazi u konceptu: », medju kojima kanonik Volarić mi poručise da Vam podnesem najdublje počitovanje.« O Volariću usp. bilj. 32.

¹¹⁷ U konceptu je prvotno bila napisana brojka 9.

¹¹⁸ Osim razlika navedenih u bilješkama 116 i 117 drugih značajnijih razlika između sadržaja izvornika i koncepta nema.

pati se u otvorenome moru. Župnik Kneipp može bit doista zadovoljan ovakovim učenicom!

Najdubljim počitovanjem čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

Krk 22 Prosinca 1892.

pokorni sluga i vjerni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 12. Izvornik, vlastoručni potpis.

29.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

Đakovo, 25. prosinca 1892.

(...) Vi se još kupate u moru (u Krku), kad ja na to pomislim, već drhćem. (...)

Sign. Gršković, str. 444.

30.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 25. veljače 1893.

Preuzvišeni gospodine Biskupe!

Vi ste i ove godine imali dobrotu poslati mi Vašu korizmenu poslanicu te tako pružili mi prigodu diviti se opeta Vašem obširnom znanju i Vašem lieporječju. Čitao sam ono krasno djelo pravom pobožnošću. Svevišnji dao Vam kriepost i zdravlje, da još mnogim onakim djelim usrećite kršćansko pučanstvo.

Najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 25 veljače 1893.

pokorni i vjerni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 13. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept¹¹⁹.

¹¹⁹ Nema značajnijih razlika između sadržaja originala i koncepta.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(Đakovo), 28. veljače 1893.

(...) Sreća je, da nas gdješto barem S. Otac brani. Hoćel nas konačno obraniti, to sam Bog zna!¹²⁰ Preporučujem se Vašoj ljubavi i molitvi. Pozdravite mi dobrom sgodom našega prijatelja Franki-a!¹²¹.

Sign. Gršković, str. 444.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(Đakovo), 23. ožujka 1893.

Mili moj, velećenjeni moj prijatelju!

Hvala Vam iz svega srдца na liepoj čestitki. Bog i Vas blagoslovio i svake svoje milosti vazda vriednim i dostojnim učinio. Ja sam nješto obolio na zglavci i članci nogu i ruku. Bolje je ali se jako polako oporavljam. Molite se, brate, za me Boga.

Vrlo mi je drago, da Vam se je moja ovogodišnja encyclika svidila. Osobita je to milost božja, upravo nadahnuće božje; jer ja prebrzo radim. Hvalim dakle Bogu!

Vaš Biskup siromak naglo preminu¹²². O kad bi naš Franki¹²³ Vaš biskup postati mogao. Ali u današnjih težkih okolnosti jedva se je tomu nadati. Utieha je bila za me čuti, da je prijatelj naš Franki u Zagrebu u najnovije doba pisao da su izgledi za Stadlera¹²⁴ u Rimu vrlo povoljni¹²⁵. Da bi Bog dao! To bi bio jedini spas naše crkve. Ova me je viest tim više obradovala, što sam s druge strane iz Rima čuo, da stvari naše ne stoje baš najbolje.

120 Usp. F. Šišić, Korespondencija 4, n. dj., str. 358, pismo br. 1297, Strossmayer — Račkome (Đakovo), 5. ožujka 1893, i dalje.

121 Anton Franki; usp. bilj. 31.

122 Dr Fran Anijan Feretić (Vrbnik, 2. XII 1816 — Krk, 19. II 1893). Kao izabrani poslanik Istarskog sabora u Poreču (1861—1867) isticao se istupanjima u odbranu prava upotrebe hrvat skog jezika i gospodarskog napretka Istre. Usp. Frane Barbalčić, Prvi istarski sabori (1861—1877), Rad JAZU V, 300, Zagreb 1954.

123 V. bilj. 31.

124 Poslije smrti kardinala Josipa Mihalovića jedan je od kandidata za zagrebačkog nadbiskupa bio i nadbiskup vrhbosanski dr Josip Sandler. Usp. P. Strčić, Pisma, n. dj., str. 211.

125 Franki je o tome pisao Račkome. Usp. F. Šišić, Korespondencija 4, str. 261, pismo br. 1301, Strossmayer — Račkome (Đakovo), 22. ožujka 1893.

Sto i sto put Vas ljubim i blagosivam moleći Vas, da priat. Frankia pozdravite i za mene se Bogu molite.

Vaš do vieka štovatelj, priatelj i brat u Isusu

Strossmayer
B.

23. Marca 893

(*Omotnica:*) Presvjetli gospodin

Dr Dinko Vitezić

odvjetnik

u K r k u

Veglia

plać.

Sign. RODVV 1. Izvornik, vlastoručni potpis. Adresa na omotnici nije napisana rukom Strossmayera.

2. Vitezićev prijepis.

33.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 2. svibnja 1893.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

U Vašem veleljubeznom i volecjenjenom pismu od 23 ožujka t. g. medju ostalim ste mi pisali: »Vaš Biskup siromak naglo preminu. O da bi naš Franki Vaš Biskup postati mogao!«

Da bi nam Hrvatima ove biskupije posve drago bilo, da postane našim biskupom Franki¹²⁶ ili Volarić¹²⁷, to si možete lahko misliti. Pravo ima Vaša Preuzvišenost kad kaže, da u današnjih težkih okolnostih jedva se je tomu nadati, ali ipak mi od naše strane moramo se starati, da bude postavljen na ono visoko mjesto naše gore list; drukčije moglo bi se dogoditi da dobijemo kakova drugoga Flappa¹²⁸, a možda još i *verschlechterter Auflage*; jer Talijani strašno su počeli agitirati za ovaj posao.

Interesirat će Vašu Preuzvišenost što mi ob ovom piše prijatelj iz Trsta, koji je u stanju biti točno obaviješten. On mi dakle piše sljedeće:

»Naš (tršćanski) biskup¹²⁹ i gorički¹³⁰ odlaze u sriedu (26 travnja) u Rim, pak će tamo, ili odmah po povratku iz Rima govoriti i odlučiti,

126 V. bilj. 31.

127 V. bilj. 32.

128 Ivan Flapp, porečko-puljski biskup, istaknuti talijanaš.

129 Ivan Glavina.

130 Vjekoslav Matija Zorn.

koga će predstaviti vladi za krčkoga biskupa. Budi Vam rečeno još i ovo, da naš (tršćanski) biskup, a najbrže i gorički smeraju na Bolmarčića¹³¹ a potom na Orliča¹³².

Što se tiče Volarića¹³³, reć bi žalibože, da se boje, da neće biti ugodan vladi, a još k tomu zamjeravaju mu, da je bio javio u Rim, da je, sad već pokojni Feretić bio pao posve na djetinstvo glede svoje pameti, pak da je tim tobože hteo sebe preporučiti kao za njegovog Vikara.

Na Petriša¹³⁴ biskupi do sada ne misle.

Toliko o stvari u sebi; nu, ako Vas interesira što držim da da, ako i je audacter, tad bite Vi mogao, odmah, pisati u Rim »All'Anima«, Nadbiskupu goričkomu¹³⁵, predstavljajuć mu Vaše misli i nazore o budućem krčkom biskupu. Pošto još nisu ništa konkretna odlučili, moglo bi biti da bite stvari vele koristili.«

Tako ono pismo, a ja sam doista dne 28 travnja pisao Zornu¹³⁶ u Rim, te Vam šaljem u prilogu prepis istoga pisma. Smatrao sam za shodno Vašu Preuzvišenost potanko o stvari obavijestit, za da biste u prigodi izvolili nam na ruku biti; buduć se radi o stvari od neizmjerne važnosti bud u crkvenom bud u narodnom pogledu.

Nadam se, da je Vaša Preuzvišenost posve se već oporavila od zadnje bolesti.

Da bih znao kada i kamo ćete ove godine na kupelji, bih gledao barem za par dana Vas pohoditi.

Najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 2 svibnja 1893.

pokorni štovatelj i izkrni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 14. Izvornik, vlastoručni potpis.

(Prilog)^{136a}

Serenissimo Principe Arcivescovo!

Perdoni Vostra Altezza alla libertà che mi prendo col diriger Le questo mio devoto scritto, ma importanza dell'affare e la gravità del pericolo al quale è presentamente esposta la mia patria più ristretta mi hanno indotto ad un tale passo, e varanno, come spero, a giustificarmi presso Vostra Altezza.

131 Prepošt Bolmarčić bio je talijanaški nastrojen.

132 Dr Anton Orlič, župnik-dekan u Krku.

133 V. bilj. 32.

134 Vjerojatno Petar Petris, krčki kanonik. Umro je 12. XII 1893.

135 Zorn.

136 Nadbiskup gorički.

136a V. bilj. 90a.

E voce generalmente diffusa in questa Dioecesi, che fra breve si procederà alla nomina del successore al compianto Vescovo Mr. Feretić, e come candidati a tale Carica vengono designati Mr. Vescovo Petris, Preposito Dr. Bolmarčić e Paróco Decano Dr. Orlić.

Per quanto siano forniti delle più distinte doti i prefati Dignitari, tuttavia io, che conosco a fondo l'indole di questa popolazione, posso accertare Vostra Altezza, che il prevalente numero sarebbe altremodo dispiacente se in taluno di essi dovesse avverarsi quella voce divulgata.

Questa popolazione per quanto stà attaccata alla Cattedra di S. Pietro e altrenato imbevuta del sentimento di nazionalità, e perciò brama ardentemente di conservare il rito glagolito nelle sue funzioni sacre.

Ora esse nutre il convincimento, che i prefati Dignitarii, ove l'uno o l'altro fra essi prevenisse a quella carica agirebbe non già nel senso dei loro disiderii, ma in senso diametralmente opposto. — Essi ripongono in quella vece la loro piena fiducia nell'attunale Vicario Dr. Francesco Volarić e nell' Aministratore decanale di Castelmuschio Dr. Antonio Franki, e desiderano perciò, che l'uno a l'atro fra essi venisse nominato a loro Pastore.

Io mi sono ritenuto in dovere di esporre francamente questo stato di cose, onde Vostra Altezza possa con cognizione di causa concretare la Sua proposta pel coprimento di questa importante Carica.

Ove — il Ciel difenda — la scelta dovesse cadere sopra una persona poco benevisa dal prevalente numero della popolazione e del Clero della Dioecesi, non è possibile prevedere le tristi conseguenze, che da ciò potreberro scaturire.

Cooperi Vostra Altezza, per quanto sta in Lei, onde ciò non avvenga, e migliaia di Devoti inalzeranno le loro preci all' Altissimo, onde spanda le Sue benedizioni sopra il di Lei Capo

Colla più perfetta stima etc.

Veglia li 28 Aprile 1893

Sign. AJAZU XI A/VD 14. Prilog je izvorni prijepis.

34.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 30 svibnja 1893.

U Krku dne 30 svibnja 1893.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Neizmjerno Vam zahvaljujem u svoje i u ime cielog ovdašnjeg hrvatskog puka za korake, koje je V. P. poduzela, da bude našim biskupom imenovan čivik dostojan takve časti i prijatelj našega naroda, kakovi bi bili prijatelj Franki i kanonik Volarić¹³⁷. Žalibože, po listu, kojeg prepis V. P. imala je dobrotu meni poslati, ne bi bilo nade za izpunjenje te

Vaše i naše želje, akoprem po vjestima, koje su nam iz Trsta i Zagreba došle, šanse za Franki-a ne bi bile loše, dapače bile bi povoljne. Dao Bog, da se oživotvore, to bi bila za nas najveća sreća!

Vaša Preuzvišenost neumorno radi za sjedinjenje istočne i zapadne crkve. Ja sam tog mnienja, da ako Lav XIII i Vi biste 20 godišnjak mlađji, ta svjetopovjeztnička idea došla bi do izvedenja. Svakako sjeme je bačeno na plodovito tlo, te će kadli tadli uroditi.

Dojdući ponedjeljak držati ćemo u Opatiji prvu odbornu sjednicu novoosnovanog društva SS. Cirila i Metoda za Istru¹³⁸. Ustrojenje toga društva bilo je od najveće potrebe za našu zemlju, jer Schulverein¹³⁹ od jedne a Lega nazionale¹⁴⁰ od druge strane strašno otdudjuju i iznenarodjuju našu slovensku i hrvatsku mladež. Buduć da Vaša Preuzvišenost nije nikad i nigdje ustegnula svoju darežljivu ruku, gdje se radi poduprieti kakovu narodnu instituciju, to se nadamo, da ćete biti na ruku i našem čedu¹⁴¹.

Kako mi sinovac¹⁴² piše Vaša Preuzvišenost držala je na Duhove krasnu i dugu prodiku i podielila sv. Birmu. To je znak, da ste se već posve oporavili, na što Vam najsrdačnije čestitam.

Treći duhovni Praznik pohodio sam prijatelja Franki-a, i priobćio mu sadržaj Vaših zadnjih pisama. On Vam najtoplije zahvaljuje za brigu, kojom ste se zauzeli za njegov posao i izručuje Vam svoj duboki naklon¹⁴³.

Najdubljim počitovanjem i srčenim pozdravom ostajem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i izkrni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 15. Izvornik, vlastoručni potpis.

35.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(Đakovo), 4. lipnja 1893.

Dragi moj, velezaslužni moj i veleslavni moj prijatelju!

Hvala Vam srdečna na posljednjem listu. Nitko se više od mene neće veseliti, ako naš priatelj Franki postane Biskupom. On je ko stvoren

137 Usp. prethodna pisma i bilj. 31 i 32.

138 »Družba sv. Cirila i Metoda za Istru« osnovana je početkom 1893. god. (rad joj je odobren od vlasti 24. veljače); predsjednikom je izabran Dinko Vitezić (V. C. Emin, Moje, n. dj., str. 28). Vitezić je bio — uz župnika u Baderni, Frana Goreca — prvi utemeljitelj Družbe (darovali su svaki po 200 kruna). (Naša Sloga, XXIV, 23, Trst, 8. lipnja 1893, str. 3).

139 Njemačko kulturno-prosvjetno-političko udruženje koje je djelovalo odnarodavajuće u Tirolu i Istri (V. C. Emin, Moje, n. dj., str. 20 i dalje).

140 Nakon što je 1890. god. zabranjen rad talijanskog kulturno-prosvjetno-političkog društva »Pro patria« (1886. god. je proširilo svoje djelovanje iz Tirola u Istru), osnovana je 1891. god. »Lega Nazionale« (V. C. Emin, Moje, n. dj., str. 23 i dalje).

141 V. bilj. 149.

142 Ivan Vitezić.

143 Usp. prethodne listove i bilj. 31.

i Bogom samim opredieljen Biskup. Ja slične stvari neprestano u Rimu podupirem¹⁴⁴.

U interesu je pako crkve i Svete rimske stolice, da biskupi budu čim učeniji i Svetomu svome zvanju odaniji.

Imao sam u posljednje doba nješto malo okapanja sa Vatikanom sbog naše sbog naših staroslavenskih misala. Činilo se je, i Milinović¹⁴⁵ mi je tako pisao, ko da Vatikan i propaganda Missale te slavnomu knezu Crnogorskom odriče¹⁴⁶. Iz odgovora, kog sam ove dane dobio, vidim, da se oni u Rimu ljute, kad jim se taka nakana podmiće. Dobiti će dakle knez i Milinović toliko tih Missala, koliko trebaju¹⁴⁷.

Što se Vašega novoga društva SS. Cyrila i Methoda tiče, ja ću mu drage volje pokloniti 100 for.¹⁴⁸.

Molim Vas samo mi javite, kud bi ja to 100 forinti poslao!

Sto put Vas ljubi i G. Frankia pozdravljam

Vaš priatelj štovatelj i brat

Strossmayer

B.

4 juna 893

(Omotnica:) Presvjetli gospodin

Dr Dinko Vitezić

odvjetnik p. n.

u Krku

(Veglia)

preporučeno.

Sign. RODVV 1. Izvornik, vlastoručan potpis. — Adresa na omotnici nije napisana rukom Strossmayera.

2. Vitezićev prijepis.

36.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 9. lipnja 1893.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Svotu koje je Vaša Preuzvišenost podašno odredila pokloniti našem mladomu društvu Sv. Cirilla i Metoda¹⁴⁹, izvolite poslati Blagajniku

144 Usp. kod F. Šišića, Korespondencija 4, n. dj., Strossmayerovu aktivnost oko potpunjenja nadbiskupske stolice u Zagrebu.

145 Šime Milinović, nadbiskup barski.

146 Nikola I.

147 Usp. F. Šišić, Korespondencija 4, n. dj., str. 362, pismo br. 1303, Strossmayer — Račkomu (Đakovo), 28. ožujka 1893, i str. 374, pismo br. 1317, Strossmayer — Račkomu (Đakovo) 4. lipnja 1893. V. i Slavenska liturgija u Crnoj Gori. Naša Sloga, XXIV, 47, Trst, 23. studenoga 1893, str. 3.

148 V. bilj. 149.

149 Svota i nije bila baš »podašna« kako piše Vitezić (100 forinti, v. prethodno pismo); Vitezić je lično morao intervenirati kod Strossmayera kako bi ovaj povećao svotu na 1.000 forinti.

društva g. Dru Stangeru, odvjetniku u Voloskom¹⁵⁰; ja pak kao predsjednik društva, u ime istoga Vašoj Preuzvišenosti za taj liepi dar najsrčnije zahvaljujem. Netom budu gotovi imati ću čast poslati Vašoj Preuzvišenosti Oglas i Pravila društva, iz kojih V. P. izvadit je svrhu i potrebu takovoga društva.

Drago mi je čuti, da se je stvar staroslavenskog Misala u Rimu napokon povoljno riešila. Naš biskupski Ured primio je već za ovu Biskupiju 60 komada, a Franjevci trećega reda 10 komada a za tri njihove monastire na ovomu otoku Senjska Biskupija, kako čujem primila je 150 komada. Sada sve stoji u Kleru, da se ozbiljno zauzme za posao. Osim slike Propela, izdanje je vele liepo; ali i onu manu moglo bi se malim novcem u Beču ili u Pragu popraviti kad bi se miesto one slike finija i liepša naredila.

U zadnje vrieme došle su nam slabe vjesti glede popunjenja naše biskupske stolice; čuje se najme, da će bit za stalno imenovan Biskupom naš Prošt Dr. Bolmarčić, koji žalibože pripada talijanskoj stranki, a ima sinovca koji je najveći irredentista; dotični spisi, čuje se također, da su već u Rimu. Nigdje dakle za nas pomoći! To je baš strašni položaj!

Ja sam se upisao u društvo, koje se ustrojilo u Zagrebu za putovanje u Dubrovnik prigodom otkrića spomenika našem slavnomu Gunduliću. Kamo sreće, da bi mogla i Vaša Preuzvišenost prisustvovat onoj svečanosti! Sgodnije prilike za sprijateliti dva jednokrvna braća, koji se na radost naših protivnika međusobom dave, ne može se misliti, a za tako vaznu zadaću nitko sposobniji od Vaše Preuzvišenosti. Ali ja uvidim, da tako dugo putovanje po moru bilo bi skopčano za V. P. sa velikom težkoćom i prevelikim trudom.

Prijatelj Franki, koji prekjučer me je pohodio u Krku, poručio mi da Vam izručim svoj smierni poklon. Isto i ja čineći ostajem

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 9 lipnja 1893.

pokorni i izkrni prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 16. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept¹⁵¹.

150 Dr. Andrija Stanger, jedan od mlađih vođa hrvatskog građanskog pokreta u Istri, načelnik Voloskog (Opatije).

151 Nema značajnijih razlika u sadržaju originala i koncepta pisma.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 10. kolovoza 1893.

Krk 10 kolovoza 1893.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Vrativši se kući našao sam knjigu moga sinovca Ivana, adjutanta kod vlastelinstva Vaše Preuzvišenosti, u kojoj mi javi, da on kompetirao za sada izpraznjeno mjesto Revizora kod istog vlastelinstva, te me moli, da ga Vašoj Preuzvišenosti za to mjesto preporučim.

Buduć meni leži na srcu dobrobit svih mojih rodjaka i ciele rodbine, to je naravno da želim, da bi i Ivan svoj položaj poboljšao. Obracam se dakle na Vašu Preuzvišenost molbom, da bi V. P. izvolila na njega reflektirat kod popunjenja onoga miesta, ako bude osvjedočena, da će on dotičnu službu sdušno i revno obavljat.

Niesam imao srca o toj stvari govoriti kad sam imao čast biti s Vami u Rogatcu¹⁵², da ne bi izgledalo, da sam ja onamo došao ne da pohodim Vašu Preuzvišenost nego za osobne poslove.

Je li pak doista došao u Rogatec biskup Milinović¹⁵³? Kako njegovo zdravlje? Jeli Vam šta znamenitoga kazao o stvarih u Rimu?

Na povratku bio sam u Opatiji pozdravit Smičiklasa¹⁵⁴. On mi je kazao da do 8 dana ima onamo doći i kanonik Rački¹⁵⁵; morda je već došao. Ufam se, da te oba dva ovamo doći, kako su mi obetali.

Ufam se da je V. P. onako čila i zdrava kako u Raiću, i tako svi Vaši. Franki¹⁵⁶ me prosio, da Vam izručim svoj ponizni poklon; to čineć od njegove i svoje strane ostajem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i vjerni prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 17. Izvornik, vlastoručni potpis.

152 Vitezić je bio u Rogacu do 2. kolovoza. Ovdje je osobno preporučivao Strossmayeru »Družbu sv. Cirila i Metoda za Istru« (F. Šišić, Korespondencija 4, n. dj., str. 383—384, pismo br. 1331, Strossmayer — Račkomu, Rogatec, 1. kolovoza 1893). Rački je Strossmayeru odgovorio: »Ja smatram društvo SS. Cirila i Metoda za Hrvate u Istri tako važnim, da bi trebalo da ga svi Hrvati čim obilnije podupru. Mislim pače, da bi se sabiranje za liječnički fakultet moglo obustaviti, pa svuda sabirati za rečeno društvo. Liječnički fakultet podići će zemlja, kada dobije patriotsku vladu, a društvo SS. Cirila i Metoda ustuk je talijanskoj ligi i njemačkom Schulverein-u, koja raspoložu ogromnim sredstvi za raznorodivanje Hrvata i Slovenaca. Kada se vratim u Zagreb, radić ću u tom pravcu.« (F. Šišić, Korespondencija 4, str. 385, pismo br. 1332, Rački — Strossmayeru, Karlove Vari, 3. kolovoza 1893). Intervencije Vitezića i Račkoga djelovale su da je Strossmayer promijenio odluku o visini svote (100 forinti) koju je namjeravao poslati Družbi; već 22. kolovoza poslao je čak 1000 forinti (V. C. Emlin, Moje, n. dj., str. 29; vidi i slijedeće Vitezićeve listove).

153 Nadbiskup barski šime Milinović trebao je stići u Rogatec početkom kolovoza (F. Šišić, Korespondencija 4, n. dj., str. 383, pismo br. 1331, Strossmayer — Račkomu, Rogatec 1. kolovoz 1893).

154 Tade Smičiklas (Reštovo u Žumberku, 1843 — Zagreb 1914), povjesničar, predsjednik JAZU i Matice hrvatske.

155 Franjo Rački (Fužine, 1828 — Zagreb, 1894), kanonik, povjesničar, političar, prvi predsjednik JAZU.

156 V. bilj. 31.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 30. kolovoza 1893.

Krk 30 kolovoza 1893.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Ovaj čas sam primio Vaše krasno pismo upravljeno na naše društvo Sv. Cirila i Metoda sa liepom svotom od hiljade forinta, koju V. P. imala je dobrotu pokloniti na dar istomu druztvu¹⁵⁷.

Ja nemožem od manje a da V. Preuzvišenosti odmah posebno na tako plemenitoj darežljivosti zahvalim; a odbor našega društva hoće pak poslje officioso svoju dužnost prema Vašoj preuzvišenosti u tom pogledu izpuniti.

Oprostite Preuzvišeni Gospodine, što sam u svojem zadnjem pismu uzeo si slobodu preporučit Vam svoga sinovca za izpraznjeno miesto Revisora Vašeg vlastelinstva. Ja to ne bi bio učinio, da me nebi bio Ivan uvjerio, da je on posve sposoban za takvo miesto. Razumi se po sebi, da V. P. u popunjeju naznačenog miesta ima se obazrieti na mne-nje direkcije.

Vaša Preuzvišenost bit će stalno čitala nedjelo, koje su počinili izrodi grada Krka prigodom posjete Senjskih izletnika. Da su Krčki gradjani sa malom iznimkom, strašno surovi, to mi je bilo poznato; ali da mogu tako nizko pasti i onako postupati kako u onoj prigodi, to nebih bio nikad verovao!¹⁵⁸

Žao mi je, da naš čestiti i slavni Rački¹⁵⁹ nije se posve oporavio u Karlovh toplicah. Dao Bog, da se kod kuće oporavi!

Vaše zdravlje, kako mi pišu, je hvala Bogu izvrstno. Neka Vas Svevišnji uzdrži čila i zdrava na uhar crkve i domovine i na radost Vaših štovatelja i prijatelja.

Najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i vjerni prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 18. Izvornik, vlastoručni potpis.

157 Pismo vidi kod V. C. Emlina, Moje, n. dj., str. 29. List je objavljen u Našoj Slogi, XXIV, 35, Trst, 31. kolovoza 1893, str. 1. Usp. i bilj. 149.

158 Usp. Divljačka navala krčkih i riečkih Talijanaša na Hrvate iz Senja. Naša Sloga, XXIV, 33, Trst, 17. kolovoza 1893, str. 4; Iz Krka pišu..., isto, 34, 24. kolovoza, str. 2—3; Posliedica napadaja krčkih Talijanaša na Senjane. Isto, 2, 11. siječnja 1894, str. 3; Razprava proti Krčanom..., Isto, 20, 17. svibnja 1894, str. 3.

159 Franjo Rački.

Krk, 25. rujna 1893.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

»Naša Sloga«¹⁶⁰ napokon obielodanila je zahvalnicu, koju je odbor društva sv. Cirila i Metoda za Istru imao čast upraviti na Vašu Preuzvišenost za veledušni dar i plemenito pismo¹⁶¹. Ona nebi to bila ni sada učinila, da niesam ja upravo pismo na tajnika društva¹⁶², kojega pismo častim se ovdje priložiti prepis¹⁶³.

162 Matko Laginja.

Sebičnost i nenavidnost, obća naša maña, očituje se žalibože i ovom prigodom. Doista, žalostne su to okolnosti! Ali, poznivanje veledušnost Vaše Preuzvišenosti, ja se nadam da Vi, neobzirajuć se na osobe — »non Ti curar di lor, ma guarda e passa« (Dante), nego na samu stvar, nećete ni unapried uzkratit Vašu blagodarnost i Vašu blagohotnost tako nuždnoj i plemenitoj svrhi, kakova je ona naznačenoga društva.

Ja ću, ako mi Bog da zdravlje odputovat u Beč, u prvoj polovici dojućeg meseca, ito kao vodja Deputacije odposlane od oboine Vrbnik, da podnese tužbu N. V. proti postupanja nekujih činovnika u parnici za medjaše tececoj medju istoj i obćinom Baške na ovom otoku¹⁶⁴. Možda budem u onoj prigodi šta doznao o popunjenju ove biskupske stolice.

Od Franki-a¹⁶⁵ neimam od više vremena nikakova pisma. Valjda je obterećen poslima.

Nadam se, da Vaša Preuzvišenost i svi Vaši uživaju isto liepo zdravlje kao u Rogatcu. I meni idje hvala Bogu, isto dobro.

Najdubljim počitovanjem čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 25 rujna 1893.

pokorni sluga i vjerni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 19. Izvornik, vlastoručni potpis.

160 »Naša Sloga« je izlazila u Trstu i Puli od 1870. do 1915. godine. Bila je prvi i najznačajniji hrvatski list za Hrvate u Istri u XIX u početkom XX st. O njoj usp. F. Barballić, Narodna, n. dj.; Petar Strčić, Novinstvo Hrvata u Istri do 1947. godine. Istarski mozaik 4, Pula 1968, str. 212—214.

161 Objavljena je u Našoj Slogi, XXIV, 38, Trst, 21. rujna 1893, str. 1. Pismo je datirano s 1. rujna 1893, Pula, a potpisani su predsjednik Dinko Vitezić, tajnik Matko Laginja i blagajnik Andrija Stanger.

163 Prepis lista nisam našao uz ovo Vitezićovo pismo Strossmayeru.

164 Između Vrbničana i Baščana (posebno iz Drage Baške) stoljećima su trajali sukobi oko međa. Usp. rad Dinka Vitezica, La questione sui confini fra 10 comuni censuarie di Verbenico e Bescavalle. Trst 1888; P. Strčić, Pisma, n. dj., str. 218.

165 Usp. bilj. 31.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 18. prosinca 1893.

Krk 18 Decembra 1893.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Ovih dana primio sam pismo moga sinovca Ivana u kojem mi daje radostnu viest, da će Vaša Preuzvišenost imati dobrotu, početkom dojučer godine imenovati ga definitivno Revisorom i Predstojnikom centr. Kancelarije. Sveta mi je dužnost, da Vašoj Preuzvišenosti, u svoje i u ime njegovoga oca i djeda, sbog te iznemierne Vaše dobrote najtoplije zahvaljujem. Nadam se pako, da će Ivan svojim ponašanjem i svojom marljivošću odgovarati pouzdanju, koje je V. P. toliko častnim imenovanjem, u njega položila. Vitezići nisu nikada nezahvalni bili.

Dopustite Preuzvišeni Gospodine, da Vam istodobno podnešem najizkrenije čestitanje prigodom nastupajućih Božićnih Praznika i Mladoga Ljeta. Svevišnji Vas uzdržao čila i zdrava na mnogaja lieta, na slavu Roda i na uhar Crkve i Domovine.

Tečajem prošlog Novembra bio sam u Beču sbog jednog važnog posla, a po svoj prilici, početkom dojučer mjeseca, morat ću se onamo vratit, i to za branit kod Državnog sudišta (Reichsgericht) našu gospodarsku Zadrugu proti zemaljskom odboru, koji neće da izplati naznačenoj Zadruzi neku svotu koja njoj po zakonu idje, samo sbog toga sto dopisuje u hrvatskom jeziku, koji je materinski jezik svih članova Zadruge izim jednoga¹⁶⁶. To je talijanska bahatost i nepravednost.

Po onom što sam čuo u Beču, naša Vlada je predložila Talijana Monsignora Pertriš-a, za našu biskupsku stolicu, ali u Rimu, da nisu pristali na taj predlog. Vidit ćemo koji bude drugi vladin kandidat. Dao Bog, da bude naš Franki, ali se bojim, da neće to biti. Najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i izkrni prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/20. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept¹⁶⁷.

¹⁶⁶ Usp. Naša Sloga, XXIII, 52, Trst, 29. prosinca 1892, str. 1; isto, XXIV, 9, 2. ožujka 1893, str. 2, odnosno poseban otisak iz Naše Sloge: Izvješće o glavnoj skupščini krčke gospodarske zadruge držanoj u Baški, dne 14. studenog 1892. Pretiskano iz »Naše Sloge«. U Trstu 1892.: »Ovim zakonom ne samo, da bi se htjelo prisiliti naše zadruge na dopisivanje sa gospodarskim viećem u talijanskom jeziku, nego bi se omogućilo stalnom odboru gospodarskog vieća, da liši naše zadruge i onih malih potpora, koje jim po dosadanjih zakonskih propisih pripadaju.« Usp. i Gospodarska zadruga, Naša Sloga, XXV, 4, Trst, 25. siječnja 1894, str. 1; Izvješće o glavnoj skupščini krčke gospodarske zadruge, držanoj na Puntu dne 28. prosinca 1893, Naša Sloga, XXV, 12, Trst, 22. ožujka 1894, str. 2—3; P. Strčić, Pisma, n. dj., str. 218—219.

¹⁶⁷ Nema bitnijih razlika između sadržaja izvornika i koncepta pisma, osim što je original pri kraju sadržajno puniji.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krak, 7. veljače 1894.

Krak 7 Veljače 1894

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Medju sijaset posala, koje sam imao opremiti od kad sam se prije malo dana drugi put vratio iz Beča izčeznuo mi iz pameti sjetit se osamdesetgodišnjeg Rodjendana Vaše Preuzvišenosti, te to sada naknadno činim, čestitajući Vam sto ste doživjeli Božjom pomoći tako liepu starost, i želeći iz dubine srca da Vas Svevišnji još na mnoga i mnoga lieta tako zdrava, zadovoljna i vesela uzdrži.

Najdubljim počitovanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i izkrni prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 21. Izvornik, vlastoručni potpis.

42.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(Đakovo), 12. veljače 1894.

Vele štovani moj prijatelju!

Hvala Vam iz svega srca na čestitki. Bog i Vas blagoslovio i svakim darom svoje svete milosti providio. Naš prijatelj Rački zlo stoji. Njegov gubitak biti će nenadoknadivi gubitak za cio naš narod¹⁶⁹. Pozdravite preč. g. Volarića! Njegova encyclica spominjuć vragove krasna je¹⁷⁰.

168 U RODVV nalazi se i omotnica koja je poslana iz Đakova 28. prosinca 1893; u Krak je stigla 31. i. mj. Naslov glasi: »Presvietli gospodin Dr Dinko Vitezić, odvjetnik u Kraku (Veglia)«. List, međutim, nije naden.

169 Franjo Rački umro je slijedećeg dana, 13. veljače 1894.

170 Dr Fran Volarić, kanonik, kaptolski vikar u Kraku poslije smrti biskupa Feretića 1893. godine, je na kraju svoje korizmene poslanice preporučio narodu Krčke biskupije (Kvarnerski otoci, Rab i susjedni otoci) da se mole kako bi dobili za biskupa »prikladna i uzorna pastira«, jer: »Mi bi mogli mirnije spavati, da u tom po nas znamenitom poslu sve zavisi od Svetoga Očca i premilostiva našega Vladara, ali kako u svačem, zna vrag i ovdje umiešati svoje nečiste prste i kadkad se upliću u takova imenovanja ljudi, kojim sve drugo pred očima lebdi, nego li do brobit crkve i vjere, a takav se rod, kako veli Spasitelj, ničim nemože istjerati, nego molitvom i postom.« (Pastirski list za biskupiju Krakku. Naša Sloga, XXV, 6. Trst, 8. veljače 1894, str. 8). To je, dakako, bio Volarićev službeni stav; sam Volarić bio je daleko od toga da prepusti narod samo »molitvi i postu« (Usp. Petar Strčić, Buntovni Vrbničaniin Frane Volarić, Novi list, XXII, 205, Rijeka, 30. VIII 1968, str. 8).

Stoput Vas ljubi Vaš prijatelj

Biskup.

12. febr. 1894.

(Omotnica:) Presvjetli gospodin
Dr Dinko Vitezić
odvjetnik
u K r k u
(Veglia)

Sign. 1. Gršković, str. 444.

2. Omotnica u RODVV. Adresa na njoj nije pisana Strossmayerovom rukom.

43.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 16. veljače 1894.

Krk 16 veljače 1894

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Primio sam Vaše veleccjenjeno pismo od 12 t. m. i Vašu krasnu Poslanicu, za koju Vašoj Preuzvišenosti najsrčeniije zahvaljujem. Kako sva ostala, tako je i ovo remek-djelo Vašega veleuma. Vaši spisi ostati te nezaboravi u crkvenoj pǒvjesti i smatrati te se kao pisma svetih Otaca.

Od kad ste meni pisali dogodila se strašna nesreća za cijelo Slavjanstvo, a navlastito pak za Vas Preuzvišeni Gospodine, koji ste izgubili najbližjega prijatelja i najboljega pobočnika u Vašem neumornom radu za milu našu domovinu. Bog dao Njegovoj andjelskoj duši pokoj!¹⁷¹

Kanonik Volarić zahvaljuje Vasoju Preuzvišenosti na pozdrav i moli me da Vam izručim svoj duboki poklon ljubeći Vam ruku.

Najdubljim počitovanjem čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i vjerni prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 22. Izvornik, potpis vlastoručni¹⁷².

¹⁷¹ Misli na Franju Račkoga.

¹⁷² U RODVV sačuvana je poštanska potvrda, jer je Vitezić poslao pismo kao »Hitno«.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krku, 16. ožujka 1894.

U Krku 16 ožujka 1894.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Svaki hrvatski rodoljub, sjećajući se neizmjernih zasluga koje je Vaša Preuzvišenost stekla za naš narod i za cijeli slavjanski svijet, čuti potrebu i smatra za svetu svoju dužnost da Vam Preuzvišeni Gospodine Biskupe izrazi u stanovitim svečanim prigodah, te i prigodom Vašeg Imenodana, svoju osobitu harnost i svoje izkrno čestitanje. Meni pako, prema komu V. P. odavna doliko ljubavi i dobrohotnosti brez ikakove moje zasluge, dostojala se je izkazati, meni nadleži osobito moliti se Bogu, da Vam podieli zdravlje i svako zadovoljstvo na ovome svitu, a spase-nje duše na drugom. Svevišnji uslišao tu iz dna moga harnoga srca proizlazeću molbu!

Kako Vam je jur poznato, dekan tršćanskoga kaptola Andrija Štrk bio je imenovan našim biskupom¹⁷³. To je Vami poznata osoba; u sadašnjih okolnostih, kako mi je i sam Franki¹⁷⁴ kazao, ovaj je bio najbolji način, kojim se ovo tegotno pitanje riješilo.

Moj sinovac Ivan onomadne mi je pisao, da je naumio vjenčati se u prvoj polovici dojučega travnja, i pozva me na tu svečanost. Ako mi bude ikako moguće, ću se pozivu odazvati i u tom slučaju imati ću čast pohodit Vašu Preuzvišenost.

Najdubljim počitovanjem čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i izkrni prijatelj

D Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 23. Izvornik, vlastoručni potpis.

173 V. bilj. 57. Usp. Novi krčki biskup. Naša Sloga, XXV, 8, Trst, 22. veljače 1894, str. 6.

174 Usp. bilj. 31.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

23. ožujka 1894.

Ljubezni moj prijatelju!

Hvala Vam iz svega srдца na čestitki. Ja se i na dalje preporučujem Vašoj ljubavi i molitvi. Molim i ja za Vas Boga, da Vam uvijek svaku svoju svetu milost podieli.

Vaš priatelj
Strossmayer
B.

23 ož. 894

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 14. travnja 1894.

Krk dne 14 travnja 1894

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Netom sam se vratio kući latim se pera, da Vašoj Preuzvišenosti najsrdačnije zahvaljujem na nježno gostoljublje izkazano mojem netjaku¹⁷⁵ i meni dok smo u Djakovu zastali, te na Vašu neizmjernu dobrotu iskazanu prema mojemu sinovcu Ivanu kao svjedjer tako i prigodom njegovog vjenčanja. Svevišnji stostruko Vas za to naplatio!

Ufam se, da se V. P. medjutim oslobodila hunjavice koja Vas dosadjivaše kad smo se mi odprostili, te da i N. P. Generalica sa djecom¹⁷⁶, kao i velečastni g. Sekretar medjutim su se posve oporavili.

Našega prijatelja Franki-a niesam jošter vidio, da mu izručim Vaš pozdrav.

175 U konceptu stoji: »Trinaj.«; Vitezic, dakle, misli na Dinka ili na Matka Trinajstića. O njima usp. P. Strčić, *Četiri*, n. dj.

176 Usp. bilj. 114.

Proseći da izvolite izručiti moj duboki poklon gg. Generalu i Generalici, te preporučujuć se i u napried dobrohotnomu Vašemu prijateljstvu, čast mi je bilježiti se najdubljim poćitovanjem

Vaše Preuzvišenosti
pokorni sluga i izkrni prijatelj
Dr Dinko Vitezić

*Sign. 1. AJAZU XI A/VD 24. Izvornik, vlastorućni potpis.
2. RODVV. Vitezićev koncept¹⁷⁷.*

47.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk 22. kolovoza 1894.

Krk dne 22/VIII 1894

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Onomadne sam primio 10 primjeraka apoštolskog pisma Pape Lava XIII na vladare i narode, u hrvatskom prevodu. Misleći da mi to bijaše priposlantu po Vašem nalogu, ja se Vašoj Preuzvišenosti najsrdaćnije zahvaljujem.

Ono doista apoštolsko pismo od neizmjerne je važnosti za svekolike narode, navlastito pak za slavjanske, a držim za stalno, da je i V. P. kod istoga u ne maloj česti sudjeiovala.

Blagoslovio Svevišnjji onaj historićki čin!

Najdubljim poćitovanjem

Vaše Preuzvišenosti
pokorni štovatelj i vjerni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 25. Izvornik, vlastorućni potpis.

177 Nema bitnijih razlika — osim navedenih u bilješci 175 — između sadržaja i koncepta pisma.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 21. prosinca 1894.

Krk 21/Prosinca 94

Preuzvišeni Gosp. Biskupe

Prigodom nastajućih Božićnih praznika izvolite primiti moje najizkrenije čestitanje uz vruću želju, da Svevišnji Vas (Vam podieli liepo zdravlje i svako zadovoljstvo — precrtano, P. S.) uzdrži čila i zdrava na mnogaja lieta.

Tečajem dojučeg miseca ako mi Bog da zdravlje, moratću opet u Beč, da predvodim Deputaciju od poslanika (istarskih — precrtano, P. S.) hrvatskih vinogradara iz Istre, koji će poput Dalmatinaca¹⁷⁸ pitati N. V. kakovu odštetu zbog štetonosnih posljedica (nanešenih uzročnih vinogradarima po — precrtano, P. S.) prouzročenih od vinskoj klauzuli¹⁷⁹. U spomenici, koju ću Kralju predati mnogo i to posve potrebitih se stvari pita ali (se bojim — precrtano, P. S.) malo je nade da (će — precrtano, P. S.) se hoće malo ali ništa dobiti. Dao bog da se barem što god dobije¹⁸⁰.

Za Franki-a ništa se (već — precrtano, P. S.) ne čuje; strah me je, da (Zagrebački Prabiskup — precrtano, P. S.) su ga u Zagrebu posve (ga je — precrtano, P. S.) zaboravi (o — precrtano, P. S.) li.

Osobitim počitanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i izkreni štovatelj —

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

178 Dalmatinci su bili kod Franje Josipa 10. prosinca 1894. (Deputacija kod kralja. Naša Sloga, XXV, 50, Trst, 13. prosinca 1894, str. 2.)

179 Usp. V. Bratulić, Hrvatski, n. dj., str. 179 i dalje; Uporaba klauzule o vinu. Naša Sloga, XXIII, 36, Trst, 8. rujna 1892, str. 1 i članci u drugim brojevima istog lista. — Odnosi se na odredbe iz trgovačkog ugovora, sklopljenog između Italije i Austro-Ugarske 1892. godine, prema kojima su talijanska vina imala povlaštene carine pri uvozu u Austro-Ugarsku.

180 Vitezić nije bio kod monarha u mjesecu siječnju 1895. godine, kako je predviđao. Na audijenciju kod Franje Josipa morali su Hrvati i Slovenci iz Istre čekati sve do travnja 1895. godine (Deputacija iz Istre kod Njeg. Veličanstva. Naša Sloga, XXVI, 15, Trst, 11. travnja 1895, str. 1). Međutim, posjet kod kralja nije davao rezultate, kao ni objavljivanje spomenice koju su Vitezić i ostali bili predali vladaru (Molba — Spomenica Njeg. Veličanstvu. Naša Sloga, XXVI, 45, Trst, 31. listopada 1895, str. 1—2).

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(28.) prosinca 1894.

Dragi moj prijatelju!

Hvala Vam na čestitki. Dao Bog i Vami sretan i blažen Božić, dao Vam Bog sretnu i blaženu Novu godinu.

Moj prijatelju! Od našega arčibiskupa¹⁸¹ ničemu se ne nadam. On nit umom, a još manje srcem išta valja. Siromak Franki¹⁸² sposoban je posve za biskupa, a u današnjih tužnih okolnosti niti kanonikom postati ne može. Dobit li štogod naši dalmatinci, dvojim¹⁸³. Struja od 20 i više godina nami je Slavjanom skroz na skroz protivna. Samo se o tomu radi, kako bi nas uspavali, i malo po malo pod jaram nemački, napose pako pod okrutni jaram Magjara skućili. Bog zna, što će iz ove monarkije biti?

Preporučujem se Vašoj bratskoj ljubavi i molitvi.

Biskup

Na dan Mladenaca 1894.

Sign. 1. Gršković, str. 444.

2. Prijepis u RODVV.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

7. veljače 1895.

Mili moj prijatelju!

... Bog Vas blagoslovio i svakim darom svoje svete milosti vazda obasuo. Bio je ovd ovih dana naš Tade Smičiklas. Po njemu sam poslao istriancem za predstojeću borbu 400 f. Mogu pako reć, da istriance naše odlučno odsudjujem, jer dobro što pristaju uz pravaški program, na to su pristali i neodvišnjaci^{183a}, ali kad navaljuju na najzaslužnije ljude naše, a to komu za ljubav? Za ljubav pokrštenomu Židu¹⁸⁴, koji se svetinjami

181 Zagrebački je nadbiskup 1894. godine postao Juraj Posilović, senjski biskup.

182. V. bilj. 31.

183 Usp. prethodno pismo i bilj. 178.

183a Nakon što je iz izbora 1892. god. Hrvatska stranka prava A. Starčevića izašla jako oslabljena, dok se Neodvisna narodna stranka J. J. Strossmayera — F. Račkoga nije ni pojavila na izborima 1893. god. su se obje stranke sporazumjele u dva osnovna pitanja: »a) da se obustavi predjašnje ratovanje između dviju opozicija, b) da se slože proti današnjem sustavu.« (Vatroslav Jagić, Spomeni mojega života. Srpska kraljevska akademija, Posebna izdanja CIV, Društveni i istorijski spisi, 45, II (1880—1923), Beograd 1934, str. 199, Rački Jagiću 8. svibnja 1893). Prva konkretnija zajednička akcija bio je zajednički istup na gradskim izborima u Zagrebu, a zatim su se Strossmayer i Starčević osobno susreli u Krapinskim Toplicama. 1894. god. prešlo se i na stvaranje zajedničkog programa. Viktor Novak, Valtazar Bogišić i Franjo Rački. Preписка (1866—1893). Srpska akademija nauka, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, XXV, Beograd 1960, pismo 296, 297, str. 400—402. Potanje o tome Mirjana Gross, Geneza Frankove stranke, Historijski zbornik XVII, Zagreb 1964, str. 41—62. Usp. i Vaso Bogdanov, Historija političkih stranaka u Hrvatskoj, Zagreb 1958, str. 713—714 i 760—761; J. Sidak i drugi, Povijest, n. dj., str. 146 i dalje.

184 Strossmayer vjerojatno misli na Josipa Franka, pravaškog prvaka, koji je bio židovskog porijekla. O Franku usp. M. Gross, Geneza, n. dj.

narodnimi služi na svoju svrhu? Alaj smo prava djeca, nezreli, nestalni koji se damo svakim vjetrom zanijeti. Zato što sam učinio, učinio sam našem dobromu hrvatskom narodu u Istri za ljubav, a nipošto vodjama¹⁸⁵, koji su, barem što se nas tiče, pravi slijepci. Sto put Vas ljubim i Vašoj se ljubavi i molitvi preporučujem

Strossmayer, Biskup

7. febr. 1895.

(*Omotnica:*) Presvietlomu gospodinu

Dinku Vitezicu

p. s.

otok Krk

Veglia

Sign. 1. RODVV — omotnica

2. Gršković, str. 444 — pismo.

51.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 16. ožujka 1895.

U Krku dne 16 ožujka 1895.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Evome opet da Vasoj Preuzvišenosti čestitam, i to prigodom nastajućeg Vašeg imendana. Što češće ja moje želje za Vaše zadovoljstvo i za vaše velecjenjeno zdravlje izrazim, to su one krepčije i gorućije.

Do sada neima Vaša Preuzvišenost uzroka da se potuži, dapače ima zahvaliti Svevišnjemu, da Vas prama Vašim godinama uzdrži u takovom zdravlju i u takvoj krepčosti. Doj Bože da to bude još trajalo na mnoga i mnoga lieta! Bože usliši molitvu moju!

Sa osobitim poćitanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni sluga i izkreni

prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 26. Izvornik, vlastorućni potpis.

¹⁸⁵ Matko Laginja, Vjekoslav Spinčić i Matko Mandić. O njima usp. Vjekoslav Spinčić, *Crctice iz hrvatske književne kulture Istre*, Zagreb 1926.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

24. ožujka 1895.

Dobri moj prijatelju!

Hvala na čestitki. Bog i Vas obilno blagoslovio.

Vaš priatelj
Strossmayer
B

24. ožuj. 895

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 21. prosinca 1895.

Krk 21/12 95

Preuzvišeni G. B.!

(Iz — precrtano, op. S. P.) Prigodom nastajućih božićnih Praznika i Mladoga ljeta najsrdačnije Vam čestitam, želeć da Svevišnji podieli V. P. svako dobro duševno i tjelesno.

(Mi hrvati možemo biti zadovoljni sa — dodano sa strane, op. S. P.) Tečajem ove godine naša akademička mladež osvjetljala je lica sebi i celomu hrvatskomu narodu. Godina 1895 biti će zlatnimi slovi zabilježena u (hrvatskoj — precrtano, op. S. P.) poviesti hrvatskoga naroda. Ali svaki pravi Hrvat mora priznati da idje V. P. velik dio zasluge ako se (je dogodilo ono što — precrtano, op. S. P.) je došlo do onoga historijskoga čina; jer V. P. bila je začetnik ideje hrvatskih sveuč. i najviše doprineo da se ta idea izvrši, a brez sveuč. nebi se bilo dogodilo što se dogodilo¹⁸⁶. Dobri Bog pazi Vas

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

¹⁸⁶ Vitezić misli na studente koji su 16. listopada 1895. godine spalili mađarsku zastavu pred Jelačićevim spomenikom u Zagrebu (Hrvatski djaci pred sudom. Stenografski izvještaj o glavnoj razpravi proti hrvatskim sveučilišnim djacima obdržanoj pred kr. sudbenim stolom u Zagrebu dne 11—16. studenoga 1895. (Preštampano iz »Obzora«). Zagreb 1895.; Razprava proti sveučilišnim građjanom radi spaljivanja mađarske zastave. Naša Sloga, XXVI, 48, Trst, 21. studenoga 1895, str. 2; Pomoć progonjenim djakom. Isto, 49, 28. studenoga 1895, str. 2; J. Šidak i dr., Povijest, n. dj., 148, 152 i dalje). Vitezić je vrlo živo i kasnije pratio razvoj i djelovanje omladine, pa joj je — u znak podrške — uputio 1897. godine i posebno pismo (Narodna, n. dj., str. 317—318).

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

25. prosinca 1895.

Ljubezni moj i vele cjenjeni prijatelju!

Hvala Vam na čestitki. Bog dao i Vami, moj mili prijatelju, a i svima onima, koji svoju domovinu i svoj narod u srcu svome nose, svaku sreću, svaki blagoslov, kog otajstvo sveto porođenja Isusovoga u sebi nosi. Bog nam dao svima, da doživimo uskrs, pravu slobodu naroda našega. Naši su mladi ljudi osvietlali pred cijelim svijetom lice svoga naroda i svoje vlastito lice¹⁸⁷. Još jedan put, mili prijatelju, hvala. Preporučujem se i u buduće Vašoj ljubavi i Vašoj molitvi.

Vaš prijatelj i brat

J. J. Strossmayer. Biskup.

25. pros. 1895.

Sign. Gršković, str 444.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

Đakovo, 6. veljače 1896.

Presvjetli Gospodin
Dinko Vitezić
Veglia

Djakovar 6/2 96.

Hvala liepa čestitki Bog i vas blagoslovio i svakom svojom milosti obavio

Strossmayer

Sign. RODVV. Brzovav.

¹⁸⁷ V. prethodnu bilješku i pismo.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krak, 16. ožujka 1896.

Krak 16 Ožujka 1896.

Vaša Preuzvišenosti!

U oči Vašeg Imendana dopustite Preuzvišeni Gospodine Biskupe da Vam izrazim moje najizkrenije čestitanje sa vrućom željom da Vam Svevišnji podieli svako dobro duševno i tjelesno. Da sam desetak godina mlađji, nebih propustio ovu za cilj naš Narod važnu sgodu, osobno Vam izraziti čuvstva mojeg dubokog štovanja i neizmjerne privrženosti i harnosti.

Plemeniti čin blagopokojnog Babića¹⁸⁸ veoma me u srce dirnuo i razveselio. Samo da onaj lopov od Martina neukrade veći dio onog plemenitog dara. Velika bi to bila nezgoda! Da se to ne dogodi poslao sam prijatelju Tadi Smičiklasu, po njegovom savjetu, punomoć. On će pak u zastupstvu Matice i našega društva ovlastit povjerenika u Sarajevu, da stvar razvidi i poduzme shodne korake u interesu naznačenih društva¹⁸⁹.

Osobitim počitanjem

Vaše preuzvišenosti

pokorni štovatelj i izkreni prijatelj
Dinko Vitezić*Sign. AJAZU XI A/VD 27. Izvornik, vlastoručni potpis.*

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krak 22. prosinca 1896.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Prigodom nastajućih Božićnih Praznika i Mladoga Lieta rado se latim pera, da Vašoj Preuzvišenosti izrazim najizkrenije čestitanje sa vrućom željom, da Svevišnji Vas uzdrži krepka i zadovoljna još mnoga lieta na uhar Svete Crkve i čast celog slavjanskog Naroda.

188 Mijo D. Babić, industrijalac iz Sarajeva, oporučno je ostavio 25.000 forinti Družbi sv. Cirila i Metoda za Istru. V. C. Emin, *M o j a*, n. dj., str. 41.

189 Osim Družbi u Istri, Babić je 10.000 forinti ostavio Bratovštini hrvatskih ljudi u Istri (prosvjetno udruženje), 20.000 Matici hrvatskoj, itd. Međutim, oporuku su osporili Babićevi trgovački kompanjoni, a društva su — nakon više godina — parnicu izgubila. (V. C. Emin, *M o j e*, n. dj., str. 41).

Kako će Vam biti poznato, nasljednikom Strka¹⁹⁰ na ovoj biskupskoj stolici bio je imenovan profesor Dr. Mahnić¹⁹¹. Od njegove prošlosti nemožemo se nadati nikakvom probitku za narodnu stvar, navlastito u pogledu njegovih nazora o glagoljici. Nadahnuo ga Bog, da promjeni te nazore u novom stališu!¹⁹²

Osobitim poštovanjem čast mi je bilježiti se

Vaše preuzvišenosti

U Krku dne 22 prosinca 1896.

pokorni štovatelj i iskreni
prijatelj
Dinko Vitezić

*Sign. 1. AJAZU XI A/VD 28. Izvornik, vlastoručni potpis.
2. RODVV. Vitezićev koncept.*

58.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

31 prosinca 1896.

Dragi prijatelju!

Hvala Vam iz svega srдца na čestitki. I ja Vami iskreno čestitam i želim da Vas Bog još nebrojeno godina u dobrom zdravlju i u svakoj milosti uzdrži. Preporučujem se i na dalje Vašoj uspomeni i molitvi.

Vaš viran prijatelj

Strossmayer
B

31/12 896

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

190 Krčki je biskup Andrija Strk imenovan 1896. godine za tršćansko-koparskoga biskupa.

191 Usp. bilj. 29.

192 U konceptu stoji: »Mi smo dakle dobili novoga Pastira. Od njegove prošlosti (nimamo puno očekivati — precrtano, op. P. S.) nimamo se nadati nikakovom probitku za narodnu stvar, a navlastito za glagoljicu. (Dao Bog, da u njegovom novom položaju, bude se u tom pogledu poboljšao! — precrtano, op. P. S.). Nadahnuo ga Bog, da u tom pogledu, u novom položaju, promjeni svoje nazore!«

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

23. ožujka 1897.

Veleljubljeni prijatelju!

Hvala iz svega srдца na čestitki. Bog Vas obilno blagoslovio i svakom svojom milosti vazda obdario! Preporučujem se i na dalje Vašoj ljubavi i molitvi.

Vaš prijatelj
Strossmayer
Biskup

23/3 897.

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 3. svibnja 1897.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Ako mi Bog da zdravlje i da ne dodje kakova zaprieka, imat ću čast do nekoliko dana, nakon tri godine, opeta Vas pohodit u Vašem krasnom dvoru.

Putovat ću iz Rieke ravno u Vrpolje, a na povratku zaostat ću par dana u Zagrebu.

Čast mi je bilježiti se osobitim počitanjem

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 3 svibnja 1897

pokorni štovatelj i izkreni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 29. Izvornik, vlastoručni potpis.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krka, 29. svibnja 1897.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Vrativši se kući smatrao sam najprvu svoju dužnost, da zahvalim Vašoj Preuzvišenosti na neizmjernu dobrohotnost, kojom je mene V. P. brez ikakve moje zasluge odlikovala u svakoj prigodi a navlastito pako u vrijeme mojeg zadnjeg boravka u Djakovu. Sjećat ću se do kraja života onih radostnih dana, koje sam imao sreću provesti u Vašoj blizini¹⁹³.

Radi slabog vremena na putovanju u Sarajevo i iz Sarajeva do Krka žutica bila se malko pogoršala. Na Rieci posavjetovao sam se sa Drom Kiseljakom, koji mi je naredio tri put na dan pit *K a r l s b a d e r W a s s e r* i držat strogu dijetu, iza toga, hvala Bogu, idje mi puno bolje, te se nadam, da do malo dana ću se posve oporaviti.

Da sam 3—4 sata prije došao na Rieku, imao bih čast ondje se pokloniti Presvjetlomu Nadbiskupu Stadleru¹⁹⁴; ali žaliibože on je odputovao iz Rieke malo prije nego sam ja onamo stigao. Mislim, da je on već i iz Djakova odputovao; jer kako mi je kazao Ravnatelj Bulić, koji je u njegovoj pratnji, ali ostao je jedan dan više na Rieci, Nadbiskup nemože ostati tamo više od jednoga dana.

Najdubljim poštovanjem čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 29¹⁹⁵ svibnja 1897.

najpokorniji štovatelj i harni prijatelj
Dinko Vitezić

*Sign. 1. AJAZU XI A/VD 30. Izvornik, vlastoručni potpis.**2. RODVV. Vitezićev koncept.*

¹⁹³ U konceptu stoji: »Gostoljubivost V. P. poznata je ne samo (nećitko, P. S.) domovini, nego u cijeloj Evropi. V. P. ima osobitu nikakovu magiju, kojom znate začarati one koji imaju sreću biti u Vašoj blizini.« U ostalom dijelu sadržaj koncepta malo se razlikuje od teksta u izvorniku.

¹⁹⁴ Nadbiskup vrhbosanski Josip Stadler.

¹⁹⁵ U konceptu je nadnevak 28.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 22. prosinca 1897.

U Krku dne 22/12 97

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Čast mi je navjestit Vasoj Preuz. srećne nastajuće Božične Praznike i Mlado ljetu, želeć da Vas Svevišnji uzdrži još mnogo godina čila, zdrava i zadovoljna.

Radošću sam čitao u novinah kako su V. P. iz Krakova pozdravili zastupnici onih Slavjana stanujućih u ovoj poli monarh — precrtano, P. S.) Cislajtanijski kao prvoga Hrvata a predstavnika svih (nećitka riječ, op. S. P.) naroda. Evala njim!

Ovaj zastanak bio je doduše od velike važnosti buduć da on naznači da su napokon Poljaci na pravi put došli¹⁹⁶. —

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

31. prosinca 1897.

Dragi moj prijatelju i brate,

Hvala liepa na čestitki. Bog i Vas i sve Vaše vazda obilno blagoslovio. Preporučujem se i na dalje molitvi.

Strossmayer
Biskup

31. db 897

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

¹⁹⁶ Usp. Slavenski sastanak u Krakovu. Naša Slova, XXVIII, 50, Trst, 16. prosinca 1897, str. 2.

Krk, 13. veljače 1898.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Vruće sam želio osobno prisustvovati izvanrednoj svečanosti Vašeg diamantičnog svećeničkog Jubileja¹⁹⁷; radi toga dogovorio sam se sa prijateljem Smičiklasom, da tom prigodom zajedno putujemo od Zagreba do Djakova. Ali, kako talijanska poslovice kaže, *l'uomo propone, Iddio dispone*^{197a}; prije malo dana buknuła je ovdje strašna bura, iza koje nastala je tako kruta studen, da, kako mi lječnik kaže, veoma pogibeljno bi za moje zdravlje bilo, ako bih u mojih godina stavio se na daleki put do Djakova. Radi toga red mi je odustat za sada od navedene namjere; ali, pridržajući si netom bude više ogrijalo sunce izručiti ustmeno Vašoj Preuzvišenosti moje najtoplije čestitanje, činim to sada pismeno, izražec želju, da Vas Preuzvišeni Gospodine uzdrži Svevišnji u zdravlju još na mnogo i mnogo godina, na uhar Svete Meteri Crkve i na čast i diku celog Slavjanskog Naroda.

Osobitim počitanjem čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 13 veljače 1898.

pokorni štovatelj i izkreni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 31. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept¹⁹⁸.

197 Šezdesetgodišnjica Strossmayerova svećenikovanja bila je 16. siječnja 1898. godine.

197a »L'uomo propone, Iddio dispone«.

198 Razlike u sadržaju između izvornika i koncepta su beznačajne; u izvorniku nema:

»Da sam u mojih godinama u ovom zemanu danas u Djakovu, to Vam Preuzvišeni Gospodine Jubilaru (dok — precrtano, op. P. S.) neka bude dokazom, koliko Vas ljubi i štuje istarski Hrvat i Slovenac, jer ja, koji posve dobro poznajem želje i čudi mog plemenitog Naroda bio sam osvjedočen, da najveća ljubav koja mu se može učiniti je ta, da bude i on zastupljan u ovoj riedkoj i izvanrednoj prigodi, kod ovog pira ne samo hrvatskog nego celog slavjanskog Naroda.

Ja Vam dakle u ime istarskog Hrvata i Slovenca, koje sam imao čast zastupati u Parlamentu kroz 19 godina, ja kličem iz dna srca (nečitka riječ — op. P. S.) Vas preuzvišeni Jubilaru na mnogo i mnogo godina!«

Dalje piše: »buknuła je i još uvijek traje takova bura, da je skoro nemoguće putovat po moru a doista i probrod na Rieku izostao je.«

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Zagreb, 29. travnja 1898.

Zagreb dne 29/4 1898.¹⁹⁹

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Pošto se radi raznih poslova sada nalazim u Zagrebu, biti ću ako mi Bog da zdravlje tako slobodan početkom dojučer tjedna pohoditi Vašu Vreuzvišenost u krasnom Vašem dvoru.

Medjutim čast mi je bilježiti se osobitim počitanjem

Vaše Preuzvišenosti
pokornim slugom i izkrenim prijateljem
D. Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 32. Izvornik, vlastoručni potpis.
2. RODVV. Vitezićev koncept²⁰⁰.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krak, 14. svibnja 1898.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Danas na povratku od mog putovanja latim se pera, da najtoplije zahvaljujem Vašoj Preuzvišenosti na izvanredno ljubeznom dočeku, kojom me V. P. izvolila odlikovati prigodom mojeg skorog boravka u Djakovu. Toliko časti i ljubavi od takove ličnosti ja nijesam doista zaslužio. Bog Vam to stostruko naplatio!

Prije mojeg putovanja iz Rieke u Trst te i na povratku iz Trsta na Rieku pohodio sam Majcenove i izručio njim pozdrav Vaše Preuzvišenosti kao i Monsinjora Voršaka. Razumi se po sebi, da je to, navlastito simpatičnoj Gospodji veoma drago bilo. Obojica pak se obradovali čuti, da V. P. uživa najljepše zdravlje²⁰¹.

¹⁹⁹ Dan je u konceptu označen s 30.

²⁰⁰ Između izvornika i koncepta postoje beznačajne razlike; u konceptu ne spominje zdravlje.

²⁰¹ U konceptu se rečenica nastavlja dalje: »a žalili se da ove godine radi poznate okolnosti samo za par dana biti će (nečitko, P. S.) u Rogacu (nečitko, P. S.)«. u ostalom tekstu ima beznačajnih razlika između koncepta i izvornika.

Zelec, da Svevišnji Vam i u napred podjeli takovo zdravlje, čast mi je bilježiti se osobitim počitanjem

Vaše Preuzvišenosti
pokorni štovatelj i izkreni
prijatelj
Dinko Vitezić

U Krku dne 14 svibnja 1898.

*Sign. 1. AJAZU XI A/VD 33. Izvornik, vlastoručni potpis.
2. RODVV. Vitezićev koncept.*

67.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 14. lipnja 1898.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Primio sam častno Vaše pismo od 4. t. m. sa priloženim pismom g. Kuralta, koje Vam evo polag izraženoj želji povraćam. Pismo Kuralta to više me je razžalostilo, što iz riečih, koje je on sam koje sa druge u svom poslu uplivna gospoda prema meni izustili morao sam skoro za stalno držati, da će moj sinovac²⁰² dobiti mjesto za koje se je natjecao. Svakako je čudnovato, da Kuralt u svojem pismu posve ignorira krasnu svjedočbu o osamgodišnjoj službi kod biskupskog Vlastelinstva koju je moj sinovac priložio svojoj molbi i koja radi toga bila je Kuraltu dobro poznata.

Prijavio sam sinovcu da, polag naredbe V. P. počamši od prvog Augusta on prestaje biti činovnikom biskupskog Vlastelinstva, te da njemu kao takovu u Djakovu više mjesta nema. Tom prigodom red mi je zahvaliti Vašoj Preuzvišenosti za veliku dobrotu, koju ste izkazali prema Ivanu kroz cijelo vrijeme njegovog službovanja te i za korake koje ste i sada blagohotno akoprem neuzpješno, za njega poduzeli. Bog Vam sturuko naplatio!

Kao Predsjednik društva »Hrvatski Dom u Vrbniku«²⁰³ zahvaljujem Vašoj Preuzvišenosti na daru, kog kako mi pišete, namislili ste podijeliti istome društvu. Virujte mi Preuzvišeni Gospodine, da redko kada ste korisnije potrošili novce nego će biti one koje ćete potrošiti u navedenu svrhu. Zavodi, kako je ovaj o kojem se radi od najveće su važnosti za očvršćenje narodne misli u našoj Pokrajini. Svaki Hrvatski Dom koji se bude ovdje zazidao, postati će tvrdjava prema navalama (naših — precrtano, op. S. P.) protivnika našega naroda zvali se oni Njemci ili Talijani. Sdruge pako strane ekonomično stanje našega naroda navlastito ovih zadnjih godina, posve je žalostno, te se je bojati, da naš tužni narod napokon podlegne u nejednakoj borbi sa tako silnima

²⁰² Ivan Vitezić.

²⁰³ Spomenica o otvorenju »Hrvatskog doma« u Vrbniku, Krk 1901; usp. i slijedeće pismo.

neprijatelji, ako mu ne skoče na pomoć srodna braća iz drugih pokrajina. Pomozite dakle Preuzvišeni što više možete. To ne pitam za sebe, nego za tužnoga patnika, za biednog istarskog Hrvata!

Kako čujem, V. P. će po starom običaju, koncem ovog mjeseca otići u Rogatac sa Monsinjom Voršakom. Ako mi bude ikako moguće i ako mi Bog da zdravlje, ću Vas i ove godine ondje pohoditi i o s t a t i n o r m a l n i h š e s t d a n a, nasladjujuć se ugodnim i velecjenjenomu Vašemu društvu.

Najdubljim poćitanjem ćasti mi je bilježit se

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 14 lipnja 1898.

pokorni štovatelj i izkreni
prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 34. Izvornik, vlastorućni potpis.

2. RODVV. Dio Vitezićevog koncepta²⁰⁴.

68.

D. VITEZIC i OSTALI — J. J. STROSSMAYERU

Vrbnik, 29. lipnja 1898.

Preuzvišeni Gospodine!

Smjerno potpisani najsrdaćnije se zahvaljuje na liepom daru, štono ga Vaša Presvjetlost milostivo blagoizvoli doznaćiti u društvene svrhe. Moleć Svevišnjega, neka se On udostoji stostruko nagraditi Vašu osobitu požrtvovnost i ljubav, preporučuje se daljnjoj Vašoj blagodarnosti.

Sa izrazom preodlićnoga poćitanja, smjerne odanosti i duboke zahvalnosti

Vašega Preuzvišenoga Gospodstva

(*Pećat:*)

Društvo »Hrvatski Dom«
Vrbnik

Odbor društva »Hrvatski Dom«²⁰⁵
u Vrbniku, 29. lipnja 1898.

Dr Dinko Vitezić
Predsjednik

Josip Brusić
tajnik

Antun Feretić odbornik
Ivan Oršić odbornik
A Brozović
blagajnik

Sign. AJAZU XI A/V 3. Lut. Društva-ustanove. Izvornik, rukopis Brozovićev, vlastorućni potpisi.

²⁰⁴ Nema znaćajnijih razlika izmeću koncepta i izvornika.

²⁰⁵ Spomenica, n. dj.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

31. prosinca 1898.

Dragi moj prijatelju!

Sto put ti hvala na čestitki. I ja tebi iz svega srдца čestitam i svete božićne dane i novu godinu. Bog te blagoslovio, svakom svojom milosti obdario. Preporučujem se i na dalje tvojoj bratskoj ljubavi, tvojoj miloj uspomeni, tvojoj pobožnoj molitvi. Tvoj uvijek i uvijek

priatelj

J. J. Strossmayer
Biskup

31 dbra 898

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 17. ožujka 1899.

Krk dne 17 ožujka 1899.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Izvolite primiti moje najizkrenije čestitanje prigodom Vašeg imen-dana sa vrućom željom, da Svevišnji blagoslovi i od sele kao do sada Vaš neumorni rad za Crkvu i Domovinu, Vam pako Preuzvišeni Gospodine da podieli liepo zdravlje i svako zadovoljstvo. Dao dobri Bog Vam i meni, da mogu još čestokrat ovakovom prigodom izraziti moje duboko štovanje i neizmjernu ljubav prama Vašoj Preuzvišenosti.

Hvala na liepom daru trih eksemplara krasne Vaše korizmene Po-slanice. Jedan ovih eksemplara dao sam O. Brusiću²⁰⁶, guardianu ovog samostana S. Frane, za njihovu knjižnicu. On je rado i harno primio taj dar.

Nadam se, da ću i ove kako prošlih godina imati čast sastati se s Vami u Rogatcu i provesti nekoliko dana u Vašem milom i žudjenom društvu.

U toj nadi čast mi je bilježiti se najdubljim počitanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni štovatelj i izkreni prijatelj

Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 36. Izvornik, vlastoručni potpis.

²⁰⁶ Usp. bilj. 112.

71.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

23. ožujka 1899.

Dragi moj brate Dinko!

Hvala Vam na čestitki. Što god Vi meni želite, to isto želim i ja Vami: dobro zdravlje, dug život, svaki božji blagoslov. Za mene će biti osobito veselje, utieha, ako se sastanemo. Preporučujem se Vašoj ljubavi i molitvi.

Strossmayer
B

23 ožujka
899

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

72.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

Đakovo, 23. studenoga 1899.

Veleccienjeni prijatelju!

Hvala Vam srdačna na čestitci prigodom petdesetgodišnjice mojega imenovanja biskupom²⁰⁷. Bog dragi i Vas poživio, blagoslovio Vas i Vaše plemenito nastojanje te obilnim plodom rodilo!

Preporučujem se i nadalje Vašoj ljubavi i molitvi, te ostajem uvijek

Vaš prijatelj

u Djakovu 23./XI. 899.

Strossmayer
B

Dinko Vitezić
Veglia

Sign. RODVV. Izvornik, pisan rukom Cepelića, potpis Strossmayera.

207 18. studenoga 1849.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 22. prosinac 1899.

Krk 22 prosinca 1899.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Izvolite primiti moje najiskrenije čestitanje prigodom nastajućih Božićnih praznika i Mladoga lieta. Dao Bog da možete još mnogo takovih doživjeti u zdravlju i zadovoljstvu, i blagoslovio Svevišnji kako i do sele Vaš neumorni i plodonosni rad za Crkvu i Domovinu.

Istodobno čestitam na izvanrednoj časti, kojom odlikovaše Sveti Otac Papa Vašu Preuzvišenost prigodom pedesetgodišnjice Vašeg Biskupovanja.

Pismo S. O. upravljeno onom prigodom na V. P. od historičke je važnosti, i služi na čast i radost ne samo Vašoj Preuzvišenosti, na koga je upravljeno nego i hrvatskomu Narodu iz koga ste ponikli²⁰⁸.

Sa osobitim poštanjem

Vaše Preuzvišenosti
pokorni štovatelj i vjerni prijatelj
Dinko Vitezić

Sign. AIAZU XI A/VD 35. Izvornik, vlastoručni potpis.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

3. siječnja 1900.

Dobri moj prijatelju i brate!

Sto, sto put hvala na čestitki. Ja se i u buduće vruće preporučujem Vašoj miloj uspomeni, Vašoj bratskoj ljubavi, Vašoj pobožnoj molitvi. Vjerujte mi, brate, da ste mi uvijek, uvijek u najugodnijoj uspomeni. Na Vas rado mislim, za Vas se rado uvijek i uvijek Boga molim. Bog Vam obilno uvijek poklonio svaki svoj blagoslov, svaku svoju milost, svaku svoju srieću!

Sa bratskom ljubavlju

Vaš prijatelj i brat
J. J. Strossmayer
B

3/I 900

Sign. RODVV. Izvornik, vlastoručni potpis.

²⁰⁸ Pismo pape Lava XIII od 13. studenoga 1899. Usp. Josip Juraj Strossmayer biskup bosansko-djakovački i sriemski god. 1850—1900. posvećuje mu svećenstvo i stado prigodom njegove pedesetgodišnjice biskupovanja u Djakovu 8. rujna 1900. u Zagrebu 1900—1904. str. 317.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

4. veljače 1900.

Njegova Preuzvišenost Biskup Strossmajer

Djakovo

Izvolite primiti moje najiskrenije čestitanje na Vaš i za cijelo Slavenstvo znameniti rodjendan.

Svevišnji produžio Vaš dragocjenjeni život do skrajne granice ljudskog života

(Vaš štovatelj — precrtano, op. S. P.)

4/2 1900.

Dinko Vitezić

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

19. ožujka 1900.

Njegova Preuzvišenost Biskup Stross.

Djakovo

Izvolite primiti moje najsmjernije čestitanje prigodom Vašeg imenodana sa vrućom željom da Svevišnji uzdrži Vas na (našu — precrtano, op. S. P.) Čast i Diku čitavog Slavenstva čila i zdrava (i zadovoljna — precrtano, op. S. P.) još na mnogo godina

19/3 900

Dinko Vitezić

(*Na poleđini:*) Navedeni moj sinovac mi piše istodobno (nečitko — op. S. P.), što Vam javljam za Vaše ravnanje i i koja ste Vi sam na početku nagadjanja predložili

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

Đakovo, 20. ožujka 1900.

Velecijenjeni prijatelju!

Srdačna i liepa hvala na prijateljskoj čestitci o imendanu. Bog i Vas i sve Vaše plemenito nastojanje obilno blagoslovio i svakim Vas darom svete svoje milosti obasuo!

Preporučujem se i nadalje Vašoj ljubavi uspomeni i pobožnoj molitvi — te ostajem uvijek

Vaš prijatelj

U Đakovu 20./ III. 900.

Strossmayer

Biskup

Dinko Vitezić
Veglia.

Sign. RODVV. Izvornik, rukopis Cepelićev, potpis Strossmayera.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 21. prosinca 1900.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Mnogo je već vremena prošlo, što nisam imao čast zabavljati se sa V. P. ni ustmeno niti pismeno. Naumio sam radi toga upotrebiti zgodnu okolnost nastajućih Božićnih Praznika i Mladoga leta, da Vam je što ugodnije nazivljem Božju Providnost neka uzdrži Vaše dragocjenjeno zdravlje do skrajne dobe ljudskog života, na uhar Crkve i čast i utjehu našega miloga Naroda!

D a n o s a m R u j n a 1900²⁰⁹, u kojem je tako rekuć, cieli slavenski Sviet izrazio svoju neizmjernu ljubav i neograničeno štovanje prema Vašoj Preuzvišenosti, taj dan ostati će do vjekova zabilježen u povijesti

²⁰⁹ Pedesetgodišnjica posvećenja Strossmayera za biskupa bila je 8. rujna 1900. godine. Naša Sloga, XXXI, 58, Pula, 7. rujna 1900, donijela je na čitavoj prvoj stranici članak posvećen tom događaju.

slavenskih Naroda, pošto se je u onoj prigodi na tako sjajni način očitovala slavenska uzajamnost²¹⁰.

Bog poživi Vašu Preuzvišenost!

Osobitim počitanjem čast mi je bilježiti se

Vaše Preuzvišenosti Gospodine Biskupe

pokorni sluga i izkreni prijatelj

Dinko Vitezić

U Krku dne 21 prosinca 1900.

Sign. 1. AJAZU XI A/VD 37. Izvornik, vlastoručni potpis.

2. RODVV. Vitezićev koncept²¹¹.

79.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

29. prosinca 1900.

Ah! moj dobri prijatelju i brate! Moli se, molim te, moli se za me vazda Boga. Slabić sam i griješnik. Trebam nada sve božje milosti, božjega milosrdja. Moli se dakle, moli za me, da mi Bog neoduzme nikad milost svoju. Moli se za me, da Bog posljednjom pomasti blagoslovi dušu moju, da ju posveti, nekim načinom svojom vlastitom smrću posveti, a sbog uskrsnuća Slave, hvale vječite i blaženstva vječitom pretvori. Ti si nam, moj mili prijatelju i brate, uzor katolika, uzor domorodca. Ti si tvojim liepim životom nekim načinom svećenik, koji slavu prije, Slavu svoga naroda, i spas duše postić ćeš. Ja se nadalje tvojoj miloj uspomeni, tvojoj bratskoj ljubavi, tvojoj pobožnoj molitvi preporučujem. Tvoj za viek vieka brat

J. J. Strossmayer
biskup

29/12 1900.

(Omotnica:) Fresvijetli gospodin

p. n. n.

Dinko Vitezić

K r k (Veglia)

(Istria)

Sign. RODVV. Prijepis; omotnica izvorna, adresa nije napisana Strossmayerovom rukom.

210 Vitezić je prisustvovao svečanostima u Đakovu: »Prvi skup kod kojega se biskup zaustavi bijahu Hrvati iz Istre i Primorja, njim na čelu dični starina i prvak dr. Dinko Vitezić, koji je jubilara u ime Istre pozdravi.« Josip Juraj Strossmayer, n. dj., str. 948.

211 Između koncepta i izvornika nema bitnijih razlika.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krak, 1. veljače 1901.

Krak Dne 1 veljače 1901

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Prije svega izvolite primiti Preuzvišeni Gospodine moje najtoplije čestitanje prigodom Vašeg rođendana (Svevišnji — precrtano, op. S. P.). Dao Bog, da doživite još liepi broj onakovih dana u zdravlju i zadovoljstvu.

Što se zadovoljstva tiče, to sam (začudnjenjenje opazio — precrtano, op. S. P.) se začudio opazeć kako (kroz cielog — precrtano, op. S. P.) Vašeg milog pisma od 29 prosinca prošle godine, kojom me je V. P. počistila (nečitko, op. S. P.) nosi na sebi jedno elegično obilježje, koje nipošto odgovori naravi V. P. V. P. je po naravi vesele ćudi. Svakome je pak poznata Vaša ravnodušnost u pogodnih i nepogodnih slučajih. Sudeć po onom pismu činilo bi se da se je to na jednom nikako promjenilo. Ali ja se nadam da oni nije bilo van jedno časovito ćućenje — i da (Vas — precrtano, op. S. P.) Vam prirodjena prijatna i vesela ćud zauzmlja njezino prijašnje mjesto —

✱ (Ako koji na ovom svijetu ima razloga siećati se sa tolikim zadovoljstvom svoje prošlosti, to ste — precrtano, P. S.) Vi Preuzvišeni Gospodine, jer, kako sam Vam i ustmeno kazao, Vi ste učinili prava čudesa za probitak crkve i napredak svoga Naroda — Nebi se mislilo, da je d a n s a m č o v i k može učiniti ono, što je V. P. u ovom pogledu učinila — V. P, neima dakle nikakova razloga klonuti (dugo — precrtano, op. S. P.) duhom, nego dapače ima se (nečitko, op. S. P.) sjećati (se — precrtano, op. S. P.) prošlosti i zahvaliti Božjoj Providnosti da Vam je podielila kriepost započeti i dovršiti toliko i takovih (nečitko, zatim: monumentalnih stvari. Takovih — precrtano, op. S. P.) od kojih će ostati (kod — precrtano, op. S. P.) vječna uspomena u srcih harnog slavenskog naroda (vjekovita uspomena — precrtano, op. S. P.) Surcum Corda dakle Preuzvišeni Gospodine!

✱ (Vaša P. neima razloga klonuti duhom — precrtano, op. S. P.) Koji nije griješnik na ovom svijetu; ali s druge strane (mora se pripoznati da malo — precrtano, op. S. P.) pitam ja koji ima toliko zasluga za Crkvu i Domovinu (precrtano i nečitko, op. S. P.) koliko (jih ima — precrtano, op. S. P.) V. P. Ove zasluge najveća su preporuka (ako koji može se imati ima razloga siećati se zadovoljstva svoje prošlosti, to ste Vi — precrtano, op. S. P.) za Vas pred Dobrim i Pravednim Bogom —

Najdubljim poćitanjem V. P. najizkreniji šlovatelj
i najvjerniji Prijatelj

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

7. veljače 1901.

Dragi moj prijatelju, i brate u Isusu!

Iz sve duše i iz svega srдца hvala na čestitki. Bog Vas i sve Vaše obilno blagoslovio. Preporučujem se i nadalje Vašoj miloj uspomeni. Vašoj bratskoj ljubavi i Vašoj pobožnoj molitvi. Ne čudite se, dobri moj brate, što nisam svaki put dobre volje. Griješnik sam pak trebam do vijek osobite božje milosti, bez koje propadam. Narod nam je u velikoj stisci, a još je i raskomadani i nesložan. Ja ću međjutim kod Boga, ako do njega po osobitoj njegovoj milosti dospijem, lamentirati, uvijek i uvijek moliti, da se našem krasnomu narodu smiluje.

Još jedam put: Hvala! Molite se za me Bogu.

Vaš brat
Biskup

7. velj. 1901.

Sign. 1. Gršković, str. 444.

2. Prijepis u RODVV.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 16. ožujka 1901.

Krk 16/3 901

Preuzvišeni G. B.!

Među mnogobrojne čestitke Vaših štovatelja, koje će Vam dolaziti prigodom Vašeg imendana izvolite primiti Preuz. Gos. također izraz moje najtoplije želje, da Svevišnji uzdrži još mnogo godina Vaš dragocjenjeni život na korist Crkve i (časť — precrtano, op. S. P.) uhar Domovine —

S radošću sam izcrpio iz milog Vašeg pisma 8 proš. mj, da ona tu-robnost o kojoj sam Vam bio pisao u mojem zadnjem listu, bila je samo privremena čud (dana — precrtano, op. S. P.) i da (nečitko, op. S. P.) Vam prirodjena prijatnost kojoj su se divili svi Vaši prijatelji zauzela je svoje prvašnje mjesto. Dao Bog, da bude ista trajala (nečitko, op. S. P.) cieti Vaš život!

Hvala, srdačna Vam hvala na liepom daru Vaše krasnoj korizmenoj Okružnici. Pročitao sam ju velikom zanimivošću; ona me je poticala na pobožnost, kako mora svakoga vjernika koji je čita. —

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

83.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

27. prosinca 1901.

Dragi moj i mili moj brate Dinko!

Hvala Ti sto hiljada put na divnome listu, kog si mi poslao. Što god Ti meni želiš želim i ja tebi iz svega srдца i sve duše. Ti si slavan čoviek, koji ćeš u Blaženoj uspomeni našega naroda uvijek živjeti.

Onaj tiskani list, u komu se vrlo liepim načinom opisuje slava tvoja, slava hrvatskog doma²¹², primio sam i iz sve duše otkriv što se u njemu o tvojim zaslugama, o tvojoj slavi piše odobrio. Hvala ti do neba, da si se i na mene sietio. Preporučujem se tvojoj bratskoj ljubavi i tvojoj pobožnoj molitvi.

Tvoj brat

biskup

27 db. 1901.

Sign. RODVV. Prijepis.

84.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

22. ožujka 1902.

Velećenjeni veleljubljeni moj Prijatelju!

Iz svega srca i iz sve duše zahvaljujem na Vašoj krasnoj čestitki, povodom moga Imendana. Štogođ Vi dragi moj brate i prijatelju meni želite i od Boga dragoga prosite, to isto želim ja Vama, i od Boga prosim. Bog Vam bio svjetom uma i tjela Vašega, Bog Vam bio milost i snaga srca i života Vašega.

²¹² Spomenica, n. dj.

Momu tajniku dajem nalog da Vam moju ovogodišnju Okružnicu pošalje, kraća je, nego inače, jer sam prestar i preslab.

Primio sam sveseljem knjižicu, Bog Vas još jedan put velim blagoslovio, sav Vaš život jeste slava božja i spas naroda našega

Vaš brat

J. J. Strossmayer
biskup

22 ožujka
902

(*Omotnica:*) Poglaviti gosp.

Dinko Vitezić

u

K r k u

Sign. RODVV. Pismo je prijepis. Omotnica je izvorna, ali adresa nije pisana Strossmayerovom rukom.

85.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZIĆU

(lipanj) 1902.

(...) Ti si tvojim lijepim životom nekim načinom svećenik, koji slavu božju i slavu svoga naroda i spas duša promičeš. (...)

Sign. Gršković, str. 445. Iz čestitke Viteziću u povodu njegove osamdesetgodišnjice života.

86.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 27. srpnja 1902.

U Krku dne 27/ srpnja 1902

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Hvala, srdačna hvala Vašoj Preuzvišenosti na prijaznom čestitanju prigodom mojeg osamdesetgodišnjeg rođendana²¹³.

²¹³ Bila je 22. VII.

Dao Milostivi Bog i Vam Preuzvišeni Gospodine što Vi meni želite. Ja ću gledati, ako mi bude ikako moguće za par dana tamo u Rogatcu, da Vam se nakon toliko vriemena poklonim i da Vas pozdravim, samo ako budem doznao da je V. P. u ono vrieme kad ja mogu odputovati, naime okoio 8 dojučega mjeseca još u Rogacu

osobitim počitanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni štovatelj
i iskorni prijatelj

Dr. Dinko Vitezić

Njegova Preuzvišenost
Dr Josip Juraj Strossm
biskup itd.

Roić (Rogatac)
Stajerska

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

87.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 22. prosinca 1902.

U Krku dne 22 prosinca 1902

Preuzvišeni Gospodine Biskupe,

Evome, da Vam se javim nakon toliko vrimenta, i to (u oči božićnih praznika i mladoga ljeta — precrtano, op. S. P.), da po starom običaju želim Vašoj P. da projdete ugodno i veselo Praznike u krugu Vaših (rodbine — precrtano, op. S. P.) domaćih i Vaših gostova (štovatelja, prijatelja — precrtano, op. S. P.), i da Svevišnji podieli Vami u novoj godini i mnogo drugih ljepo zdravlje i svako zadovoljstvo, za da možete još uzpješno radit kako i dosada na uhar Crkve i Domovine.

Vaša Preuzvišenost izkazala je Svoju (darežnivost — precrtano, op. S. P.) veliku darežljivost i blagodarnost i pri osnovanju naše družbe²¹⁴ i Akademije staroslavenskog jezika²¹⁵, radi česa ja Vam Preuzvišeni Gospodine u ime Krških hrvata najtoplije zahvaljujem.

Nadam se da Vaša Preuzvišenost se uzdrži u zdravlju i da po svojoj sretnoj naravi i čudi je svedjer dobre (volje raspoloženo — precrtano, op. S. P.) volje.

²¹⁴ »Družba sv. Cirila i Metoda za Istru«.

²¹⁵ Vitezić misli na Staroslavensku akademiju u Krku, kojoj je dozvoljen rad siječnja 1903. godine. Strossmayer je bio član-utemeljitelj i počasni član. Usp. Vjesnik Staroslavenske akademije u Krku za godinu 1912, Krk, 1913, str. 11.

Meni hvala Bogu, što se zdravlja tiče idje prilično dobro; samo vid žalibože (idje — precrtano, op. S. P.) sve to više (na manje — precrtano, op. S. P.) izčezniva, te se bojim, da do mala, će mi posve nestati.

/ Daljni je tekst precrtan, op. S. P.:

Šta (Vam se — precrtano, op. S. P.) će čini Vasoj Preuzvešnosti od ponašanja Kneza Crnogorskoga? Koji bi bio mislio, da će se on tako iznevjeriti ideji slavenske uzajamnosti, za koju je se nekada tako vruće zauzimao i da će se on složiti s' našim najježšćim protivnikom!

Bog zna kako će se svršit (približujući se — precrtano, op. S. P.) nastajno rješenje balkanskog pitanja. Kombinacije za nas Hrvate jesu žalibože posvema loše. S jedne strane mi smo slabici jer nesložni i razciepkani na mnogobrojne stranke i strančice; s druge pako strane Magjari nam smetaju u oživotvorenju naših ideala. Oni nam (stoje — precrtano, op. S. P.) prikrivaju svuda naše korake. Ali ne mojmo zdvajati; Bog je pravedan i nadajmo se da neće ni nas zapustiti. /

Sa osobitim počitanjem

Vaše Preuzvišenosti

pokorni štovatelj
i vierni prijatelj

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

88.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

9. veljače 1903.

Dragi moj brate, prijatelju ljubezni!

Pravo imaš što me ljuto koriš da nisam na mili tvoj, za me vrlo častan list odgovorio. Ja sam se i sto put korio. Uzrok ćeš lahko pogoditi. Starost vrlo velika, a ovamo veliko zvanje, koje me svaki dan sve više i više zanima. Znam ja brate da si ti ozbiljna glava i srce ozbiljno, pak da ti valja ozbiljno odgovoriti. Ti si ljubitelj i štovatelj naše svete crkve i našega nesrićnoga naroda da ga većega i iskrenijega nejma. Ako dakle ikomu treba odgovoriti, treba tebi odgovoriti, treba tvoje pravedne i divne želje i blagoslove Bogu preporučiti. Zašto ja kadšto ošutim, jesu moje godine života, pri kojim se ja zaboravim ili barem za vrijeme zametnem najsvetije dužnosti svoje. Oprosti brate, oprosti. Sto tisuć put

ti hvala na čestitki. Dao Bog da se sve srićno ovrše želje tvoje na narodu i crkvi na vijeke.

Tvoj prelj.

brat

J. Strossmayer

9/II 03.

(*Omotnica:*) Veleučeni gospodin

Dr Dinko Vitezić

na

K r k u

Veglia

Sign. RODVV. Prijepis. Omotnica izvorna, ali adresa nije pisana Strossmayerovom rukom.

89.

D. VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 16. ožujka 1903.

Preuzvišeni Gospodine Biskupe!

Mnogobrojnim Vašim štovateljima pridružujem se i ja, čestitajući Vam prigodom Vašeg imendana, i želeć da Svevišnji uzdrži Vas krepka i zdrava da možete prosliditi Vaš plemeniti i blagoslovni rad još mnogo godina na uhar Crkve i milog našeg Naroda.

Primio sam Vaše veleštovano pismo 9 prošlog mjeseca, koje me je neizmjerno obradovalo i utješilo; buduć sam iz istoga iscrpio da Vaša ljubav i Vaše prijateljstvo prama meni ostalo je nepomično. Izvolite radi toga primiti Preuzvišeni Gospodine Biskupe moju najtopliju zahvalu.

Uvidjam i ja da znameniti broj Vaših godina te raznovrstni i važni poslovi, ako ne zaprieče i posvema onemogućuju, ipak stavljaju Vam velikih poteškoća u vodjenju dopisivanja sa Vašim prijateljima; radi toga, akoprem mi je veoma milo i drago primati vlastoručna Vaša pisma, ma bilo i samo od par redaka, jer činimi se da u istim vidim sobstveno Vašu Preuzvišenost, sa svim tim trpljivo ću premućati ako u napried njih ne budem dobivao, niti će me to iznemirivati, jer će me tiesit osvedočenje,

da tomu ne će biti krivo malakšanje Vaše blagohotnosti prama meni, nego da će se to imat pripisati jedino gori navedenim okolnostima.

Sa osobitim poćitanjem

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne 16 ožujka 1903.

pokorni štovatelj i vjerni prijatelj
Dr Dinko Vitezić

Sign. AJAZU XI A/VD 38. Izvornik, rukopis nepoznate osobe, potpis Vitezićev.

90.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

Đakovo, 29. prosinca 1903.

Dobri moj prijatelju i brate u Isusu!

Sto hiljada puta hvala na čestitki. Zdravlje nije najbolje. 89 g nije bio ni šala. Još samo dva miseca fale do 90 lieta. A na 5 u budućem februaru rodio sam se u Osieku. Na taj dan, ako ga doživim početi ću 90 godinu života svoga. Bog Vam dao sretnu Novu Godinu!

Na Vas često mislimo i osobito u molitvah naših. Preporučujemo ljubavi i molitvi Vašoj Vaš brat Josip

Juraj Biskup

29/12 03

u Đakovu

Sign. 1. RODVV. Izvornik, vlastorućni potpis.

2. Prijepis.

91.

D. VITEZIC — J. J. STROSSMAYERU

Krk, 1. veljače 1904.

Njegova Preuzvišenost Gospodin

Dr. J. J. Strossmayer,

Biskup itd.

Đ a k o v o

Slavonija

Vaša Preuzvišenosti

Presvjetli Gospodine Biskupe.

Velikom radošću izcrpio sam iz milog Vašeg pisma 29 pr: prosinca da Vaše zdravlje, hvala Bogu, je najbolje i da na 5 t. mj, ćete (nastu —

precrtano, op. S. P.) početi (Vam — precrtano, op. P. S.) 90. godinu Vašega života. Dan će to biti od velikog veselja za cijeli slavenski Narod, na hiljade i hiljade (1) (Vaših štovatelja obratit će se onaj dan Svevišnjemu vrućom molbom da Vas uzdrži još mnogo godina čila i zdrava — precrtano, op. S. P.)

Onaj dan doći će jamačno velika množina Vaših štovatelja (poznana — precrtano, P. S.) i prijatelja u gostoljubljan Vaš Dvor, da osobno izkažu njihovu privrženost i ljubav prema Vašoj Preuzvišenosti. Bog sam znade, koliko bi meni drago bilo (*) (nalaziti se među njima — precrtano, op. S. P.); ali žalibože teret mojih 82ih godina i veoma oslabljeni vid ne dopuščaju (mi — precrtano, op. S. P.) da se ja u ovom zemanu (izložim — precrtano, op. S. P.) stavim na tako (dugi — precrtano, op. S. P.) daleki put (2), (buduć da sam osvedočen da bih na taj način izložio velikoj pogibelji moje živ zdravlje — precrtano, op. S. P.) Radi toga molim da Vaša Preuzvišenost izvoli dobrohotno primiti ovo pismo moje najiskrenije i najsrdačnije čestitanje sa vrućom željom da dobri Bog Vas poživi još mnogo godina na uhar crkve i na čast i utiehu celoga Slavenskoga Naroda.

Vaše Preuzvišenosti

U Krku dne (2 — precrtano, op. S. P.) 1 veljače 1904

pokorni štovatelj i
iskreni prijatelj
Dr Dinko Vitezić

- (1) pobožnih srdaca dignuti će njihove vruće molbe k nebu da Svevišnji uzdrži još mnogo godina Vaš dragocijenjeni život.
- (*) biti dionikom sveobćeg veselja zajedno šnjima u milom i ugodnom društvu Vaše Preuzvišenosti
- (2) (jer — precrtano, op. S. P.) pošto se može držati (na — precrtano, op. S. P.) za štetno, da to čineći bih izložio moje zdravlje, dapače i moj život najvećoj pogibelji.

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

92.

J. J. STROSSMAYER — D. VITEZICU

Đakovo, 10. veljače 1904.

Presvietli moj prijatelju!

Lijepa Vam hvala na Vašoj lijepoj pismenoj čestitci. Bog dragi i Vas obilno blagoslovio i još koji lustrum života podijelio, jer nas i crkva i dom, Vas i Istra potrebuje. Ja sam dosta živio, dosta bure preko glave

preturio, ali mislim, da se nisam Bogu i zvanju svome i narodu svome iznevjerio. Očinja vid me naglo ostavlja, pa pišem preko tuđih ruku. Preporučujem se Vašoj ljubavi i Vašim molitvama.

Vaš brat i prijatelj

J. J. Strossmayer. B.

U Djakovu 10. II 1904.

Sign. Gršković, str. 445.

93.

— dinko vitezić²¹⁶
reichsrathsabgeodneter wien

18/2 188 (? op. S. P.) P 124

WIESINGER

wien freszek festung 43 59 18/2 11 15 m,

— molim vas budite pri ostaloj braći, koja su mi čestitali tumač moje najtoplije zahvalnosti. Ne mogu izreći koliko sam bogu zahvalan i sretan da sam od toli slavni i uzvišeni muževa priznanje našao. Bog nas sve blagoslovi i dao da pravedne i plemenite misli i nakane naše izvedene vidimo. slava vam vječita — Strossmayer +

Sign. RODVV. Izvornik, brzojav.

94.

Preuzvišeni Biskup S.

D.

Čestit Vam bio Imendan. Svevišnji blagoslovio Vaš neumorni rad za crkvu i dom, a na mnogaja Vas još poživi. Voš štovatelj

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

95.

Preuzvišenosti Biskupu Strossmayeru

Diakovar.

Svesrdno čestitam (dodano, op. S. P.) o prigodom Vašeg imendana. Svevišnji poživio Vas krasna naša diko, u zdravlju i zadovoljstvu na mnogaja ljeta.

²¹⁶ Budući da do sada nisam uspio utvrditi tačne nadnevke za ovaj prilog, kao ni za priloge br. 94, 95, 96, 97 i 98, objavljujem taj dio korespondencije bez njih, na kraju.

(Sa izrazom najsmierne oddanosti — precrtano, op. S. P.) Vaš (do-
dano, op. S. P.) i štovatelj (dodano, op. S. P.) i

(Dinko — precrtano, op. S. P.) Vitezić
(ostalo dodano osovkom, op. S. P.):
Bulat

Klaić Masovčić
Borčić
Perić²¹⁷

Sign. DODVV. Vitezićev koncept.

96.

Preuzvišeni Biskup Strossmajer

Djakovo.

Čestitam Vašoj Preuzvišenosti, što je sveti otac milostivo priznao izvanrednim odlikovanjem izvanredne zasluge Vaše Preuzvišenosti za svetu Mater Crkvu. Uživala V. P. mnogo godina ovaj novi dokaz osobite dobrohotnosti Velikoga Pape Lava XIII prema Vašoj Preuzvišenosti.

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

97.

(Kada ste dele — precrtano, op. S. P.)

(I mi Hrv. i Slovenci aust Primorja — precrtano, op. S. P.)

Kako će bit poznato V. P. ovih dana bio je umirovljen namj. To je najveća sreća za nas H i S a. Primorja, jer smo se tako oslobodili od najvećega našega protivnika.

I naša stvar ipak se miče; samo da budemo složni.

Ovih sam dana poslao mojemu sinovcu Ivi nekoliko staklenica našega (nečitko, op. S. P.). Akao ga želite kušati, izvolite to kazati Vašemu sekretaru.

Prije mjesec dana bio sam u Zagrebu radi stipendijene zaklade naredjene od pokojnog Sučića bivšeg odvjetnika u ovom gradu. — Bio bih rado došao u ovoj prigodi Vas pozdravit, ali sam se bojao, da bi mi

²¹⁷ Bulat dr Gajo (Supetar na Braču, 1836 — Beč, 1900), Klaić dr Miho (Dubrovnik, 1829 — Zadar, 1896), Masovčić dr Augustin, Perić Josip Vergilij, Borčić Lovro su bili zastupnici u Carevinskom vijeću iz Dalmacije. Vitezić je s njima usko surađivao.

to u ovom zemanu moglo škoditi; jer ako prem hvala Bogu sam se posve oporavio, sbog mojih godina moram se ipak čuvati.

(Opetuj — precrtano, op. S. P.) Ponavlajući moje čestitanje čast mi je bilježiti se (Vaše Preuz — precrtano, op. S. P.) osobitim počitanjem

V. P.

pokorni štovatelj i vjerni
prijatelj
DV.

Sign. RODVV. Vitezićev koncept.

98.

Dr Dinko Vitezić Reichsratsabgeordneter

Wien

Ich bitte Sie bei allen jenen Brüdern, welche mir ihre Glückwünsche darzubringen die Güte hatten, der Dolmetsch meines wärmsten Dankes zu sein. Ich kann nicht sagen, wie sehr ich Gott danke, und wie glücklich ich mich schätze, dass ich bei so hohen und bewährnten Herrn Anerkennung gefunden habe. Gott möge uns segnen und uns unsere gerechten und edlen Absichten und Bestrebungen ausgeführt sehen lassen.

Ruhm Euch und ewiger Dank²¹⁸

Strossmayer.

Sign. RODVV. Vitezićev prijepis.

²¹⁸ Zahvaljujem na čitanju dru Danilu Klenu, direktoru Historijskog arhiva, i dru Mirku Zjačiću, višem naučnom suradniku Sjeverojadranskog instituta JAZU u Rijeci.

U Kraljevine Srbije

Preuzeti na Imperialni Povelji

Deo na povelju u ^{svaki} jednoj potpisu takvo
 se poe tako da pojmu najzaprav Vojni
 P. na Gabčanu. Pošta inspektor
 Najam, to mi, a u slučaju prištiti
 gosti koji su izloženi pruzi Rova
 Petar i drugi, u slučaju u slučaju li dade
 i korak baracka a Gabčanu, kao i
 da bi se u slučaju u slučaju orabiti kao
 u slučaju u slučaju u slučaju
 u slučaju u slučaju.

Koli prije najju potpisuje iz Riche u
 svet tati na povelju pokodao sa
 sa poe u slučaju te u slučaju u slučaju
 u slučaju u slučaju u slučaju

Sl. 1. Prva stranica Vitezićevog koncepta pisma Strossmayeru od 14. svibnja 1898. godine.

a uvaljetu gospoju ovom razub. Obaždi
pako ovaj list je isti, da li P. uvidi
najkrije kradulje i kalili sa da
ove godine radi poruci oblaucito
samo sa per davn teli a upis magar
i kageu sa kacteli. Ova i sama
bitodbas poruci da, kad kactem kact
piras, i kactem V.P. vijesnu najkrije
kactem sa najmanje vijem polu davn
ito oduecia

Sl. 2. Druga stranica Vitezićevog koncepta pisma Strossmayeru
od 14. svibnja 1898. godine

Brat moj, prava je
brat i sestra,
sve najbolje put
mala neophodna
Zdravje i pisanje
sve, 8. 9. 10. 11.
sala, 10. 11. 12. 13.
u, 14. 15. 16. 17. 18.
hela. Una 19. 20. 21.
društvo februaru 22.
dio 23. 24. 25. 26.
na 27. 28. 29. 30.
društvo 31. 32. 33.
godinu 34. 35. 36.
Das i am das pisanje
mna pisanje,

Sl. 3. Prva stranica Strossmayerovog pisma Viteziću od 29. prosinca 1903. godine

*Sl. 5. Fotografija biskupa Strossmayera
s posvetom Viteziću*

RIASSUNTO

CORRISPONDENZA DINKO VITEZIĆ — J. J. STROSSMAYER (1874—1904)

Il dr Dinko Vitezić, nato a Vrbnik (Verbenico) nell'isola di Krk (Veglia), nel corso della sua lunga vita (1822—1904) fu in relazione con tutta una serie di personaggi più o meno noti. Ad alcuni di essi fu legato vincoli di intima amicizia, con altri ebbe soltanto contatti politici. Tali suoi legami e contatti sono convalidati da una sua ricca corrispondenza conservata fino ai nostri giorni. Tra quella con cui ebbe corrispondenza vanno ricordati p. es. lo slavista Vatroslav Jagić, il presidente dell'Accademia jugoslava di scienze ed arti e insigne storico e uomo politico Tadija Smičiklas, i maggiori fautori risorgimento nazionale e uomini politici dell'Istria e della Dalmazia, come Juraj Dobrila, Vjekoslav Spinčić, Mihovil Pavlinović, Miho Klaić ed altri. Nel campo delle relazioni epistolari finora note sembra che di maggior durata sia stata quella di Vitezić col vescovo di Djakovo, Josip Juraj Strossmayer, che fu uno dei più eminenti uomini distintisi nel secolo XIX nel campo politico e culturale croato e jugoslavo.

Quella parte della loro corrispondenza che risale al periodo tra il 1874 e il 1904 e che viene pubblicata nel presente saggio, si trova nell'archivio dell'Accademia jugoslava di scienza ed arti di Zagreb (Zagabria) e nella raccolta di scritti lasciati in donazione da Dinko Vitezić a Vrbnik. Questa corrispondenza è costituita da vari documenti da lettere originali, da abbozzi, da telegrammi, da copie; nel presente saggio ne vengono pubblicati complessivamente 98. Alcune delle lettere originali sono andate perse del tutto o in parte, però il loro contenuto ci è noto per merito di Jerko Gršković che le ha pubblicate nel 1924 in forma riassuntiva o per intero. Ma egli non sapeva che la corrispondenza tra Vitezić e Strossmayer fosse cominciata sino dal 1874, perchè questo è stato dimostrato solo dalle lettere scoperte ora. Con questa scoperta viene confermato che questi due illustri Croati si sono conosciuti personalmente a Roma, durante in Concilio Vaticano che ha avuto luogo nel 1869—1870.

Astraendo dalle prime relazioni personali esistenti tra Vitezić e Strossmayer, è fuori d'ogni dubbio che Vitezić è stato sino alla fine della sua vita un fautore convinto delle idee del vescovo di Djakovo, soprattutto per quello che riguarda il jugoslavismo: idee elaborate e fervidamente diffuse da Vitezić nella provincia austriaca dell'Istria (comprese le isole del Quarnero), dove fu capo influente del movimento della borghesia croata, da cui fu come tale eletto quale unico deputato croato a rappresentare il suo popolo al Parlamento di Vienna (dal 1873 al 1891). Perciò già l'eminente storico e

critico letterario croato Antun Barac giudicò necessario collegare il jugoslavismo di Vitezić, tra l'altro, con la corrispondenza svoltasi per lunghi anni tra Strossmayer e Vitezić.

La corrispondenza Vitezić — Strossmayer rivela che Vitezić è stato a più riprese ospite di Strossmayer a Đakovo, che i due s'incontravano nella stazione climatica di Rogatec, che il nipote di Vitezić fu per molti anni impiegato del vescovo, che Vitezić era per Strossmayer persona di speciale fiducia, tanto che il vescovo gli dava del tu. Le lettere che Vitezić e Strossmayer si scambiavano indicano che i legami tra la Croazia e l'Istria erano molto vivi; chiariscono alcuni aspetti poco noti della vita politica di questa terra croata; facilitano una miglior comprensione dell'attività svolta da Vitezić durante un periodo di venticinque anni. Queste lettere confermano le notizie in precedenza già note che Vitezić rinunciò non senza un certo rammarcio al mandato di deputato al Parlamento di Vienna a favore di Vjekoslav Spinčić, che era più giovane di lui; che anche in Istria, come in Croazia, c'era grande discordia tra i seguaci di Starčević e quelli di Strossmayer. I rappresentanti dei primi in Istria erano a capo della giovane generazione (di cui facevano parte V. Spinčić, M. Laginja ed altri), mentre Vitezić fu uno degli ultimi influenti seguaci di Strossmayer nell'ultimo decennio del secolo XIX e fino alla morte di Strossmayer (1904). L'indirizzo politico seguito dai compagni di lotta e dai successori di Vitezić amareggiò molto Strossmayer, come si vede anche dalla corrispondenza di cui tratta l'autore del presente saggio.

I dati contenuti nelle lettere pubblicate dall'autore nel presente saggio toccano anche l'importante parte che Vitezić e Strossmayer ebbero nella lotta contro gli italianeggianti e il governo austriaco, a proposito della nomina del vescovo dell'isola di Krk. Nella prima fase di tale lotta Vitezić e Strossmayer vinsero, e riuscirono a conservare nella chiesa il millenario uso della scrittura glagolitica e le tradizioni nazionali; ma nella seconda fase non poterono impedire che la sede vescovile di Krk venisse occupata dall'ultraconservatore Anton Mahnič.